

Nejvyšší soud

VÝBĚR rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi

Ročník: XXXII

2
2026

Výběr rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi

Výběr rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi je připravován v kolektivu soudců Nejvyššího soudu, vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a pracovníků z oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu a má za cíl zvýšit povědomí odborné právní veřejnosti o aktuálních a konečných rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Ve snaze o maximální informovanost jsou skutkový stav a řízení u vnitrostátních soudů shrnuty stručně tak, aby měl čtenář dobrý přehled o základních důvodech stížnosti. Důraz je kladen na pečlivý výběr nejpodstatnějších částí odůvodnění rozhodnutí, které jsou předloženy. Autorské komentáře, zpracované většinou soudci Nejvyššího soudu, vystihují přínos daného rozhodnutí pro české právní prostředí, odkazy na články Úmluvy a příslušná dotčená ustanovení národního práva spolu s uvedením klíčových slov zvyšují odbornou hodnotu periodika.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Členové: Mgr. Petr Konůpka; JUDr. Ivo Kouřil; Mgr. Aleš Pavel; JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.; JUDr. Vít A. Schorm; JUDr. Pavel Simon; JUDr. Milada Šámalová; doc. Mgr. et Mgr. Katarína Šipulová, Ph.D., Mst.; JUDr. Petr Škvain, Ph.D.; JUDr. Robert Waltr
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník XXXII, číslo 2/2026
ISSN 1214-3839, MK ČR E 1200

Vzor citace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva:

- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 7. 2013, Kummer proti České republice, č. 32133/11
- rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 12. 2011, Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království, č. 26766/05 a 22228/06, bod 118

OBSAH

Úvodník Výběru rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi č. 2/2026	... 4
Rozsudek ve věci Á. F. L. proti Islandu, stížnost č. 35789/22	... 7
Rozsudek ve věci B. A. proti Islandu, stížnost č. 17006/20	... 16
Rozsudek ve věci Danileț proti Rumunsku, stížnost č. 16915/21	... 29
Rozsudek ve věci Hayes a ostatní proti Spojenému království, stížnosti č. 56532/22, 56889/22 a 3739/23	... 50
Rozsudek ve věci M. P. a ostatní proti Řecku, stížnost č. 2068/24	... 59
Rozsudek ve věci N. D. proti Švýcarsku, stížnost č. 56114/18	... 68

ÚVODNÍK

VÝBĚRU ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 2/2026

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

vedle komentovaných překladů rozsudků Evropského soudu pro lidská práva přinášíme i v tomto čísle stručný přehled dalších rozhodnutí, která považujeme za významná, ačkoli se do hlavní části Výběru nevešla. Pozornost si zaslouží především trojice rozsudků vydaných na konci roku 2025 proti České republice, které se dotýkají trestního práva, odpovědnosti státu v řízení o náhradě škody a otázek rodinného života. Připojujeme rovněž dvě zahraniční rozhodnutí, která se věnují problematice nenávistných projevů v online prostředí a zásadě bezprostřednosti dokazování v trestním řízení.

První ze zmíněných věcí je **Černý a ostatní proti České republice** (ze dne 18. 12. 2025, č. 37514/20). Štrasburský soud v něm poprvé řešil problematiku **ochrany privilegované komunikace mezi advokátem a jeho klientem** podle českého práva v kontextu trestního řízení a v této souvislosti i existenci účinného prostředku nápravy. V dané věci stěžovatelé – advokáti – hájili zájmy klienta, proti kterému byla souběžně vedena dvě trestní řízení. Policie z elektronických zařízení klienta vyňala i komunikaci mezi ním a jeho advokáty, stěžovateli. Tu trestní soud posléze založil do spisu, aniž by nejprve posoudil, zda je pro danou trestní věc relevantní. Stěžovatelé neúspěšně usilovali před různými orgány, včetně Ústavního soudu, o vynětí komunikace ze spisu a o její zničení. Štrasburský soud následně dospěl k závěru, že český právní rámec neobsahoval jasná a předvídatelná pravidla a záruky k ochraně privilegované komunikace a neposkytoval stěžovatelům účinný prostředek nápravy k přezkoumání zákonnosti založení komunikace do spisu a jejího vyjmutí či zničení.

K ochraně důvěrnosti privilegované komunikace Soud především zdůraznil, že postrádal jednak právní úpravu zakazující prohlížení privilegovaných dat a jejich použití v trestním řízení, jednak zakotvení pravidel konkrétního a předvídatelného postupu procházení dat a oddělení privilegované komunikace uložené na nosičích elektronických dat. Chyběl mu také účinný prostředek nápravy umožňující případné odstranění či zničení takto chráněných dat ze spisu. Podotkl, že Nejvyšší soud sice ve své judikatuře dodatečně poskytl soudům určitý návod, jak postupovat (rozsudek ze dne 16. 4. 2025, sp. zn. 30 Cdo 1849/2024), ale daný rozsudek sám o sobě nepostačoval k řešení situace stěžovatelů a k odstranění identifikovaných nedostatků v právním rámci. Soud proto konstatoval porušení práv stěžovatelů na respektování soukromého života a korespondence podle čl. 8 Úmluvy a práva na účinný prostředek nápravy podle čl. 13 Úmluvy.

Ve věci **Jaklová a ostatní proti České republice** (ze dne 4. 12. 2025, č. 38342/23) podali stížnost pozůstalí pacienta, který zemřel na následky podchlazení několik dnů po svém nečekaném odchodu z areálu nemocnice, kde byl dobrovolně hospitalizován. Stěžovatelé následně zahájili **civilní řízení o náhradu škody proti nemocnici**. Tvrdili, že nemocnice zanedbala své prevenční povinnosti, když pacienta ponechala bez dozoru, byť jevil příznaky duševní poruchy. Prvostupňový soud nejprve stěžovatelům dvakrát vyhověl, nakonec ale byla jejich žaloba po zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu zamítnuta.

Štrasburský soud zde shledal porušení procesního aspektu práva na život podle čl. 2 Úmluvy. Připomněl svou předchozí judikaturu, z níž plyne, že pokud existuje hájitelné tvrzení o tom, že smrt pacienta mohla nastat v důsledku medicínské nedbalosti, má stát pozitivní závazek důkladně případ přezkoumat. Nemusí se přitom nutně jednat o trestní řízení a uvedený procesní závazek je třeba naplnit co do prostředků, a ne co do výsledku. Vnitrostátní orgány musí zejména náležitě reagovat na všechny relevantní argumenty vznesené pozůstalými a postupovat bez zbytečných průtahů.

V projednávané věci dle Soudu stát této povinnosti nedostál. Stěžovatelé v rámci řízení vznesli několik konkrétních námitek, které vyžadovaly explicitní a podrobnou reakci, české soudy se však těmito námitkami dostatečně nezabývaly. Svůj závěr založily především na znaleckém posudku, dle něhož v daném případě neměl nemocniční personál důvody předpokládat, že se u pacienta projevují příznaky duševní poruchy, a tedy neměl ani povinnost zavést nad ním zvýšený dohled. Soud ale upozornil, že tento posudek vycházel pouze ze zdravotnické dokumentace pacienta a neval v potaz další okolnosti, na které stěžovatelé během řízení poukazovali. Navíc řízení trvalo více než 11 let; reakce státu na žalobu vznesenou stěžovateli tak nebyla včasná, jak to vyžaduje čl. 2 Úmluvy.

Soud zároveň zdůraznil, že jeho verdikt neznamená potvrzení odpovědnosti dané nemocnice ani jím nenabádá státy k tomu, aby omezily svobodu pohybu pacientů v nemocničním prostředí. Z hlediska Úmluvy je žádoucí umožnit hospitalizovaným osobám maximální svobodu pohybu, aby si zachovaly co nejvíce ze své důstojnosti a práva na sebeurčení.

Konečně, v rozsudku **Kyrian proti České republice** (ze dne 6. 11. 2025, č. 15956/23) Soud neshledal porušení čl. 8 Úmluvy ve vztahu ke stěžovateli, který žádal o **úpravu osobního styku se synem či práva na informace**. Stěžovatel je biologickým otcem dítěte narozeného v roce 2013 ze vztahu s vdanou ženou. Právním otcem dítěte se vzhledem k právní domněnce otcovství stal její manžel. Biologické otcovství stěžovatel prokázal testem DNA v roce 2015. S dítětem se vídal, styk upravil i soud podle § 927 občanského zákoníku, avšak následně došlo ke zhoršení psychického stavu dítěte, které styk začalo odmítat. Soud v roce 2020 rozhodl, že styk nebude upraven. Přihlédl přitom ke znaleckému posudku, podle něž by kontakt nebyl v zájmu dítěte vzhledem k jeho křehkému psychickému stavu, vývojovému opoždění a negativnímu postoji ke stěžovateli. Soud neupravil ani právo na informace o dítěti.

Soud považoval za zásadní, že vnitrostátní soudy s odkazem na znalecký psychologický posudek upřednostnily nejlepší zájem dítěte. Měly za to, že nucený styk proti vůli dítěte by s ohledem na jeho křehký psychický stav a napjaté vztahy mezi matkou, biologickým a právním otcem, nebyl vhodný. Vyčerpaly přitom jiné možnosti – asistovaný kontakt a výzvy dospělým, aby vyhledali odbornou pomoc a zlepšili vzájemné vztahy. Současně nevyloučily budoucí úpravu styku, pokud by se vztahy zlepšily. Přijaly tak přiměřená a odůvodněná opatření. Soud dále zdůraznil, že přístup k informacím může být pro biologického rodiče zásadní a že toto právo lze podle § 927 občanského zákoníku přiznat i nezávisle na osobním kontaktu. Vnitrostátní soudy přitom při jeho neupravení přihlédly k odmítavému postoji právních rodičů, k trvale negativnímu postoji dítěte a absenci pozitivního pouta ke stěžovateli. Důsledně tak sledovaly ochranu psychického stavu a pocitu bezpečí dítěte a jeho nejlepší zájem a spravedlivě vyvážily zájmy všech zúčastněných.

V rozsudku **Ilareva a ostatní proti Bulharsku** (ze dne 9. 9. 2025, č. 24729/17) se pak Soud zabýval **postupem vnitrostátních orgánů při vyšetřování nenávistných projevů** a výhrůžek směřujících vůči osobám angažovaným v oblasti ochrany lidských práv a práv menšin. Stěžovatelé byli na sociálních

sítích vystaveni závažným útokům, včetně výhružek smrtí, přičemž trestní řízení bylo opakovaně přerušeno zejména z důvodu neidentifikování pachatelů.

Soud zdůraznil, že takové projevy mohou dosáhnout intenzity zasahující do práva na respektování soukromého života a zakládají povinnost státu zajistit účinné vyšetřování. V projednávané věci však vnitrostátní orgány nevyužily dostupné prostředky k objasnění skutkového stavu a nevěnovaly náležitou pozornost ani možnému diskriminačnímu motivu útoků souvisejícímu s činností stěžovatelů. Soud proto konstatoval porušení čl. 8 Úmluvy ve spojení s čl. 14 Úmluvy.

Význam rozhodnutí spočívá zejména v tom, že výslovně přiznává ochranu před diskriminací i v případech, kdy je jednotlivec terčem útoků nikoli pro vlastní charakteristiku, ale pro svou profesní či dobrovolnickou činnost spojenou s ochranou práv jiných osob, a současně akcentuje povinnost státu účinně reagovat na nenávistné projevy v online prostředí.

Poslední z vybraných rozhodnutí, **Manolache proti Rumunsku** (ze dne 3. 6. 2025, č. 7908/17), se týká **dobržení zásady bezprostřednosti dokazování v trestním řízení**. Stěžovatel byl v první instanci zproštěn obžaloby, odvolací soud však rozsudek změnil a uznal jej vinným, přičemž jeden ze soudců rozhodujícího senátu nebyl přítomen výslechu klíčových svědků. Soud připomněl, že pokud odvolací soud hodlá změnit skutkové závěry a rozhodnout o vině, musí sám provést důkazy, zejména vyslechnout rozhodující svědky. V projednávané věci tato podmínka splněna nebyla, a Soud proto konstatoval porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Toto rozhodnutí potvrzuje přísné požadavky na dodržení zásady bezprostřednosti v odvolacím řízení, zejména v situaci, kdy odvolací soud mění zprošťující rozsudek na odsuzující, a zdůrazňuje, že všichni soudci podílející se na rozhodnutí o vině musí být osobně přítomni provedení klíčových důkazů.

(zpracovala Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
TŘETÍ SEKCE
10. 6. 2025
VĚC Á. F. L. PROTI ISLANDU
(rozsudek ve věci Á. F. L. proti Islandu, stížnost č. 35789/22)

K podmínkám, za nichž lze přistoupit k odnětí dítěte z péče rodiče se zdravotním postižením

Dotčené články Úmluvy:

čl. 8

čl. 14

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

čl. 32 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod

§ 466 an. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

§ 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

§ 866 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

§ 869 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Klíčová slova:

Diskriminace – nejlepší zájem dítěte – opatření nezbytná v zájmu dětí – péče o dítě – právo na respektování rodinného života – přiměřené úpravy – rodiče se zdravotním postižením

Autorský komentář

Předkládané rozhodnutí je názorné pro dobrou praxi národních států v situacích, kdy má dojít k odnětí dítěte z péče rodiče, který je zdravotně postiženou osobou, aniž by současně bylo zasaženo do jeho svéprávnosti. Byť stěžovatel nebyl národním státem považován za osobu se zdravotním postižením, přesto Soud v této věci uzavřel, že stěžovatel je beneficentem Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením a zejména se jej dotýká čl. 23 odst. 4 Úmluvy, který stanoví, že smluvní státy zajistí, aby dítě nebylo odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, s výjimkou případů, kdy příslušné orgány podléhající soudnímu přezkumu rozhodnou v souladu s platnými právními předpisy a postupy, že takové oddělení je nezbytné v nejlepším zájmu dítěte. V žádném případě nesmí být dítě odděleno od rodičů na základě zdravotního postižení dítěte nebo jednoho z rodičů. Soud shledal, že důvodem odnětí dítěte v dané věci nebylo samotné zdravotní postižení stěžovatele, ale absence schopnosti stěžovatele poskytovat dceři rodičovskou péči, a to ani s robustní podporou, která mu byla poskytnuta. Stěžovateli byla službou na ochranu dětí v Reykjavíku poskytnuta diagnostika a poradenství v Mánabergu, rezidenčním zařízení, poskytujícím nejkomplexnější a nejdetailnější podpurná opatření na ochranu dětí. Zaměstnanci Mánabergu po absolvování pobytu stěžovatele doporučili, aby měl stěžovatel v budoucnu přístup k podpurné rodině, včetně poradenství v oblasti autismu a úzkosti. Stěžovateli byla následně poskytnuta pomoc podpurnou rodinou až na sedm dní v měsíci a bylo rovněž pokračováno v psychologickém poradenství, nicméně situace dítěte si vyžádala náhradní pěstounskou péči a přezkoumání rodičovských kompetencí otce, ovšem při plném respektu k zachování kontaktů mezi stěžovatelem a dcerou v pěstounské péči. O přešetření rodičovských práv stěžovatele rozhodoval

v obou stupních soud složený ze dvou profesionálních soudců a psychologa působícího jako laický soudce. Národní soudy shledaly naplnění zákonných podmínek pro ztrátu péče o dítě z důvodu, že každodenní péče, výchova nebo vztahy mezi rodiči a dítětem jsou s ohledem na věk a vyspělost dítěte hrubě nedostatečné a že je jisté, že fyzické nebo duševní zdraví dítěte nebo jeho vývoj jsou ohroženy, protože jeho rodiče jsou zjevně nezpůsobilí k výkonu péče. I když bylo soudním rozhodnutím zasaženo do rodičovské odpovědnosti stěžovatele, stalo se tak až po vyčerpání jiných dostupných mírnějších opatření a za stavu, kdy byl i nadále udržován kontakt mezi stěžovatelem a dcerou. Podobnou situací, jako v předkládané věci, se zabýval i Nejvyšší soud, a to v rozsudku ze dne 30. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 2347/2022, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 27, ročník 2024, kde vysvětlil, že rozsah, v němž byl člověk soudně omezen ve svéprávnosti, se nemusí nutně „propast“ i do jeho rodičovské odpovědnosti, jinými slovy, že mohou nastat i situace, kdy je člověk omezen ve svéprávnosti, ale jeho rodičovské odpovědnosti se to nedotkne a nevyvstane tak ani důvod k odnětí dítěte. Na druhou stranu, důvodem pro pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti soudním rozhodnutím může být i trvalá duševní porucha (plně svéprávného) rodiče, i když nevyžaduje dlouhodobou hospitalizaci rodiče ve zdravotnickém zařízení. V takovém případě – vyžaduje-li to současně zájem dítěte – soud může pozastavit výkon rodičovské odpovědnosti rodiče v celém rozsahu nebo jen v rozsahu některých jejích složek (případně jen některých právních jednání), v závislosti na tom, v jaké míře není rodič schopen (není způsobilý) z důvodu duševní poruchy rodičovskou odpovědnost vykonávat. V odůvodněných případech soud může rodiči, jemuž byl (lhostejno v jakém rozsahu) pozastaven výkon rodičovské odpovědnosti, určit soudním rozhodnutím styk s dítětem (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 24 Cdo 3883/2022, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 38, ročník 2024). Rovněž z důvodu ochrany dítěte soud může v celém rozsahu pozastavit rodiči výkon rodičovské odpovědnosti z důvodu jeho nepříznivého duševního stavu i v případě, že duševní stav rodiče nebyl (nemohl být) přezkoumán znalcem z oboru psychiatrie pro nespolečnickou spolupráci rodiče se znalcem, jestliže z výsledků dosavadního dokazování i přesto vyplývá, že duševní stav rodiče je nepříznivý a negativně ovlivňuje výkon jeho rodičovské odpovědnosti (viz. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2024, sp. zn. 24 Cdo 1557/2024).

(JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovateli byla v dětství diagnostikována porucha autistického spektra a porucha pozornosti s hyperaktivitou (ADHD) a mírné mentální postižení; islandské orgány však nikdy stěžovateli formálně neudělily status osoby se zdravotním postižením. Přes zdravotní postižení ukončil specializované studium a udržel si práci. V únoru 2019 se stěžovateli a jeho přítelkyni narodila dcera V. F., o kterou v prvních týdnech společně pečovali, zanedlouho však bylo zřejmé, že při výchově dítěte budou potřebovat institucionální pomoc. Rodiče se rozešli, V. F. byla nejprve svěřena do péče matky, následně však orgán sociálně-právní ochrany dětí rozhodl, že péči o dceru převezme stěžovatel s podporou své matky. Tentýž orgán připravil v součinnosti se stěžovatelem plán podpůrných opatření se záměrem posílit jeho rodičovské kompetence. Součástí tohoto plánu byl čtyřměsíční pobyt stěžovatele s dcerou v zařízení Mánaberg, které se specializuje na praktickou pomoc rodičům s péčí o dítě s cílem osvojení potřebných návyků, poskytování odborné podpory sociálních pracovníků (zaměstnanců zařízení Mánaberg a společnosti YLFA), kteří několikrát týdně docházeli do domácnosti stěžovatele, aby mu poskytli pomoc přizpůsobenou jeho zdravotnímu postižení, výchovné poradenství a terapii zaměřenou na posílení vztahu stěžovatele s jeho dcerou, dále také zapojení podpůrné rodiny s cílem zmírnit zátěž stěžovatele. Navzdory tomu, že stěžovateli byla prostřednictvím uvedených opatření dlouhodobě poskytována rozsáhlá podpora, v odborných zprávách bylo opakovaně konstatováno, že ačkoliv má stěžovatel jednoznačně dobrou vůli, projevuje snahu a k dítěti má citový vztah, není schopen v důsledku svého zdravotního postižení osvojit si základní rodičovské kompetence, rozpoznat a uspokojovat fyzické potřeby své dcery a navázat s ní vztah potřebný pro její správný emocionální a psychický vývoj. Na základě těchto zjištění rozhodl Výbor orgánu pro ochranu dětí („the Reykjavik Child Protection

Committee“) v červenci 2020 o umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, přičemž právo stěžovatele na styk s dítětem bylo stanoveno na tři hodiny každé dva týdny. Dítě v době, kdy bylo umístěno do pěstounské péče, vykazovalo známky pokroku, stěžovateli bylo doporučeno vzdát se péče o dítě, protože tak však neučinil, zahájil orgán sociálně-právní podpory dětí řízení o odnětí dítěte z péče stěžovatele. Soud v řízení nařídil provedení znaleckého posouzení zaměřeného na otázku, zda by mohlo mít při zohlednění práv osob se zdravotním postižením podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením poskytování dalších přiměřených úprav a podpůrných opatření dopad na stěžovatelovy rodičovské kompetence. Na základě provedeného dokazování pak dospěl k závěru, že přes rozsáhlé využití podpůrných opatření nebyl stěžovatel schopen naplnit potřeby své dcery a přijetí dalších podpůrných opatření by již nebylo v jejím nejlepším zájmu. Odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

IV. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 14 VE SPOJENÍ S ČL. 8 ÚMLUVY

57. Stěžovatel namítal, že islandské orgány porušily jeho právo na respektování soukromého a rodinného života a zákaz diskriminace podle čl. 8 a 14 Úmluvy, neboť nehledaly a nepřijaly opatření, která by mu pomohla s péčí o jeho dceru. Tím mu neoprávněně odepřely přiměřené úpravy, v důsledku čehož došlo k odnětí dítěte z jeho péče. Relevantní části výše uvedených ustanovení znějí takto:

Čl. 8:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života ...

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Čl. 14:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je ... nebo jiné postavení.“

A. Úvodní poznámky

1. Rozsah věci

58. Soud upozorňuje na rozmanitost právních otázek a argumentů předložených stěžovatelem v projednávané věci. Soud v souladu se zásadou *iura novit curia* není vázán důvody vznesenými stěžovatelem dle Úmluvy a jejích protokolů a má pravomoc rozhodnout o právní kvalifikaci skutkových okolností stížnosti a posoudit ji podle jiných článků či ustanovení Úmluvy, než kterých se stěžovatel dovolával. Své rozhodnutí však nemůže založit na skutečnostech, které nejsou předmětem stížnosti (viz mimo jiné rozsudek velkého senátu ze dne 20. 3. 2018, Radomilja a ostatní proti Chorvatsku, č. 37685/10 a 22768/12, bod 126).

59. Soud, jakožto orgán oprávněný rozhodnout o právní kvalifikaci skutkových okolností případu, s ohledem na způsob, jakým stěžovatel formuloval své námítky, na hlavní sporné body mezi stranami i na otázky, kterými se zabývaly vnitrostátní orgány, dospěl k závěru, že projednávaná věc, co do tvrzení stěžovatele (osoby se zdravotním postižením), že mu byly údajně odepřeny přiměřené úpravy,

spočívající v poskytnutí adekvátních podpůrných opatření, by měla být posouzena z hlediska čl. 14 ve spojení s čl. 8 Úmluvy.

2. Postavení stěžovatele jako osoby se zdravotním postižením

60. Soud konstatuje, že strany ve svých vyjádřeních v této věci věnovaly značnou pozornost otázce, zda měl být stěžovatel podle islandského práva považován za osobu se zdravotním postižením, zda měly příslušné orgány nebo stěžovatel učinit kroky k tomu, aby mu byl tento status formálně přiznán, jaký stupeň postižení měl být uznán, a zda mělo být uznání předpokladem pro získání určitých specializovaných služeb.

61. Soud je obeznámen s vymezením osoby se zdravotním postižením dle čl. 1 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením ... a se skutečností, že stěžovateli byly v raném věku diagnostikovány porucha autistického spektra a porucha pozornosti s hyperaktivitou ... Je si rovněž vědom toho, že definice osoby se zdravotním postižením dle čl. 2 zákona č. 38/2018, o službách pro osoby se zdravotním postižením s dlouhodobou potřebou podpory ... je téměř identická s definicí obsaženou v čl. 1 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Podklady obsažené ve spisu v této věci silně nasvědčují, že stěžovatel může pod tato vymezení spadat.

62. Soud nicméně nepovažuje za nezbytné, aby sám rozhodoval, zda měl být stěžovatel podle vnitrostátního práva uznán za osobu se zdravotním postižením, jaký měl být stupeň a rozsah tohoto postižení ani jakým způsobem mu měl být tento status přiznán. Soud je toho názoru, že povinnost státu zohlednit zdravotní postižení osoby a poskytnout jí individuálně přizpůsobená podpůrná opatření, včetně přiměřených úprav, by neměla být sama o sobě podmíněna formálním uznáním či klasifikací tohoto postižení poté, co si jsou vnitrostátní orgány jeho existence dostatečně vědomy (srov. rozsudek ze dne 30. 4. 2009, Glor proti Švýcarsku, č. 13444/04, body 53 a 91).

63. Materiály ve spise jednoznačně prokazují, že všechny orgány ... i odborníci ... považovali stěžovatele za zdravotně postiženého bez ohledu na jakýkoliv formální status.

64. Ve světle výše uvedeného nemá Soud žádný důvod k této otázce přistoupit odlišně a dovozovat jakékoliv závěry z absence formálního uznání stěžovatelova postižení. Proto bude stěžovatele považovat za osobu se zdravotním postižením.

C. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Obecné zásady týkající se zákazu diskriminace

70. Soud opakuje, že „diskriminace“ znamená rozdílné zacházení s osobami v relativně srovnatelných situacích bez objektivního a rozumného odůvodnění, přičemž rozdílné zacházení postrádá jakékoliv „objektivní a rozumné odůvodnění“, pokud nesleduje „legitimní cíl“ nebo neexistuje „rozumný vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a cílem, jehož má být dosaženo“ (viz rozsudek ze dne 30. 1. 2018, Enver Şahin proti Turecku, č. 23065/12, bod 61).

71. Nicméně toto není jediný aspekt zákazu diskriminace podle čl. 14. Právo nebýt diskriminován při užívání práv zaručených Úmluvou je též porušeno, když státy bez objektivního a rozumného odůvodnění nezacházejí rozdílně s osobami, jejichž situace se podstatně liší (viz rozsudek ze dne 24.

10. 2019, J. D. a A. proti Spojenému království, č. 32949/17 a 34614/17, bod 84, s dalšími odkazy, zejména rozsudek velkého senátu ze dne 6. 4. 2000, Thlimmenos proti Řecku, č. 34369/97, bod 44).

72. Státům při posouzení, zda a do jaké míry rozdíly v jinak srovnatelných situacích mohou odůvodnit odlišné zacházení, přísluší určitý prostor pro uvážení (viz rozsudek velkého senátu ze dne 7. 11. 2013, Vallianatos a ostatní proti Řecku, č. 29381/09 a 32684/09, bod 76; a rozsudek ze dne 26. 10. 2021, Toplak a Mrak proti Slovinsku, č. 34591/19 a 42545/19, bod 113). Rozsah prostoru pro uvážení se bude lišit podle okolností, předmětu věci a skutkového stavu, ale konečné rozhodnutí ohledně dodržování požadavků Úmluvy leží na Soudu (viz rozsudek velkého senátu ze dne 24. 5. 2016, Biao proti Dánsku, č. 38590/10, bod 93). V oblasti obecných opatření hospodářské nebo sociální politiky je státu obvykle ponechán široký prostor pro uvážení (tamtéž).

73. Soud rovněž poznamenává, že Úmluva má být, pokud je to možné, vykládána v souladu s ostatními pravidly mezinárodního práva, jehož je součástí (viz rozsudek Enver Şahin proti Turecku, cit. výše, bod 60), a že z toho důvodu by spolu s dalšími relevantními materiály ... měla být zohledněna ustanovení upravující práva osob se zdravotním postižením obsažená v Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením.

74. V předchozích případech týkajících se práv osob se zdravotním postižením Soud s odkazem na Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením konstatoval, že čl. 14 Úmluvy je třeba vykládat ve světle požadavků této úmluvy na „přiměřené úpravy“, chápané jako „nezbytné a odpovídající změny a úpravy, které nepředstavují nepřiměřené nebo nadměrné zatížení a které jsou prováděny, pokud to konkrétní případ vyžaduje“, které mohou osoby se zdravotním postižením oprávněně očekávat při zaručení jejich „uplatnění nebo užívání všech lidských práv a základních svobod na rovnoprávném základě s ostatními“ (čl. 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením ...). Přiměřené úpravy napomáhají napravit neodůvodněné faktické nerovnosti a jejich odepření může představovat diskriminaci (viz rozsudek ze dne 23. 2. 2016, Çam proti Turecku, č. 51500/08, bod 65; a rozsudek Toplak a Mrak proti Slovinsku, cit. výše, bod 114).

75. Soud si je vědom toho, že každá osoba se zdravotním postižením má specifické potřeby, uznává, že přiměřené úpravy mohou mít různé formy, a zdůrazňuje, že jeho úkolem není určovat, která konkrétní opatření by měla být přijata. Z důvodu bezprostředního a neustálého kontaktu s realitou ve své zemi jsou vnitrostátní orgány k vyhodnocení individuálních a místních potřeb a podmínek v této oblasti povolány v zásadě lépe než mezinárodní soud (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek Çam proti Turecku, cit. výše, bod 66; a rozsudek Enver Şahin proti Turecku, cit. výše, bod 68).

(b) Obecné zásady týkající se rodinného života dítěte a rodičů

76. Obecné zásady podle čl. 8 Úmluvy týkající se vzájemného soužití rodičů a dětí a možnosti vnitrostátního zásahu do tohoto práva byly podrobně vyloženy v rozsudku velkého senátu ze dne 10. 9. 2019, Strand Lobben a ostatní proti Norsku, č. 37283/13, body 202–213.

77. Soud opakuje, že zejména pokud jde o rodinný život, existuje široký konsenzus, a to i v mezinárodním právu, na podporu názoru, že ve všech rozhodnutích týkajících se dětí musí být prvořadým hlediskem jejich nejlepší zájem (viz rozsudek velkého senátu ze dne 6. 7. 2010, Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku, č. 41615/07, bod 135). Soud ostatně zdůraznil, že ve věcech týkajících se péče o dítě a omezení styku musí mít nejlepší zájem dítěte přednost před všemi ostatními hledisky (viz rozsudek ze dne 19. 9. 2000, Gnahoré proti Francii, č. 40031/98, bod 59).

78. Článek 8 vyžaduje, aby v případech, kdy si příslušné zájmy dítěte a zájmy rodičů odporují, vnitrostátní orgány našly spravedlivou rovnováhu mezi těmito zájmy a aby byl v procesu vyvažování

příkládán zvláštní význam nejlepšímu zájmu dítěte, který může v závislosti na své povaze a závažnosti převážit nad zájmy rodičů (viz např. rozsudek velkého senátu ze dne 8. 7. 2003, Sommerfeld proti Německu, č. 31871/96, bod 64, s dalšími odkazy).

79. Obecně platí, že nejlepší zájem dítěte na jedné straně vyžaduje, aby kromě případů, kdy se rodina ukázala jako zvláště nezpůsobilá, byly vazby dítěte s rodinou zachovány, neboť zpřetrhat je by znamenalo vytrhnout dítě z jeho kořenů. Z toho vyplývá, že rodinné vazby mohou být přerušeny pouze za velice výjimečných okolností, musí být učiněno vše pro zachování osobních vztahů a pokud je to vhodné i pro „obnovení“ rodiny (viz rozsudek Gnahoré proti Francii, cit. výše, bod 59). Na druhé straně je jednoznačně v zájmu dítěte, aby byl zajištěn jeho vývoj ve zdravém prostředí, a rodič se nemůže domáhat podle čl. 8 přijetí takových opatření, která by mohla ohrozit zdraví a vývoj dítěte (viz, krom mnoha dalších, rozsudek Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku, cit. výše, bod 136; rozsudek velkého senátu ze dne 13. 7. 2000, Elsholz proti Německu, č. 25735/94, bod 50; a rozsudek ze dne 4. 4. 2006, Maršálek proti České republice, č. 8153/04, bod 71).

80. Je třeba mít na paměti, že vnitrostátní orgány mají výhodu přímého kontaktu se všemi dotčenými osobami, často již ve fázi, kdy jsou opatření týkající se péče o dítě zvažována nebo bezprostředně po jejich provedení. Z uvedeného vyplývá, že úkolem Soudu není nahrazovat vnitrostátní orgány při výkonu jejich pravomocí v oblasti úpravy péče o děti a práv rodičů, jejichž děti byly svěřeny do náhradní péče, ale spíše přezkoumávat podle Úmluvy rozhodnutí přijatá těmito orgány při výkonu jejich pravomocí v rámci jejich prostoru pro uvážení (viz například rozsudek velkého senátu ze dne 12. 7. 2001, K. a T. proti Finsku, č. 25702/94, bod 154). Soud tedy uznává, že orgány mají při posuzování nezbytnosti svěřením dítěte do péče široký prostor pro uvážení (tamtéž, bod 155). Tento prostor však není neomezený. Soud v některých případech příkládal význam také tomu, zda se orgány před odnětím dítěte nejprve pokusily přijmout méně drastická opatření, například podpůrná nebo preventivní opatření, a zda se tato opatření ukázala jako neúspěšná [viz například rozsudek ze dne 24. 3. 1988, Olsson proti Švédsku (č. 1), č. 10465/83, body 72–74; rozsudek ze dne 18. 6. 2013, R. M. S. proti Španělsku, č. 28775/12, bod 86; rozsudek ze dne 26. 2. 2002, Kutzner proti Německu, č. 46544/99, bod 75].

81. Soud dále připomíná, že ačkoliv čl. 8 procesní požadavky výslovně nestanoví, rozhodovací proces týkající se opatření představujících zásah musí být spravedlivý a musí poskytovat náležitý respekt zájmům chráněným čl. 8 (viz rozsudek velkého senátu ze dne 10. 5. 2001, T. P a K. M. proti Spojenému království, č. 28945/95, bod 72). Ve věcech týkajících se opatření v oblasti veřejné péče je nezbytné posoudit, zda s ohledem na konkrétní okolnosti případu a zejména závažnost přijímaného rozhodnutí byli rodiče do rozhodovacího procesu dostatečně zapojeni tak, aby byla zaručena náležitá ochrana jejich zájmů, a zda měli možnost se k věci plně vyjádřit (viz rozsudek Strand Lobben, cit. výše, bod 212, s dalšími odkazy).

(c) Přístup Soudu v projednávané věci

82. Soud uznává, že rodiče se zdravotním postižením nesmí být považováni za osoby postrádající dostatečné rodičovské kompetence a dítě nesmí být odňato z jejich péče pouze s odkazem na zdravotní postižení, aniž by byl posouzen dopad zdravotního postižení na jejich schopnost poskytovat rodičovskou péči (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek ze dne 18. 2. 2020, Cînta proti Rumunsku, č. 3891/19, body 68–69; a rozsudek ze dne 29. 3. 2016, Kocherov a Sergeyeva proti Rusku, č. 16899/13, body 109–110; dále srovnej rozsudek K. a T. proti Finsku, cit. výše, bod 168). Tento postoj je plně v souladu s ustanovením čl. 23 odst. 4 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, jak je vykládán Výborem pro práva osob se zdravotním postižením ... Soud navíc zdůrazňuje, že nedostatek dovedností a zkušeností s výchovou dítěte, ať už z jakéhokoliv důvodu, sám o sobě může být jen stěžejí

považován za legitimní důvod pro omezení rodičovské odpovědnosti nebo pro svěření dítěte do náhradní péče (viz rozsudek Kocherov a Sergejeva, cit. výše, bod 106).

83. Judikatura Soudu (viz body 71 a 74–75 výše) a související ustanovení čl. 5 odst. 3 a čl. 23 odst. 1 a 2 Úmluvy o ochraně osob se zdravotním postižením ... co se týče rodičů se zdravotním postižením naznačují, že jejich rodičovské kompetence, jakož i dopad jejich zdravotního postižení na výchovu a stav fyzické, psychické i sociální pohody jejich dítěte, by neměly být posuzovány abstraktně, ale s ohledem na dostupná a poskytnutá podpůrná opatření. Postupovat jinak a posuzovat jejich schopnost pečovat o dítě bez jakékoliv podpory by v konečném důsledku vedlo k posouzení jejich schopností pouze na základě jejich zdravotního postižení.

84. Rozhodovací praxe Soudu je ustálena na závěru, že stát má pozitivní závazek poskytovat osobám se zdravotním postižením přiměřené úpravy, včetně podpůrných opatření usnadňujících společný rodinný život rodičů a dětí (srov. například rozsudek ze dne 10. 1. 2017, Kacper Nowakowski proti Polsku, č. 32407/13, bod 93). Je však důležité mít na paměti, že rozsah a limity přiměřených úprav poskytovaných rodičům s ohledem na jejich zdravotní postižení jsou nezbytně utvářeny a omezovány nejen úvahami o „nepřiměřené nebo nadměrné zátěži“ (viz ... bod 74 výše), ale především prvořadým zohledněním nejlepšího zájmu dítěte (viz body 78–79 výše).

(d) Aplikace těchto zásad na projednávanou věc

85. Co se týče skutkového stavu projednávané věci, Soud v úvodu konstatuje, že u stěžovatele byla již v dětství diagnostikována porucha autistického spektra a ADHD. Úspěšně absolvoval středoškolský vzdělávací program určený osobám s poruchami učení a řadu let má stabilní práci. Také se mu dlouhodobě daří překonávat závislost na návykových látkách ... Materiál obsažený ve spise jednoznačně dokládá jeho dobrou vůli, vytrvalé úsilí získávat a rozvíjet své kompetence, jakož i celkovou ochotu spolupracovat s jemu poskytnutými podpůrnými službami ...

86. Krátce po narození stěžovatelovy dcery v únoru 2019 začalo být zřejmé, že situace rodičů je nestabilní a při výchově dítěte potřebují podporu ... Poté, co se matka fakticky zřekla své odpovědnosti za péči o V. F., převzal péči o dítě stěžovatel. Ze spisového materiálu jasně vyplývá, že islandské orgány byly o situaci a diagnóze stěžovatele informovány, braly je na vědomí a přijaly řadu individualizovaných opatření zaměřených na posílení stěžovatelovy schopnosti poskytovat dceři rodičovskou péči. Tato opatření zahrnovala téměř čtyřměsíční pobyt v rezidenčním zařízení Mánaberg za účelem diagnostikování, poradenství a nácviku ..., pět měsíců specializované podpory poradců YLFA v domácnosti stěžovatele ..., zapojení podpůrné rodiny za účelem odlehčení zátěže stěžovatele ..., poskytování poradenství zaměřeného na posílení jeho vztahu s dcerou ..., jakož i průběžné psychologické poradenství a terapie ... Pomoc a podpora poskytovaná stěžovateli v období předcházejícím červenci 2020, kdy byla stěžovatelova dcera svěřena do pěstounské péče na přechodnou dobu, byla jednoznačně intenzivní a rozmanitá.

87. Výše uvedená opatření i dosažený pokrok byly pravidelně a průběžně sledovány a vyhodnocovány ... a na základě získaných informací byly přijímány úpravy i nové podpůrné plány ... Soud v této souvislosti poznamenává, že nedlouho po propuštění stěžovatele ze zařízení Mánaberg bylo zjevné, že původní podpůrná opatření poskytovaná ve stěžovatelově domácnosti nejsou dostatečná, a od března 2020 byla proto opatření rozšířena tak, že V. F. trávila sedm dní v měsíci u podpůrné rodiny a poradci YLFA navštěvovali stěžovatele třikrát týdně. Kromě toho mu každodenně pomáhala jeho matka ...

88. Všechny výše uvedené snahy vycházely nejprve z pozorování a obav pracovníků sociálně-právní ochrany dětí, následně z první zprávy o posouzení výchovných kompetencí ze dne 3. 12. 2019 ...

vypracované během pobytu stěžovatele v zařízení Mánaberg, podle které stěžovatel nebyl schopen o svou dceru pečovat bez rozsáhlé pomoci. Na konci jeho pobytu v Mánaberg pracovníci zařízení uvedli, že stěžovatel je schopen pečovat o svou dceru pouze s cílenou podporou, a navrhli za tímto účelem konkrétní opatření, která následně orgány sociálně-právní ochrany dětí realizovaly ...

89. Přes stěžovatelovu dobrou vůli, zvýšenou podporu YLFA poradců, zapojení podpůrné rodiny i trvalé pomoci stěžovatelovy matky se další zprávy YLFA ... i dva odborné posudky ... shodovaly, že je čím dál zřetelnější, že stěžovatelovo zdravotní postižení omezuje nejen jeho rodičovské kompetence, ale i schopnost osvojit si a v praxi uplatnit znalosti, které měl získat prostřednictvím podpůrných opatření. Ačkoliv byl zaznamenán určitý pokrok, byl spíše omezený a značně závislý na intenzivní pomoci. Z těchto zpráv vyplývalo, že stěžovatelovo zdravotní postižení vážně ovlivňovalo jeho schopnost rozpoznat a pochopit potřeby jeho dcery a schopnost vytvářet s ní pevné emocionální a psychické pouto, což mělo nepříznivý dopad na její celkovou spokojenost a zdravý vývoj. Zprávy YLFA navíc naléhaly na orgány, aby braly dostatečně vážně známky zanedbání, které dítě vykazovalo.

90. Výbor orgánu pro ochranu dětí v červenci 2020 na základě dostupných podkladů rozhodl o svěřeni V. F. do pěstounské péče na přechodnou dobu ... a po důkladném posouzení případu a novém posouzení rodičovských kompetencí stěžovatele ... se rozhodl zahájit řízení o odnětí dítěte z péče stěžovatele. Výbor orgánu pro ochranu dětí konkrétně uvedl, že přestože byla stěžovateli poskytována pomoc a podpora, dívka vykazovala známky zanedbávání, zatímco v péči pěstounů dělala velké pokroky. Všechna dostupná podpůrná opatření byla vyčerpána a trvalá pěstounská péče představovala jediné řešení odpovídající nejlepšímu zájmu V. F. ... V řízení před Výborem orgánu pro ochranu dětí byl stěžovatel zastoupen svým právním zástupcem.

91. Soudem nařízený znalecký posudek k posouzení rodičovských kompetencí stěžovatele vycházel z rozhovorů, pozorování a testování. Obsahoval také komplexní přehled veškerých dostupných důkazů a v podstatě potvrdil předchozí zjištění ... Soudem ustanovený znalec zohlednil zdravotní postižení stěžovatele, konzultoval s odborníkem v oboru studia zdravotních postižení a dospěl k závěru, že s ohledem na blaho dítěte by nebylo důvodné přijímat další podpůrná opatření nebo se snažit o ponechání V. F. v péči stěžovatele ...

92. V řízeních o odnětí dítěte z péče stěžovatele, ve kterých byl stěžovatel řádně zastoupen svým právním zástupcem, dospěly Islandské soudy ke shodným závěrům ... Okresní soud zdůraznil, že přestože byla stěžovateli poskytnuta rozsáhlá podpůrná opatření, nebyl schopen naplnit potřeby své dcery a přijímat další podpůrná opatření není v nejlepším zájmu dítěte ... Odvolací soud dodal, že ačkoliv zdravotní postižení samo o sobě nemůže být důvodem pro zbavení péče o dítě, v projednávané věci byl závěr přijat s ohledem na neurologická omezení a praktické zkušenosti získané z rozsáhlých podpůrných služeb poskytnutých stěžovateli ...

93. Soud nemůže s ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti přijmout tvrzení stěžovatele, že islandské orgány tím, že nezohlednily jeho zdravotní postižení a neposkytly mu přiměřené úpravy, jej neochránily před diskriminací při výkonu jeho práv podle čl. 8. Soud konstatuje, že přestože islandské orgány formálně neudělily stěžovateli status osoby se zdravotním postižením, orgán sociálně-právní ochrany dětí, Výbor orgánu pro ochranu dětí i všichni odborníci zapojení do tohoto případu jeho zdravotní postižení a potřeby systematicky zohledňovali. Pomoc poskytovaná stěžovateli byla přiměřená v tom smyslu, že se zaměřovala na jeho rodičovské kompetence a přizpůsobovala se jeho potřebám, a to jak obecně, tak s ohledem na jeho schopnosti rozpoznávat a reagovat na psychické a emocionální potřeby své dcery a vytvářet s ní pevnou vazbu. Poskytování podpůrných opatření bylo také flexibilní, zejména v případech, kdy bylo vyvíjeno další úsilí, když obvyklá míra pomoci nebyla k zajištění spokojenosti dítěte dostatečná. Soud připomíná, že jeho úkolem není určit, jaká konkrétní opatření pro zajištění přiměřené úpravy měla být poskytnuta. Vnitrostátní orgány jsou

k vyhodnocování individuálních a místních potřeb a podmínek povolány zásadně lépe než mezinárodní soud a jejich rozhodnutím by tak měla být přiznána náležitá váha.

94. Podle názoru Soudu nebylo s ohledem na zjištěné a dobře zdokumentované obavy o blaho a vývoj stěžovatelovy dcery stěžejní otázkou, kterou se měly v řízení o odnětí dítěte z péče stěžovatele zabývat Výbor orgánu pro ochranu dětí a islandské soudy, to, zda byla teoreticky či prakticky dostupná další opatření k podpoře stěžovatele v rodičovství, ale zda by provedení takových opatření bylo slučitelné s nejlepším zájmem jeho dcery. Při rozhodování o této věci a vyvažování dotčených zájmů vycházely z komplexní a podrobné analýzy skutkového stavu ... a dospěly k řádně odůvodněným a přiměřeným závěrům ...

95. Soud uvádí, že bylo v nejlepším zájmu dítěte, aby bylo odňato z péče stěžovatele, a že s ohledem na negativní dopad jeho péče na blaho a celkovou spokojenost dcery islandské soudy omezily jeho práva přiměřeně a odůvodněně ... Soud rovněž považuje za významné, že v projednávané věci nevedlo odnětí dítěte z péče a jeho svěření do pěstounské péče k úplnému přerušení rodinných vazeb a kontaktu mezi stěžovatelem a jeho dcerou a že tito nadále udržují pravidelný kontakt ...

96. Ve světle výše uvedeného dospěl Soud k závěru, že dostupné materiály neobsahují nic, co by podporovalo stěžovatelovo tvrzení, že dítě bylo z jeho péče odňato pouze na základě jeho zdravotního postižení. Je naopak zřejmé, že islandské orgány nikdy nepovažovaly stěžovatelovo zdravotní postižení za důvod pro omezení jeho rodičovských práv, ale vždy posuzovaly jeho schopnost poskytovat dceři rodičovskou péči s ohledem na dostupnou podporu a opatření.

97. Soud proto nenachází žádné důvody ke zpochybnění závěrů islandských orgánů o rozsahu a míře přiměřených úprav poskytnutých stěžovateli ani jejich rozhodnutí odejmout dceru ze stěžovatelovy péče. Důsledně braly v úvahu potřeby stěžovatele jako rodiče se zdravotním postižením, poskytly mu rozsáhlou individualizovanou podporu, usilovaly o nápravu faktické nerovnosti způsobené jeho zdravotním postižením, jeho rodičovské kompetence posuzovaly s přihlédnutím k dostupným podpůrným opatřením a o odnětí dítěte z jeho péče rozhodly teprve tehdy, když to vyžadoval nejlepší zájem dítěte.

98. Soud proto uzavírá, že k porušení čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 8 nedošlo.

(...)

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD:

1. *Prohlašuje* stěžovatelovu stížnost za přijatelnou;
2. *Rozhoduje*, že nedošlo k porušení čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 8, pokud jde o námitku stěžovatele týkající se selhání islandských orgánů při poskytnutí přiměřených úprav ve formě podpůrných opatření, která by mu pomohla při péči o jeho dceru, což vedlo k odnětí dítěte z jeho péče.

(...)

(Zpracovala: Mgr. Tereza Zindulková)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
DRUHÁ SEKCE
26. 8. 2025
VĚC B. A. PROTI ISLANDU
(rozsudek ve věci B. A. proti Islandu, stížnost č. 17006/20)

Naplnění požadavků na právní rámec a účinné vyšetřování plynoucích z čl. 3 a 8 v kontextu namítaného domácího násilí a sexuálního napadení

Dotčené články Úmluvy:

čl. 3

čl. 8

čl. 14 ve spojení s čl. 3 a 8

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

§ 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§ 199 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§ 2 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§ 2 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§ 34 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Klíčová slova:

adekvátnost/účinnost – domácí násilí – kriminalizace a stíhání zakázaného jednání – oběť – odlišné zacházení – pohlaví – povinnost ochrany – povinnost vytvořit regulační rámec – pozitivní závazky – procesní záruky – promlčení trestního stíhání/promlčení trestu – zastavení řízení

Autorský komentář

Význam a zajímavost předkládaného rozhodnutí vychází z toho, že Soud vyslovil, že nedošlo k porušení čl. 3, 8 a 14 Úmluvy v případě, kdy stěžovatelka podala trestní oznámení, že ji její bývalý partner znásilnil, škrtil a udeřil, a trestní stíhání, které bylo zahájeno s odstupem tří až šesti let od toho, co k útokům mělo docházet, bylo zastaveno. Faktickým důvodem zastavení bylo jednak to, že nová adekvátní právní úprava kriminalizující domácí násilí na Islandu, která by byla přísnější, nemohla být kvůli retroaktivitě použita a stávající mírnější právní úprava vedla k promlčení trestního stíhání. K tomuto závěru trestního řízení Soud uvedl, že vyšetřování provedené vnitrostátními orgány bylo komplexní a důkladné, avšak ze zajištěných důkazů i přesto, že policejní orgány vynaložily v daném případě skutečné úsilí ke zjištění skutkového stavu a prozkoumání právně relevantních možností, vina neplynula.

Takový závěr v posuzované sexuální problematice z hlediska dosavadní rozhodovací praxe Soudu je podstatný obzvláště proto, že shledal jisté průtahy řízení a připustil, že trestní stíhání nebylo možné jak z důvodu uplynutí promlčecí lhůty, tak pro možné porušení zásady zákazu retroaktivity.

Soud v posuzované věci shledal, že právní rámec pro postih domácího a sexuálního násilí účinný v době předmětných událostí byl adekvátní, i když v dané době ještě nebylo na Islandu zavedeno později přijaté ustanovení trestního zákoníku, které domácí násilí postihovalo v rámci samostatné skutkové podstaty. Pokud jde o úvahy Soudu vztahující se k zákonnému rámci (viz body 59 až 62), ty se pro poměry v České republice nejeví být významné, protože náš trestní zákoník pravidla určující pro postih tohoto druhu trestné činnosti splňují (viz § 185, 185a, 187, 190, 191, 198 a 199 tr. zákoníku).

Pozornost si zasluhují jeho závěry týkající se promlčení. Promlčení v posuzované věci nastalo u mírnějšího a v době činu platného ustanovení, které činilo dva roky, kdežto u nově uzákoněného trestného činu, přísnějšího a respektujícího podmínky Istanbulské úmluvy, byla promlčecí doba delší, a podle něj by k promlčení nedošlo. Při jeho aplikaci by však nastal rozpor se zásadou retroaktivity, a proto ho nešlo použít. V tom Soud neshledal rozpor s požadavky Úmluvy zejména proto, že ta nevyžaduje, aby státy přijaly konkrétní legislativní přístup (viz bod 64). Podle Soudu v projednávaném případě nešlo o délku promlčecí lhůty jako takové, ale o to, zda vnitrostátní orgány provedly adekvátní vyšetřování tak, aby zajistily praktickou a účinnou ochranu.

Soud se zabýval dopadem pozdního oznámení stěžovatelky na promlčení stíhání s tím, že připustil, že taková prodleva bývá u tohoto typu trestné činnosti obvyklá, přičemž orgány musí zůstat citlivé ke specifické dynamice domácího násilí. Za zásadní považoval otázku, zda vnitrostátní orgány za daných okolností, včetně načasování podání oznámení, příslušné promlčecí lhůty a rizika ztráty důkazů, prokázaly požadovanou pečlivost (viz bod 66.). Takové prodlevy by neměly ohrozit nároky oběti, mohou však ovlivnit důkazní situaci, která v posuzované věci byla komplexní a důkladná. Za pozitivní přístup Soud označil, že i když vyšetřující orgány shledaly, že došlo k promlčení daného trestného činu, dále vedly vyšetřování s cílem zjistit relevantní skutečnosti, a to ve směru přísnějšího trestného činu, než dospěly k závěru o jeho nepoužitelnosti z důvodu retroaktivity. Soud kladně hodnotil, že vyšetřující orgány namísto toho, aby se opíraly o procesní překážky nebo přijímaly ukvapené či neopodstatněné závěry k uzavření vyšetřování, vynaložily skutečné úsilí ke zjištění skutkového stavu a prozkoumání právně relevantních možností, než rozhodly o promlčení stíhání (viz bod 69).

Za pozornost stojí i konstatování Soudu, že i když v posuzované věci došlo v průběhu vyšetřování k průtahům, neboť trestní věc se stala v letech 2011 až 2014, stěžovatelka ji oznámila v roce 2017, pachatel byl vyslechnut v roce 2018. Soud zdůraznil, že bylo vyslechnuto 11 svědků a provedeny další důkazy včetně znaleckých posudků, vyšetřování bylo ukončeno za čtrnáct měsíců. Poukázal však na to, že „prodlení v tomto případě nevedla ke ztrátě důkazů ani ke zmaření jakékoli právní možnosti trestního stíhání“. K tomu dodal, že „délku trvání vyšetřování je třeba posuzovat s ohledem jak na časový charakter tvrzení, tak na rozsah provedených vyšetřovacích úkonů“ (bod 72).

S ohledem na uvedené skutečnosti Soud v předkládané věci velmi citlivě přistoupil k řízení, které nevedlo k postihu pachatele za znásilnění a domácí násilí na své bývalé partnerce, a to např. ve srovnání s rozsudkem ze dne 4. 12. 2003, M. C. proti Bulharsku, stížnost č. 39272/98, na nějž v daných souvislostech poukazyval (viz body 57 a 70), kde porušení Úmluvy shledal.

Soud se zabýval i námitkou stěžovatelky ohledně diskriminace při uplatňování práv ve smyslu čl. 14 Úmluvy, a takové porušení neshledal se závěrem:

– Skutečnost, že ženy jsou sexuálním a domácím násilím postiženy nepřiměřeně, sama o sobě neprokazuje, že by to odráželo diskriminační politiku či jednání vnitrostátních orgánů nebo nepřiměřený dopad obecných opatření, a nikoli širší společenský problém (bod 88),

– inherentní problémy při dokazování, které jsou společné pro případy sexuálního a domácího násilí ve všech jurisdikcích, mohou ovlivnit míru stíhání a odsouzení bez toho, aby nutně odrážely diskriminaci (bod 94),

– ačkoli mohou být žádoucí zvláštní vyšetřovací postupy a další opatření přizpůsobená potřebám obětí sexuálního a domácího násilí, a vnitrostátní orgány je skutečně zavedly s různou mírou úspěchu ... Úmluva v takových případech nevyžaduje použití odlišného standardu dokazování (bod 98),

– skutečnost, že tyto důkazy nebyly vždy považovány za dostatečné nebo za důkazy, které by mohly zajistit odsouzení, zejména při zohlednění práva na obhajobu a presumpce nevinu, není známkou diskriminace (bod 99).

Z uvedeného je zřejmé, že jde o rozhodnutí nejen zajímavé, ale i podnětné proto, že shrnuje dosavadní judikaturu týkající se domácího násilí a sexuálního násilí na ženách, ale především proto, že vymezilo důvody, kdy o porušení účinného vyšetřování v této kriminální oblasti nejde.

(JUDr. Milada Šámalová)

SKUTKOVÝ STAV

V prosinci 2017 podala stěžovatelka trestní oznámení proti svému bývalému partnerovi (F. P.), se kterým sdílela společnou domácnost. Tvrdila, že se vůči ní měl po dobu jejich vztahu v letech 2011 až 2014 dopouštět fyzického, psychického a sexuálního násilí, kdy konkrétně popsala celkem čtyři případy sexuálního násilí, včetně znásilnění, a dále tvrdila, že ji měl bývalý partner krátce škrtit a udeřit. Stěžovatelka nikdy nevyhledala bezprostředně po daných incidentech lékařskou péči. Její bývalý partner byl poprvé policií vyslechnut v září 2018 s tím, že svou vinu odmítal. Policie následně vyslechla 11 svědků, žádný z nich však neposkytl přímé svědectví o fyzickém nebo sexuálním násilí vůči stěžovatelce. Součástí spisu bylo také potvrzení od centra pro oběti sexuálního zneužívání (Stigamót) o účasti stěžovatelky na konzultacích a dokumenty od psychiatra a psychologa. V červnu 2019 policie trestní stíhání zastavila, což bylo v září 2019 potvrzeno státním zástupcem, a to z několika důvodů: nové ustanovení trestního zákoníku (čl. 218b) kriminalizující domácí násilí se nemohlo aplikovat retroaktivně; promlčecí lhůta trestného činu napadení, pod který by bylo možné podřadit fyzické násilí, již uplynula; a s ohledem na tvrzené sexuální násilí důkazy nepostačovaly k učinění závěru o vině bývalého partnera stěžovatelky. Stěžovatelka před Soudem namítala porušení čl. 3 a 8 Úmluvy z důvodu nezavedení adekvátní právní úpravy a také neprovedení účinného vyšetřování jejích tvrzení; dále se také odvolávala na čl. 14 ve spojení s čl. 3 a 8 Úmluvy z důvodu diskriminace na základě pohlaví.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 3 A 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že vnitrostátní orgány neprovedly účinné vyšetřování jejích tvrzení o špatném zacházení a neposkytly jí náležitou ochranu před násilím na základě pohlaví, čímž porušily čl. 3 a 8 Úmluvy, které znějí takto:

Článek 3

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení...“

Článek 8

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života...“

(...)

B. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Obecné zásady

52. Soud opakuje, že problematika domácího násilí, které může mít různé podoby, od fyzického napadení až po sexuální, ekonomické, emocionální či verbální týrání, přesahuje okolnosti konkrétního případu. Jedná se o obecný problém, který v různé míře postihuje všechny členské státy a který se ne vždy projeví navenek, jelikož se často odehrává v rámci osobních vztahů nebo uzavřených kruhů a dotýká se různých členů rodiny, ačkoli ženy tvoří drtivou většinu obětí. Zvláštní zranitelnost obětí domácího násilí a nutnost aktivního zapojení státu do jejich ochrany byly zdůrazněny v řadě mezinárodních nástrojů a v judikatuře Soudu (viz rozsudek velkého senátu ze dne 15. 6. 2021, Kurt proti Rakousku, č. 62903/15, body 161–162; a rozsudek ze dne 9. 6. 2009, Opuz proti Turecku, č. 33401/02, body 72–86).

53. Jelikož v případech týkajících se násilí páchaného soukromými osobami není rozlišení mezi požadavky čl. 3 a 8 Úmluvy zcela jednoznačné, může Soud posuzovat námitky stěžovatelky současně na základě obou ustanovení. Obě ustanovení totiž ukládají státu povinnost chránit fyzickou a psychickou integritu jednotlivce a spolu s čl. 2 tvoří souvislý celek, který zakládá povinnost státu poskytnout ochranu, jakmile je zjištěno, že útoky na integritu jednotlivce byly natolik závažné, že vyžadují reakci (viz rozsudek ze dne 18. 7. 2024, Hanovs proti Lotyšsku, č. 40861/22, bod 45, s dalšími odkazy; a rozsudek ze dne 12. 12. 2023, Vučković proti Chorvatsku, č. 15798/20, bod 54).

54. Pozitivní závazek vnitrostátních orgánů chránit oběti násilí má tři klíčové aspekty. Zaprvé musí vytvořit legislativní a regulační rámec ochrany. Zadruhé jsou za určitých přesně vymezených okolností povinny bezodkladně reagovat na oznámení o domácím násilí a přijmout operativní opatření k ochraně osob ohrožených špatným zacházením. Zatřetí musí provést účinné vyšetřování hájitelných tvrzení týkajících se každého případu takového špatného zacházení (viz rozsudek velkého senátu ze dne 2. 2. 2021, X. a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/16, bod 178; rozsudek ze dne 4. 12. 2003, M. C. proti Bulharsku, č. 39272/98, bod 153; a Kurt proti Rakousku, cit. výše, bod 165, s dalšími odkazy).

55. Pokud jde o existenci právního rámce, judikatura Soudu a příslušné mezinárodní materiály odrážejí společný názor, že k zajištění účinné ochrany obětí domácího násilí jsou nezbytná komplexní právní a další opatření. Tato opatření musí zahrnovat zejména kriminalizaci násilných činů v rámci rodiny prostřednictvím účinných, přiměřených a odrazujících sankcí (viz rozsudek ze dne 11. 7. 2017, Ž. B. proti Chorvatsku, č. 47666/13, body 50–51; a rozsudek ze dne 31. 8. 2021, Galović proti Chorvatsku, č. 45512/11, bod 114).

56. Procesní závazek provést účinné vyšetřování zahrnuje povinnost vnitrostátních orgánů uplatňovat v praxi trestněprávní mechanismy zavedené za účelem zákazu a potrestání jednání, které je v rozporu s čl. 3 a 8 Úmluvy. Aby bylo vyšetřování účinné, musí být v průběhu celého řízení rychlé a důkladné. Vnitrostátní orgány jsou povinny podniknout všechny přiměřené kroky k zajištění důkazů souvisejících

s incidentem, včetně forenzních důkazů. Zvláštní pečlivost je nutná v případech domácího násilí a je třeba zohlednit specifickou povahu takového násilí (viz rozsudek ze dne 14. 12. 2021, Tunikova a ostatní proti Rusku, č. 55974/16 a 3 další, bod 114; a rozsudek ze dne 19. 11. 2024, Vieru proti Moldavsku, č. 17106/18, bod 81).

57. Soud nicméně připomíná, že procesní závazek je požadavkem ohledně prostředků, nikoli výsledků. Neexistuje žádné absolutní právo na trestní stíhání či odsouzení konkrétní osoby, pokud při úsilí vnitrostátních orgánů přivést pachatele k odpovědnosti nedošlo k žádnému zaviněnému selhání. Samotná skutečnost, že vyšetřování přineslo omezené nebo nepřesvědčivé výsledky, ještě sama o sobě neznámá selhání. Ačkoli orgány musí podniknout všechny přiměřené kroky za účelem shromáždění důkazů, objasnění okolností a provedení důkladné, objektivní a nestranné analýzy všech relevantních prvků, aniž by opomíjely jakékoli zjevné směry vyšetřování, procesní závazek nesmí být vykládán tak, že ukládá nemožnou nebo nepřiměřenou zátěž. Soud se nemusí zabývat tvrzeními o chybách nebo izolovaných opomenutích a nemůže nahradit vnitrostátní orgány při posuzování skutkových okolností případu ani rozhodovat o trestní odpovědnosti domnělých pachatelů. Místo toho se musí zaměřit na to, zda v řízení existovaly závažné nedostatky, a to konkrétně takové, které mohly ohrozit schopnost vyšetřování zjistit okolnosti nebo identifikovat odpovědné osoby (viz X. a ostatní proti Bulharsku, cit. výše, bod 186; a rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2020, S. M. proti Chorvatsku, č. 60561/14, bod 315–320, s dalšími odkazy).

(b) Uplatnění těchto zásad na projednávanou věc

58. Stěžovatelka tvrdila, že ji její bývalý partner vícekrát vystavil různým formám špatného zacházení, včetně psychického, fyzického a sexuálního násilí, což představovalo ohrožení její tělesné integrity a blaha. Namítala, že nebyl dodržen první a třetí aspekt pozitivních závazků státu podle čl. 3 a 8 Úmluvy (viz bod 54 výše). Soud se domnívá, že násilí tvrzené stěžovatelkou, pakliže by bylo prokázáno, by bylo dostatečně závažné, aby dosáhlo minimální úrovně závažnosti požadované pro to, aby spadalo do působnosti čl. 3 Úmluvy (viz mimo jiné rozsudky ve věci Opuz, cit. výše, bod 161; a Tunikova a ostatní, cit. výše, body 75–76). Ačkoli byla tedy splněna minimální úroveň závažnosti podle čl. 3, Soud přesto posoudí stížnosti stěžovatelky souběžně podle obou ustanovení. Nejprve posoudí, zda vnitrostátní právní rámec poskytoval v daném období adekvátní ochranu před domácím a sexuálním násilím, a poté se bude zabývat otázkou, zda vyšetřování konkrétních tvrzení stěžovatelky splňovalo standardy požadované Úmluvou.

(i) Zákonný rámec

59. Jak bylo uvedeno v bodě 55 výše, povinnosti států v případech domácího násilí obecně vyžadují zavedení účinných trestněprávních ustanovení. Je nesporné, že úlohou Soudu není při výběru z různých opatření, která by mohla zajistit plnění pozitivních závazků vnitrostátních orgánů vyplývajících z Úmluvy, nahrazovat jejich posouzení svým vlastním (viz Ž. B. proti Chorvatsku, cit. výše, bod 58). Tyto požadavky mohou naplňovat různé legislativní přístupy, pokud poskytují účinnou a praktickou ochranu před domácím násilím. Jak vyplývá z judikatury Soudu týkající se různých smluvních států, domácímu násilí lze náležitě čelit buď prostřednictvím specifických trestných činů, nebo tím, že se s ním zachází jako s přitěžující okolností u jiných násilných trestných činů (tamtéž, bod 57; viz také rozsudek ze dne 30. 10. 2012, E. M. proti Rumunsku, č. 43994/05, bod 62; a rozsudek ze dne 26. 3. 2013, Valiulienė proti Litvě, č. 33234/07, bod 78).

60. Při posuzování adekvátnosti ochranného rámce na Islandu Soud poznamenává, že ačkoli čl. 218b, který výslovně kriminalizuje domácí násilí, byl do [islandského] trestního zákoníku zařazen až v roce 2016, právní rámec již v předmětném období v těchto případech stanovil přísnější tresty. Článek 70 odst. 3 trestního zákoníku stanovil, že blízký vztah mezi pachatelem a obětí by měl být považován

za přitěžující okolnost, pokud tento vztah zvyšoval závažnost trestného činu ... Toto ustanovení tedy umožňovalo přísnější tresty v případech domácího násilí stíhaných podle ustanovení o znásilnění a obecném napadení v čl. 194, 217 a 218 (viz Ž. B. proti Chorvatsku, cit. výše, bod 54). Soud opakuje, že ačkoli Istanbulská úmluva vyžaduje kriminalizaci domácího násilí, neukládá zavedení konkrétních samostatných trestných činů. Spíše umožňuje zahrnout domácí násilí buď jako základní znak skutkové podstaty konkrétních trestných činů, nebo jako přitěžující okolnost při ukládání trestů za jiné trestné činy stanovené touto úmluvou (tamtéž, bod 56 ...).

61. Vzhledem k tomu, že trestní řízení mohlo být zahájeno z moci úřední, aniž by bylo nutné, aby oběť podala formální trestní oznámení, je legislativní přístup přijatý Islandem v souladu s příslušnými mezinárodními standardy (viz rozsudek ze dne 9. 7. 2019, Volodina proti Rusku, č. 41261/17, body 82–84 ...).

62. Pokud jde o fyzické násilí, Soud poukazuje na to, že čl. 217 a 218 trestního zákoníku kriminalizují napadení, přičemž pro méně závažné trestné činy podle čl. 217 stanoví dvouletou promlčecí lhůtu. Ačkoli by se v případech domácího násilí vzhledem k jejich povaze a zvláštní zranitelnosti obětí mohla delší promlčecí lhůta jevit žádoucí, Soud neshledává, že by byla dvouletá promlčecí lhůta sama o sobě v rozporu s požadavky Úmluvy vzhledem k tomu, že státy disponují širokým prostorem pro uvážení při stanovování promlčecích lhůt (viz rozsudek ze dne 22. 10. 1996, Stubbings a ostatní proti Spojenému království, č. 22083/93 a 22095/93, body 55–56). Soud v této souvislosti poznamenává, že čl. 58 Istanbulské úmluvy o promlčecích lhůtách se nevztahuje na fyzické násilí a týká se pouze dětských obětí (viz důvodová zpráva k Istanbulské úmluvě, body 296–297). V projednávaném případě nejde o délku promlčecí lhůty jako takové, ale o to, zda vnitrostátní orgány podnikly všechny přiměřené kroky k prověření tvrzení stěžovatelky s náležitou rychlostí vyžadovanou příslušnou promlčecí lhůtou tak, aby zajistily praktickou a účinnou ochranu.

63. Pokud jde o namítané sexuální násilí, Soud konstatuje, že čl. 194 trestního zákoníku, který byl v daném období účinný, kladl důraz spíše na absenci souhlasu než na použití síly, což odpovídá vyvíjejícím se standardům ochrany před znásilněním (viz M. C. proti Bulharsku, cit. výše, bod 166). Důvodová zpráva k tomuto ustanovení zdůraznila, že základním znakem sexuálního trestného činu bylo uskutečnění sexuálního styku bez souhlasu oběti bez ohledu na to, zda bylo prokázáno použití násilí nebo jiných prostředků k překonání fyzického odporu ... Ačkoli následné změny čl. 194 kladly výslovnější důraz na souhlas, neznamena to, že právní rámeček účinný v dané době byl nedostatečný, jak dokládá například judikatura islandského Nejvyššího soudu ... Klíčovou otázkou spíše je, zda bylo vyšetřování orgánů ohledně tvrzení stěžovatelky o sexuálním násilí vedeno způsobem, který zajišťoval účinné uplatnění stávajících trestněprávních ustanovení.

64. Složitější je otázka týkající se psychického násilí. Před zavedením čl. 218b v roce 2016 neobsahovalo islandské právo, kromě trestního postihu za vyhrožování a hrubé urážky osob v blízkém vztahu podle čl. 233 a 233b trestního zákoníku, žádné konkrétní ustanovení, které by kriminalizovalo jiné formy psychického týrání v blízkých vztazích. Při posuzování, zda tato právní mezera porušuje Úmluvu, musí Soud zohlednit standardy panující v daném okamžiku. Ačkoli je psychické násilí stále více uznáváno jako forma domácího násilí vyžadující právní ochranu, výslovná povinnost kriminalizovat takové závažné jednání byla poprvé zavedena v roce 2011 Istanbulskou úmluvou, která umožňovala státům učinit výhrady a stanovit namísto toho netrestní sankce (viz čl. 33 a 78 odst. 3 této úmluvy). Soud konstatuje, že Island se na přijetí Istanbulské úmluvy začal připravovat již v roce 2012 přezkumem své právní úpravy, což vedlo k zavedení čl. 218b v roce 2016, tedy dva roky před ratifikací v roce 2018. I když čl. 233 a 233b trestního zákoníku, které byly účinné před tímto obdobím, nebyly specificky navrženy tak, aby řešily komplexní dynamiku nátlakové kontroly a emocionálního zneužívání v intimních vztazích, Soud opakuje, že Úmluva nevyžaduje, aby státy přijaly konkrétní legislativní přístup. S ohledem na vznikající, avšak dosud nekonsolidovaný, evropský konsensus ohledně

kriminalizace psychického násilí v posuzovaném období a na existenci různých právních prostředků nápravy Soud shledává, že zákonný rámec, ačkoli vykazoval prostor pro zlepšení, které Island následně provedl, minimální standardy Úmluvy naplňoval. V této souvislosti je třeba připomenout, že úlohou Soudu je posoudit, zda daná situace představuje porušení Úmluvy, nikoli identifikovat nejlepší praxi v dané oblasti (viz rozsudek ze dne 20. 6. 2019, A. a B. proti Chorvatsku, č. 7144/15, bod 120).

65. Poté, co Soud shledal, že rámec účinný v relevantním období poskytoval prostřednictvím trestního práva adekvátní mechanismy ochrany před domácím násilím (viz Ž. B. proti Chorvatsku, cit. výše, bod 58), musí dále posoudit, zda v rámci tohoto právního rámce vnitrostátní orgány provedly účinné vyšetřování tvrzení stěžovatelky a jakou roli v jeho výsledku mohla sehrát namítaná prodlení.

(ii) Adekvátnost vyšetřování

66. Soud uznává, že případy domácího násilí jsou spojeny s inherentními problémy při dokazování, jelikož k trestným činům dochází v soukromí bez přítomnosti svědků, a tyto problémy se ještě více prohlubují, jsou-li události nahlášeny až po uplynutí značné doby. Ačkoli orgány musí zůstat citlivé ke specifické dynamice domácího násilí, která může vysvětlovat opožděné oznamování, mohou takové prodlevy ovlivnit dostupné důkazy a mohou oprávněně ovlivnit prioritizaci případů ze strany vnitrostátních orgánů. Omezené zdroje a operativní priority však nemohou ospravedlnit excesivní zpoždění při provádění základních vyšetřovacích kroků poté, co byly vnitrostátní orgány vyrozuměny o tvrzených skutečnostech. V každém jednotlivém případě je zásadní otázkou, zda vnitrostátní orgány za daných okolností, včetně načasování podání oznámení, příslušné promlčecí lhůty a rizika ztráty důkazů, prokázaly požadovanou pečlivost.

67. Soud poznamenává, že tvrzení stěžovatelky se týkala událostí, k nimž došlo tři až šest let předtím, než v prosinci 2017 podala trestní oznámení. Uznává, že oběti domácího násilí často váhají s podáním trestního oznámení, dokud neuplyne určitá doba, například až po skončení jejich vztahu s domnělým pachatelem. Ačkoli by takové prodlevy samy o sobě neměly ohrozit nároky obětí, mohou vzhledem ke specifické dynamice domácího násilí přesto ovlivnit důkazní situaci.

68. Soud podotýká, že vyšetřování provedené vnitrostátními orgány bylo komplexní a důkladné. Policie vyslechla jedenáct svědků a shromáždila dostupnou dokumentaci, včetně lékařských záznamů, potvrzení z centra Stígamót a psychologického posudku diagnostikujícího posttraumatickou stresovou poruchu. Skutečnost, že výpovědi svědků spočívaly především v popisu toho, co jim řekla stěžovatelka, a nikoli v přímých pozorováních násilí, odráží běžnou povahu vyšetřování případů domácího násilí, nikoli jakékoli selhání ze strany vnitrostátních orgánů.

69. Pokud jde o tvrzené fyzické násilí, Soud poznamenává, že promlčecí lhůta pro trestné činy podle čl. 217 trestního zákoníku již uplynula v době, kdy stěžovatelka podala své oznámení vnitrostátním orgánům. Vnitrostátní orgány však pouze na základě tohoto její tvrzení okamžitě neodmítly. Místo toho provedly komplexní vyšetřování s cílem zjistit relevantní skutečnosti. Ve světle výpovědi stěžovatelky a shromážděných důkazů nevidí Soud žádný důvod zpochybňovat kvalifikaci tvrzených činů ze strany vnitrostátních orgánů jako spadající pod čl. 217 namísto čl. 218 trestního zákoníku, přičemž na druhý z nich by se vztahovala delší promlčecí lhůta. Vnitrostátní orgány rovněž výslovně zvážily použitelnost čl. 218b trestního zákoníku, který stanoví delší promlčecí lhůtu, než dospěly k závěru, že jej nelze retroaktivně použít na jednání, které nebylo před účinností tohoto ustanovení v roce 2016 kriminalizováno obdobně. Namísto toho, aby se opíraly o procesní překážky nebo přijímaly ukvapené či neopodstatněné závěry k uzavření vyšetřování (viz X. a ostatní proti Bulharsku, cit. výše, bod 185, a srov. Volodina, cit. výše, bod 98), vynaložily v daném případě vnitrostátní orgány skutečné úsilí ke zjištění skutkového stavu a prozkoumání právně relevantních možností, než rozhodly, že trestní

stíhání nebylo možné jak z důvodu uplynutí promlčecí lhůty, tak z důvodu zásady zákazu retroaktivity v trestním právu.

70. Pokud jde o tvrzené sexuální násilí, včetně incidentu v rehabilitační klinice, kde F. P. přiznal, že došlo k pohlavnímu styku, ústřední otázkou byl souhlas. Ačkoli mají státy povinnost trestat a účinně stíhat jakýkoli sexuální akt bez souhlasu, tato povinnost nevylučuje požadavek posoudit důkazy v souladu se standardy vnitrostátního trestního práva, za předpokladu, že tyto samy jsou v souladu s Úmluvou. Na rozdíl od věci M. C. proti Bulharsku (cit. výše, body 177–187), kde vnitrostátní orgány nevyužily dostupné možnosti ke zjištění souvisejících okolností a neposoudily věrohodnost protichůdných výpovědí, policie a státní zástupce v projednávané věci provedli důkladné vyšetřování a vyhodnocení dostupných důkazů, než dospěli k závěru, že tyto důkazy nejsou dostatečné k pokračování v trestním stíhání. Tento závěr nelze považovat za svévolný ani za založený na zjevně nepřiměřených předpokladech.

71. Pokud jde o tvrzení stěžovatelky, že vnitrostátní orgány měly zvážit posouzení jednání F. P. podle § 233b trestního zákoníku jako hrubou urážku v rámci blízkých vztahů, Soud poukazuje na to, že její původní oznámení na policii nenaznačovalo, že by se tvrzené jednání týkalo primárně hrubé urážky. Ačkoli stěžovatelka poukazovala na kontrolu a zneužívání, jádro jejího oznámení se týkalo fyzického a sexuálního násilí. Tvrzené psychické násilí bylo nicméně předmětem vyšetřování a stěžovatelka jej vznesla ve svém opravném prostředku ke státnímu zástupci. Po rozhodnutí státního zástupce potvrzujícím zastavení vyšetřování právní zástupce stěžovatelky výslovně poukázal na možnou aplikaci čl. 233b ... Jak však uvedl státní zástupce ve své odpovědi, jeho rozhodnutí bylo založeno na posouzení spisu jako celku a neomezovalo se pouze na kvalifikaci přijatou policií. Jak Soud shledal výše, použitelný právní rámec nevybočoval z minimálních standardů vyžadovaných Úmluvou, pokud jde o kriminalizaci psychického násilí. Soud opakuje, že jeho úlohou není nahrazovat posouzení skutkového stavu nebo vnitrostátního práva vnitrostátními orgány vlastním posouzením, a nevidí žádný důvod, na jehož základě by je mohl kritizovat za to, že ve světle výpovědi stěžovatelky na policii a získaných svědeckých výpovědí dospěly k závěru, že její tvrzení týkající se psychického násilí by nebyla dostačující ani pravděpodobně nevedla k odsouzení.

72. Soud uznává, že v průběhu vyšetřování došlo k prodlení, neboť F. P. byl vyslechnut až v září 2018 a svědci byli vyslechnuti až v období od listopadu 2018 do ledna 2019. Celkem však bylo vyslechnuto jedenáct svědků a vyšetřování bylo dokončeno během čtrnácti měsíců. Délku trvání vyšetřování je třeba posuzovat s ohledem jak na časový charakter tvrzení, tak na rozsah provedených vyšetřovacích úkonů. Soud poznamenává, že prodlení v tomto případě nevedla ke ztrátě důkazů ani ke zmaření jakékoli právní možnosti trestního stíhání. Navíc při určování naléhavosti, s jakou je třeba přistupovat k počátečním vyšetřovacím opatřením, mohly vnitrostátní orgány rozumně upřednostnit ty případy sexuálního nebo domácího násilí, u nichž hrozila ztráta důkazů nebo u nichž bylo pravděpodobnější, že svědci budou mít čerstvé vzpomínky na události.

73. Ačkoli mohly vnitrostátní orgány postupovat rychleji, je třeba posoudit, zda učinily veškerá přiměřená opatření, která měly k dispozici, za účelem zajištění důkazů a zjištění skutkového stavu (srov. rozsudek ze dne 28. 5. 2015, Y. proti Slovinsku, č. 41107/10, body 96 a 99). Soud podotýká, že ačkoli případy domácího zneužívání a sexuálního násilí s sebou přinášejí inherentní obtíže při dokazování, tyto obtíže samy o sobě nesvědčí o systémových nedostatcích ani v právním rámci, ani ve vyšetřovacích metodách. V případě stěžovatelky byla neschopnost pokračovat v trestním stíhání důsledkem těchto důkazních obtíží, nikoli jakýchkoli nedostatků v legislativním rámci nebo jakýchkoli nedostatků ve vyšetřování. Ačkoli byl tento výsledek pro stěžovatelku nepochybně tíživý, Soud nemůže dospět k závěru, že byl důsledkem nesplnění pozitivních závazků vnitrostátních orgánů vyplývajících z Úmluvy.

74. Při posouzení vyšetřování jako celku Soud shledává, že navzdory jeho celkové délce splnilo minimální požadavky na účinnost stanovené v čl. 3 a 8 Úmluvy. Vnitrostátní orgány shromáždily a vyhodnotily značné množství důkazů, vyslechly řadu svědků a dospěly k závěrům, které nebyly ani zjevně nepřiměřené, ani nesvědčily o neochotě vyšetřovat tvrzení o domácím násilí.

(c) Závěr

75. Soud proto konstatuje, že k porušení čl. 3 a 8 Úmluvy nedošlo.

II. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 14 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČL. 3 A 8

76. Stěžovatelka na základě čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 3 a 8 namítala, že jako žena byla při uplatňování svých práv podle Úmluvy diskriminována. Článek 14 stanoví:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví...“

(...)

B. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Obecné zásady

84. Zásady týkající se diskriminace v souvislosti s domácím násilím jsou v judikatuře Soudu pevně zakotveny (viz rozsudek ve věci *Opuz*, cit. výše, body 184–191; rozsudek ve věci *Volodina*, cit. výše, body 109–114; a nedávné shrnutí viz rozsudek ze dne 22. 3. 2022, *Y. a ostatní proti Bulharsku*, č. 9077/18, bod 122; a rozsudek ze dne 7. 7. 2022, *M. S. proti Itálii*, č. 32715/19, bod 54). Soud konstatoval, že násilí na ženách, včetně domácího násilí, představuje formu diskriminace. Taková diskriminace může vyplývat nejen z výslovných politik rozdílného zacházení, ale také z faktických situací, v nichž mají obecné politiky nebo opatření nepřiměřeně znevýhodňující dopad na ženy, bez ohledu na diskriminační záměr.

85. Jakmile stěžovatel prokáže, že došlo k rozdílnému zacházení nebo k nepřiměřenému dopadu, je na žalované vládě, aby prokázala jeho odůvodněnost (viz rozsudek velkého senátu ze dne 13. 11. 2007, *D. H. a ostatní proti České republice*, č. 57325/00, body 177 a 189). Pokud jde o otázku, co představuje *prima facie* důkaz schopný přenést důkazní břemeno na žalovaný stát, neexistují v řízení před Soudem žádné procesní překážky pro přípustnost důkazů ani předem stanovené vzorce pro jeho posouzení (viz *Volodina*, cit. výše, bod 112). *Prima facie* důkazy o diskriminaci mohou zahrnovat zprávy nevládních organizací nebo mezinárodních orgánů, jakož i statistické údaje dokládající, že obecný postoj orgánů přispěl k vytvoření prostředí příznivého domácímu násilí. Soud shledal porušení čl. 14 v případech, ve kterých bylo systémové selhání při řešení násilí na ženách patrné ze vzorců nedostatečného vyšetřování v řadě případů (viz *Vieru proti Moldavsku*, cit. výše, bod 129; a rozsudek ze dne 23. 5. 2023, *A. E. proti Bulharsku*, č. 53891/20, bod 119), kdy přístup vnitrostátních orgánů znamenal promíjení domácího násilí (viz rozsudek ze dne 28. 5. 2013, *Eremia proti Moldavsku*, č. 3564/11, bod 89; a rozsudek ze dne 2. 3. 2017, *Talpis proti Itálii*, č. 41237/14, bod 145) a v případech zdokumentovaných nedostatků v úsilí za účelem předcházení a potírání domácího násilí (viz rozsudek ve věci *Opuz*, cit. výše, bod 200; a rozsudek ze dne 8. 7. 2021, *Tkheldize proti Gruzii*, č. 33056/17, body

56–57) nebo přetrvávajících legislativních mezer v ochraně odrážející neochotu orgánů uznat závažnost této problematiky (viz Tunikova a ostatní, cit. výše, bod 129).

86. Pokud jde o statistické důkazy, Soud stanovil, že statistiky, které se při kritickém posouzení jeví jako spolehlivé a významné, mohou postačovat k tomu, aby představovaly *prima facie* důkaz nepřímé diskriminace (viz D. H. a ostatní, cit. výše, body 180 a 187–188). Ne všechny statistické nesrovnalosti však vyvolají domněnku diskriminace. Útržkovité, neúplné nebo neprůkazné statistické údaje nemohou postačovat k prokázání *prima facie* případu, že účinek opatření nebo praxe byly diskriminační (viz rozsudek ze dne 4. 5. 2001, Hugh Jordan proti Spojenému království, č. 24746/94, bod 154; a rozsudek velkého senátu ze dne 16. 3. 2010, Oršuš a ostatní proti Chorvatsku, č. 15766/03, bod 152). V případech, kdy byly statistické důkazy omezené nebo nebyly k dispozici, přihlížel Soud ke zprávám o postojích či praktikách institucí zdokumentovaných vnitrostátními a mezinárodními orgány jako k důkazu nepřímé diskriminace (viz D. H. a ostatní, cit. výše, body 191–193; Oršuš a ostatní, cit. výše, body 153–154; a Opuz, cit. výše, body 193–197).

(b) Uplatnění těchto zásad na projednávanou věc

87. Stěžovatelka namítala systémovou podjatost, přičemž argumentovala tím, že k násilí páchanému na ženách je v právním systému přístupováno rozdílně než k násilným trestným činům páchaným na mužských obětech. Rovněž namítala nepřiměřený dopad uplatňování stejného přístupu k důkazům v případech sexuálního a domácího násilí jako u jiných druhů trestné činnosti. Jelikož stěžovatelka netvrdila individuální diskriminační zacházení, musí Soud posoudit, zda předložila *prima facie* důkazy o systémové podjatosti nebo nepřiměřeném dopadu, které by mohly přenést důkazní břemeno na vládu.

88. Je nesporné, že sexuální a domácí násilí na Islandu postihuje převážně ženy; totéž platí i v dalších členských státech Rady Evropy. Ze statistik předložených stěžovatelkou vyplývá, že drtivou většinu obětí tvořily ženy, zatímco pachatelé byli většinou muži. Skutečnost, že ženy jsou sexuálním a domácím násilím postiženy nepřiměřeně, však sama o sobě neprokazuje, že by to odráželo diskriminační politiku či jednání vnitrostátních orgánů nebo nepřiměřený dopad obecných opatření, a nikoli širší společenský problém.

89. Soud poznamenává, že Island zaujímá přední místo v mezinárodních hodnoceních rovnosti žen a mužů a provedl řadu reforem zaměřených na boj proti sexuálnímu a domácímu násilí, včetně legislativních změn z roku 2016, jimiž byl zaveden čl. 218b, a zřízení specializovaných vyšetřovacích týmů v roce 2018. Ačkoli taková obecná opatření nevyklučují možnost diskriminace v praxi, poskytují relevantní kontext pro posouzení, zda zjevné rozdíly vyplývají z diskriminačního záměru či opomenutí.

90. Pokud jde o právní rámec, domácí násilí nebylo až do zavedení čl. 218b v roce 2016 komplexně kriminalizováno, což však samo o sobě neprokazuje ani diskriminační záměr ani účinek. Jak bylo uvedeno výše, předchozí právní rámec nicméně poskytoval různé formy ochrany prostřednictvím ustanovení týkajících se sexuálního násilí, napadení, vyhrožování a hrubého pomlouvání osob v blízkém vztahu, jakož i přísnějších trestů za napadení spáchaná v rámci blízkého vztahu. Reformy z roku 2016 odrážejí odhodlání vnitrostátních orgánů posílit ochranu před domácím násilím a nikoli známky diskriminační lhostejnosti.

91. Soud dále konstatuje, že z projednávané věci nevyplývá, že by se policisté či státní zástupci pokoušeli odradit stěžovatelku od podání oznámení, naznačovali, že je to její vina, nebo projevovali předsudky vůči ženským obětem (viz rozsudek ze dne 27. 5. 2021, J. L. proti Itálii, č. 5671/16, body 129–130; srov. Eremia, cit. výše, body 86–89).

92. Stěžovatelka se snažila prokázat systémovou podjatost a nepřiměřený dopad tím, že odkázala na srovnávací údaje z výročních zpráv státního zastupitelství, z nichž vyplývalo, že míra stíhání v případech sexuálního násilí byla nižší než v případech vražd a fyzických napadení. Uvedla rovněž statistiky centra Stígamót pro oběti sexuálního zneužívání, v nichž byly uvedeny míry stíhání a odsouzení v případech, které tato nevládní organizace řešila. Soud se domnívá, že ačkoli statistické údaje, na které se stěžovatelka odvolávala, mohou naznačovat rozdílné zacházení, je třeba je vykládat s velkou opatrností.

93. Zprvce Soud konstatuje, že vnitrostátní orgány nezveřejňují statistické údaje o obžalobách a odsouzeních v případech domácího a sexuálního násilí ... Ačkoli mezinárodní monitorovací orgány identifikovaly potřebu zlepšení v tomto ohledu ... nic v projednávané věci nenasvědčuje tomu, že absence komplexních oficiálních statistik odráží záměrnou lhostejnost k rozšířenému společenskému problému (srov. A. E. proti Bulharsku, cit. výše, bod 120 *in fine*). Je pravda, že neúplná data komplikují posouzení stížnosti stěžovatelky ohledně diskriminace. Samy o sobě však nemohou prokázat diskriminační předpojatost ani účinek. To dále znamená, že útržkovité statistiky, na které se stěžovatelka odvolávala, nemusí poskytovat úplný nebo zcela přesný obraz toho, jak vnitrostátní orgány tyto případy řeší.

94. Zadruhé pokud jde o údaje z výročních zpráv státního zastupitelství, Soud konstatuje, že nižší míra stíhání v případech sexuálního násilí ve srovnání s případy vražd a fyzických napadení může být vysvětlena objektivními faktory, které nesouvisejí s diskriminačními postoji či účinky. Případy vražd a fyzického napadení, které stěžovatelka uvádí pro srovnání, se častěji týkají incidentů na veřejnosti, kde jsou přítomni svědci a/nebo existují forenzní důkazy. Důkazní situace v těchto případech se podstatně liší od té v typických scénářích sexuálního nebo domácího násilí, kde k incidentům obvykle dochází v soukromí bez přítomnosti svědků. Mohou také chybět fyzické důkazy, zejména pokud oběti incidenty nehlásí okamžitě nebo nevyhledají lékařskou pomoc. Zjištění skutkového stavu často závisí na protichůdných výpovědích oběti a pachatele. Tyto inherentní problémy při dokazování, které jsou společné pro případy sexuálního a domácího násilí ve všech jurisdikcích, mohou ovlivnit míru stíhání a odsouzení bez toho, aby nutně odrážely diskriminaci. Z tohoto důvodu může být zavádějící srovnávat hrubé míry stíhání u různých kategorií trestných činů, aniž by se zohlednily specifické charakteristiky a okolnosti každého typu případů. Statistické důkazy srovnávající různé typy trestných činů proto postrádají nezbytnou konkrétnost, která by Soudu umožnila určit, zda je pozorovaná nerovnost v mírách trestního stíhání způsobena inherentními charakteristikami trestných činů, nebo předpojatostí či nerovným účinkem.

95. Zatřetí ačkoli statistiky, na které se stěžovatelka odvolávala, ukazují, že ženy tvoří většinu obětí sexuálního a domácího násilí, neprokazují, že by případy týkající se mužských obětí sexuálního napadení nebo domácího násilí byly vnitrostátními orgány posuzovány odlišně nebo vedly k odlišné míře trestního stíhání. Vzhledem k tomu, že nejsou k dispozici podrobnější údaje ilustrující, jak jsou srovnatelné důkazní situace řešeny na základě pohlaví oběti, nemůže Soud dospět k závěru, že statistiky odrážejí předpojatou praxi nebo vyplývají z nerovnosti založené na pohlaví při uplatňování na první pohled neutrálních opatření.

96. Soud již dříve shledal porušení čl. 14 v případech, kdy statistické důkazy byly součástí širšího vzorce prokazujícího systematické selhání vnitrostátních orgánů. Ve věci Opuz byly oficiální statistiky týkající se násilí na ženách spojeny se zprávami Amnesty International a dalších organizací, které dokumentovaly postoje společnosti tolerující násilí na ženách – postoje, které často sdíleli i soudci a vyšší úředníci. Ve věci A. E. proti Bulharsku byly statistiky posuzovány společně s dokumentovanými vzorci neadekvátního vyšetřování ve více případech před Soudem. Naproti tomu v projednávané věci jsou předloženy omezené statistické důkazy bez odpovídající dokumentace institucionálních postojů nebo systematických vzorců diskriminace.

97. Pokud jde o zbývající námitky stěžovatelky na podporu jejího *prima facie* případu předpojatosti nebo nepřiměřeného dopadu, Soud opakuje, že výše dospěl k závěru, že vyšetřování jejího případu bylo komplexní a důkladné a dostatečně prozkoumalo všechny relevantní právní možnosti. Soud dále poznamenává, že vnitrostátní orgány reformovaly trestní zákoník v souladu s vyvíjejícími se mezinárodními standardy a zavedly řadu dalších opatření na ochranu obětí sexuálního a domácího násilí, včetně přijetí zákona o zákazu přiblížení a vykázaní z domova, zavedení specifických vyšetřovacích protokolů, politiky prioritizace, posuzování rizik, specializovaného školení policie a státních zástupců a koordinace se zdravotnickými a sociálními službami. Ačkoli se účinnost těchto opatření může lišit, svědčí o institucionálním odhodlání řešit sexuální a domácí násilí, nikoli o systematickém přehlížení ženských obětí.

98. Pokud jde o argument stěžovatelky, že uplatnění stejného standardu dokazování na případy sexuálního nebo domácího násilí jako na jiné násilné trestné činy nezohledňuje jejich specifickou povahu, Soud konstatuje, že ačkoli mohou být žádoucí zvláštní vyšetřovací postupy a další opatření přizpůsobená potřebám obětí sexuálního a domácího násilí, a vnitrostátní orgány je skutečně zavedly s různou mírou úspěchu ... Úmluva v takových případech nevyžaduje použití odlišného standardu dokazování.

99. Stěžovatelka rovněž tvrdila, že orgány systematicky opomíjely důkazy specifické případům sexuálního a domácího násilí, jako jsou psychologické posudky a výpovědi svědků o událostech před a po předmětných incidentech. Soud však opakuje, že neshledal žádné náznaky toho, že by tyto důkazy byly opomíjeny nebo jim nebyla přikládána náležitá váha. Skutečnost, že tyto důkazy nebyly vždy považovány za dostatečné nebo za důkazy, které by mohly zajistit odsouzení, zejména při zohlednění práva na obhajobu a presumpce nevinu, není známkou diskriminace.

100. Zbývá posoudit tvrzení stěžovatelky, že vyšetřování případů domácího násilí se vyznačovala systematickými průtahy. Ačkoli průtahy ve vyšetřování a problémy s implementací mohou naznačovat institucionální nedostatky, které je třeba napravit, v tomto případě nic nenasvědčuje tomu, že by byly způsobeny předpojatostí na základě pohlaví nebo nepřiměřeným dopadem, a nikoli omezenými zdroji, které obecně ovlivňují trestní vyšetřování. V tomto ohledu Soud také bere na vědomí politiku prioritizace přijatou orgány a přidělení dodatečných zdrojů na zlepšení vyřizování případů v návaznosti na množství nových oznámení v letech 2017–2018, což svědčí o uznání a odhodlání řešit jakékoli operativní problémy ...

101. Soud uznává specifické obtíže spojené s trestním stíháním případů sexuálního a domácího násilí a význam zajištění účinné ochrany pro oběti. Tyto obtíže, které jsou běžné v mnoha jurisdikcích, však samy o sobě nemohou zakládat *prima facie* případ diskriminace, pokud neexistují důkazy o znevýhodňujícím zacházení nebo nepřiměřeném dopadu. Ačkoli stěžovatelka vznesla obavy ohledně sběru údajů, které si zaslouží pozornost orgánů, omezené statistické důkazy, které předložila, nestačí k prokázání *prima facie* důkazu o systémové podjatosti nebo nepřiměřeném dopadu. Navíc pozorování mezinárodních monitorovacích orgánů, ačkoli identifikuje oblasti ke zlepšení, nenaznačuje existenci institucionálních postojů nebo praktik, které by svědčily o diskriminačním zacházení s ženskými oběťmi domácího násilí (srov. D. H. a ostatní, cit. výše, bod 192; Oršuš a ostatní, cit. výše, bod 154; a Opuz, cit. výše, bod 197). S přihlédnutím k různým legislativním a politickým opatřením přijatých vnitrostátními orgány k boji proti sexuálnímu a domácímu násilí, k předcházení beztrestnosti a k ochraně obětí Soud shledává, že stěžovatelka dostatečně neprokázala *prima facie* případ systémové podjatosti nebo nepřiměřeného dopadu, který by mohl přenést důkazní břemeno na stát.

102. K porušení čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 3 a 8 tedy nedošlo.

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *Prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *Rozhoduje*, že nedošlo k porušení čl. 3 a 8 Úmluvy;
3. *Rozhoduje*, že nedošlo k porušení čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 3 a 8.

(...)

(Zpracovala: Mgr. Jana Zápotocká)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
VELKÝ SENÁT
15. 12. 2025
VĚC DANILEŤ PROTI RUMUNSKU
(rozsudek ve věci Danileț proti Rumunsku, stížnost č. 16915/21)

Svoboda projevu soudce a státního zástupce na sociálních sítích a její limity

Dotčené články Úmluvy:

čl. 10

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod

§ 80 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů

§ 87 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů

Klíčová slova:

disciplinární/kárné řízení – internet – občanský projev ve veřejném zájmu – svoboda projevu/sdělovací prostředky – svoboda rozšiřovat myšlenky – svoboda zastávat názory – zachování autority a nestrannosti soudní moci

Autorský komentář

Rozsudek velkého senátu ve věci Danileț proti Rumunsku představuje významné upřesnění judikatury Evropského soudu pro lidská práva týkající se svobody projevu soudců a státních zástupců, zejména v kontextu komunikace na sociálních sítích. Soud v něm navazuje na svou dřívější judikaturu k čl. 10 Úmluvy, zejména na rozsudek velkého senátu ze dne 23. 6. 2016, Baka proti Maďarsku, č. 20261/12, a systematizuje kritéria, která je třeba uplatnit při posuzování kárných opatření soudců za jejich veřejná vyjádření.

Soud především zdůraznil, že soudci jako jednotlivci požívají ochrany svobody projevu podle čl. 10 Úmluvy, a to i v případech, kdy vystupují mimo výkon své soudní funkce. Zároveň však tato svoboda není neomezená, neboť soudci jsou vázáni povinností zdrženlivosti, která souvisí s jejich rolí při ochraně důvěry veřejnosti v soudnictví. Klíčovou otázkou proto vždy zůstává, zda bylo dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi právem soudce na svobodu projevu a legitimním zájmem státu na zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Novým přínosem rozsudku je formulace relativně systematického souboru kritérií, která mají vnitrostátní soudy použít při posuzování projevů soudců na internetu a sociálních sítích. Soud zejména zdůraznil význam (i) obsahu a formy vyjádření, (ii) kontextu, v němž bylo učiněno, a postavení autora, (iii) následků takového vyjádření, (iv) závažnosti uložené sankce a (v) existence dostatečných procesních záruk v kárném řízení. Teprve na základě celkového posouzení těchto kritérií lze rozhodnout, zda zásah do svobody projevu splňuje požadavek „naléhavé společenské potřeby“. Mezi jednotlivými kritérii však není třeba stanovovat hierarchii ani pevné pořadí jejich posuzování. Jejich význam se totiž může lišit podle konkrétních okolností daného případu.

V projednávané věci Soud konstatoval porušení čl. 10 Úmluvy především proto, že vnitrostátní orgány nedostatečně analyzovaly kontext stěžovatelových výroků a neprokázaly, že by jeho komentáře skutečně ohrozily důvěru veřejnosti v soudnictví nebo řádné fungování justice. Významnou roli přitom hrálo i to, že stěžovatelovy příspěvky se týkaly otázek veřejného zájmu, zejména fungování demokratických institucí a legislativních změn v oblasti justice. V takových případech podle ustálené judikatury Soudu požívá svoboda projevu vysoké míry ochrany. Při posuzování druhého vyjádření stěžovatele navíc vnitrostátní orgány sice shledaly použití pojmu „*sânge în instalație*“ jako problematické, nevysvětlily však, jakým způsobem tento výraz výrazně překročil meze slušnosti. Toto nedostatečné odůvodnění pak zabránilo přezkumu daného pojmu Soudem.

Soud současně přihlédl k tomu, že stěžovatel nevystupoval v institucionální ani reprezentativní funkci, ale jako „řadový“ soudce. Tato okolnost byla jedním z relevantních faktorů při posuzování přiměřenosti zásahu, neboť postavení soudce a role, v níž vystupuje, mohou ovlivnit rozsah přípustného projevu. Ačkoli tento aspekt není v judikatuře Soudu nový, v projednávané věci jej Soud výrazněji zasadil do systematiky kritérií pro posuzování projevů soudců v digitálním prostředí a současně zdůraznil, že ani „řadoví“ soudci nejsou vyloučeni z veřejné debaty o otázkách veřejného zájmu.

Významnou roli sehrála i povaha použité platformy. Soud v této souvislosti připomněl rozdíl mezi projevy učiněnými na otevřených sociálních sítích, přístupných neurčitému okruhu osob, a projevy v uzavřeném prostředí. Otevřenost sociální sítě může zvyšovat dosah a potenciální dopady projevu, a představuje tak důležitý faktor při hodnocení jeho následků. Sama o sobě však nemůže odůvodnit kárný postih bez dalšího posouzení obsahu projevu a jeho kontextu.

Rozsudek byl přijat poměrem hlasů 10 ku 7. Zajímavým aspektem rozhodnutí jsou tak rovněž separátní stanoviska soudců, která ukazují rozdílné přístupy k vyvažování svobody projevu a povinnosti zdrženlivosti. Ve svém souhlasném stanovisku se soudce Krenc sice ztotožnil s konstatováním porušení čl. 10 Úmluvy, avšak považoval zásah za nepřiměřený především kvůli uložené sankci a jejímu odrazujícím účinku. Ve druhém souhlasném stanovisku soudci Gnatovskyy a Rădulețu naopak zdůraznili význam nově formulovaných kritérií pro praxi vnitrostátních orgánů. Naproti tomu disentní stanovisko (mj. soudkyně Šimáčková) odmítlo závěr o porušení Úmluvy s tím, že stěžovatel byl vázán povinností zdrženlivosti a jeho výroky mohly narušit důvěru v soudnictví. Tato pluralita názorů tak potvrzuje citlivost hranice mezi legitimním veřejným projevem soudce a požadavkem zachování autority a důvěryhodnosti soudní moci. Je též zřejmé, že formu vyjádření (míru jeho expresivity) mohou nejlépe posoudit národní orgány, je však třeba, aby se i s tímto kritériem v odůvodnění svých rozhodnutí náležitě vypořádaly.

Pro české prostředí je rozsudek relevantní zejména ve vztahu ke kárné odpovědnosti soudců za chování mimo výkon funkce. Česká právní úprava v § 80 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, stanoví povinnost soudce zdržet se všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislost a nestrannost soudní moci. Při aplikaci tohoto ustanovení by tak vnitrostátní orgány měly respektovat kritéria formulovaná v judikatuře Soudu a posuzovat případné zásahy do svobody projevu soudce s náležitou zdrženlivostí.

Rozsudek také potvrzuje obecnou zásadu, že kárná odpovědnost soudců za jejich veřejná vyjádření nesmí být uplatňována způsobem, který by mohl mít odrazující účinek na účast soudců ve veřejné debatě o otázkách týkajících se fungování právního státu a justice.

(JUDr. Robert Waltr a Mgr. Žofie Čermáková)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel byl v rozhodné době soudcem okresního soudu a zároveň výraznou veřejnou osobností rumunského justičního prostředí. Dlouhodobě se aktivně zapojoval do veřejných debat o demokracii, právním státu a fungování justice a díky svým dřívějším funkcím i mediálním vystoupením se těšil značné celostátní známosti. V lednu 2019 zveřejnil na svém facebookovém profilu, který sledovalo přibližně 50 000 uživatelů, dva příspěvky.

V prvním z příspěvků například napsal: „Možná jste si všimli řady pokusů o útoky, narušení a diskreditaci institucí, jako je Generální ředitelství pro informace a vnitřní ochranu, rumunská zpravodajská služba, policie, Národní protikorupční ředitelství ... Nejvyšší soud a armáda ... A když už mluvíme o armádě, zamysleli jste se někdy nad čl. 118 (1) Ústavy, který stanoví, že ‚armáda slouží výhradně vůli lidu za účelem zachování ... ústavní demokracie‘? Co by se stalo, kdyby jednoho dne armáda vyšla do ulic bránit ... demokracii, protože její podpora v poslední době zřejmě slábne? Překvapilo by vás, že by toto řešení bylo ... ústavní?! ...“

Druhý příspěvek obsahoval odkaz na článek s názvem: „Státní zástupce bije na poplach. Život v dnešním Rumunsku představuje obrovské riziko. Pokud jde o soudní systém, byla překročena červená čára.“ a komentář: „A tady máme státního zástupce, který má v žilách krev (sânge în instalație)¹ a říká, co si myslí o propouštění nebezpečných vězňů, špatných nápadech našich vrcholných představitelů ohledně legislativní reformy a ‚lynčování‘ soudců a státních zástupců!“ Tyto příspěvky byly citovány médii, široce komentovány a vyvolaly výraznou veřejnou odezvu.

Kárné orgány dospěly k závěru, že první z příspěvků zpochybňoval důvěryhodnost státních institucí, neboť naznačoval jejich politické ovládání a v obecné rovině hovořil o možné zásahu armády jako prostředku k ochraně ústavní demokracie. Druhý příspěvek byl hodnocen jako nevhodný z hlediska použitého jazyka, který měl překročit meze zdrženlivosti a slušnosti očekávané od soudce. Kárný orgán dovedl kárnou odpovědnost stěžovatele a uložil mu sankci spočívající ve snížení platu o 5 % na dobu dvou měsíců, a to za porušení povinnosti zdrženlivosti a za kárné provinění bez přímého úmyslu, které mohlo mít negativní dopad na důvěru veřejnosti v soudy a na obraz justice. Rumunský Nejvyšší soud tyto závěry potvrdil.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. ROZSAH VĚCI PŘED VELKÝM SENÁTEM

77. Podle judikatury Soudu je „věcí“ předloženou velkému senátu stížnost v rozsahu, v jakém byla senátem prohlášena za přijatelnou [viz rozsudek velkého senátu ze dne 17. 1. 2023, Fedotova a ostatní proti Rusku, č. 40792/10 a 2 další, bod 83; a rozsudek velkého senátu ze dne 27. 11. 2023, Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) proti Švýcarsku, č. 21881/20, bod 78, s dalšími odkazy].

78. Soud konstatuje, že senát ve svém rozsudku ze dne 20. 2. 2024 prohlásil stížnost stěžovatele podle čl. 8 Úmluvy za nepřijatelnou a za přijatelnou prohlásil pouze jeho stížnost podle čl. 10. Věc postoupená velkému senátu se proto týká posouzení důvodnosti stížnosti podle čl. 10.

¹ Při posuzování rumunského výrazu sânge în instalație vznikla neshoda mezi stranami, co se týče jeho významu. Vláda ve svém vyjádření uvedla, že vhodné přiblížení významu by byla fráze „mít koule“.

II. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 10 ÚMLUVY

79. Stěžovatel tvrdil, že sankce uložená dne 7. 5. 2019 Kárnou komisí pro soudce při Nejvyšší radě soudnictví ... a potvrzená Nejvyšším soudem dne 18. 5. 2020 představovala nepřiměřený zásah do jeho práva na svobodu projevu podle čl. 10 Úmluvy, který zní:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům vyžadovat udělování licencí rozhlasovým, televizním nebo filmovým podnikům.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“

(...)

C. Posouzení Soudu

1. Zda došlo k zásahu

117. Mezi stranami řízení není sporu o tom, že kárné opatření uložené stěžovateli představovalo zásah do jeho práva na svobodu projevu zaručeného čl. 10 odst. 1 Úmluvy. Soud nevidí důvod dospět k jinému závěru (viz ve stejném duchu rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015, Delfi AS proti Estonsku, č. 64569/09, bod 118; rozsudek velkého senátu ze dne 14. 2. 2023, Halet proti Lucembursku, č. 21884/18, bod 108; a rozsudek velkého senátu ze dne 15. 5. 2023, Sanchez proti Francii, č. 45581/15, bod 122).

118. Takový zásah by byl v rozporu s Úmluvou, pokud by nebyl „stanoven zákonem“, nesledoval jeden nebo více legitimních cílů uvedených ve druhém odstavci čl. 10 a nebyl „nezbytný v demokratické společnosti“.

2. Zda byl zásah stanoven zákonem

a) Obecné zásady

119. Soud připomíná, že výraz „stanoven zákonem“ v čl. 10 odst. 2 Úmluvy nejen vyžaduje, aby napadené opatření mělo základ ve vnitrostátním právu, ale také odkazuje na kvalitu příslušného právního předpisu, který musí být přístupný dotčené osobě a předvídatelný, pokud jde o jeho následky (viz mimo jiné Delfi AS, cit. výše, bod 120; rozsudek velkého senátu ze dne 27. 6. 2017, Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Finsku, č. 931/13, bod 142; rozsudek velkého senátu ze dne 5. 4. 2022, NIT S.R.L. proti Moldavsku, č. 28470/12, bod 158; a Sanchez, cit. výše, bod 124).

120. Pokud jde o požadavek předvídatelnosti, Soud opakovaně konstatoval, že „zákon“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 je normou formulovanou s dostatečnou přesností, aby osoba mohla upravit své jednání. Dotčená osoba musí být schopna – v případě potřeby za pomoci odborné rady – předvídat,

v rozsahu přiměřeném okolnostem, následky, které může určité jednání vyvolat. Tyto následky nemusí být předvídatelné s absolutní jistotou. Samotná skutečnost, že právní úprava přiznává určitý prostor pro uvážení, proto není neslučitelná s požadavkem předvídatelnosti, pokud je rozsah tohoto uvážení a způsob jeho výkonu dostatečně jasně vymezen s ohledem na sledovaný legitimní cíl, aby jednotlivci poskytoval přiměřenou ochranu proti svévolným zásahům (viz rozsudek velkého senátu ze dne 20. 1. 2020, Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Maďarsku, č. 201/17, bod 94 a tam citovaná judikatura). Přestože je právní jistota žádoucí, může vést k nadměrné rigiditě a právo musí být schopno držet krok s měnícími se okolnostmi. Mnohé právní normy jsou proto nevyhnutelně formulovány v pojmech, které jsou do určité míry vágní a jejichž výklad a aplikace jsou otázkou praxe (viz rozsudek velkého senátu ze dne 22. 10. 2007, Lindon, Otchakovsky-Laurens a July proti Francii, č. 21279/02 a 36448/02, bod 41; Delfi AS, cit. výše, bod 121; Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy, cit. výše, bod 143; a Sanchez, cit. výše, bod 125). Míra přesnosti požadovaná po vnitrostátní právní úpravě – která nemůže předvídat všechny možné situace – závisí ve značné míře na obsahu daného právního předpisu, oblasti, kterou upravuje, a počtu a postavení osob, na něž se vztahuje (viz NIT S.R.L., cit. výše, bod 160; Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy, cit. výše, bod 144; a Delfi AS, cit. výše, bod 122).

121. Samotná existence určité nejistoty ohledně hraničních skutkových okolností proto sama o sobě nečiní právní ustanovení nepředvídatelným při jeho aplikaci. Ani pouhá skutečnost, že ustanovení připouští více než jeden výklad, neznamená, že nesplňuje požadavek „předvídatelnosti“ ve smyslu Úmluvy. Úlohou soudního rozhodování je právě rozptýlit takové interpretační pochybnosti, které přetrvávají, s ohledem na vývoj každodenní praxe (viz rozsudek velkého senátu ze dne 17. 2. 2004, Gorzelik a ostatní proti Polsku, č. 44158/98, bod 65; Magyar Kétfarkú Kutya Párt, cit. výše, bod 97; a Sanchez, cit. výše, bod 126).

122. Novost právní otázky, která dosud nebyla řešena, zejména s ohledem na předchozí rozhodnutí, není sama o sobě neslučitelná s požadavky přístupnosti a předvídatelnosti práva, pokud přijaté řešení odpovídá jednomu z možných a rozumně předvídatelných výkladů (viz Sanchez, cit. výše, bod 127; a také *mutatis mutandis* rozsudek ze dne 6. 10. 2011, Soros proti Francii, č. 50425/06, bod 58; rozsudek ze dne 6. 3. 2012, Huhtamäki proti Finsku, č. 54468/09, bod 51; a rozsudek ze dne 1. 9. 2016, X. a Y. proti Francii, č. 48158/11, bod 61).

123. Pravomoc Soudu přezkoumávat dodržování vnitrostátního práva je proto omezená, neboť především vnitrostátním orgánům, zejména soudům, přísluší vykládat a aplikovat vnitrostátní právo (viz mimo jiné Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy, cit. výše, bod 144; rozsudek velkého senátu ze dne 15. 10. 2015, Kudrevičius a ostatní proti Litvě, č. 37553/05, bod 110; a NIT S.R.L., cit. výše, bod 160). Pokud výklad není svévolný nebo zjevně nepřiměřený, úloha Soudu spočívá pouze v tom, aby ověřil, zda důsledky tohoto výkladu jsou slučitelné s Úmluvou (viz rozsudek velkého senátu ze dne 20. 3. 2018, Radomilja a ostatní proti Chorvatsku, č. 37685/10 a 22768/12, bod 149; NIT S.R.L., cit. výše, bod 160; a rozsudek ze dne 26. 3. 2020, Centre for Democracy and the Rule of Law proti Ukrajině, č. 10090/16, bod 108). V každém případě Soudu nepřísluší vyjadřovat se k vhodnosti metod zvolených zákonodárcem žalovaného státu při regulaci určité oblasti. Jeho úkolem je pouze určit, zda zvolené metody a jejich následky jsou v souladu s Úmluvou (viz Gorzelik a ostatní, cit. výše, bod 67; Delfi AS, cit. výše, bod 127; a Sanchez, cit. výše, bod 128).

124. Soud nicméně připomíná, že aby vnitrostátní právo splňovalo kvalitativní požadavky, musí poskytovat určitou míru právní ochrany proti svévolným zásahům veřejné moci do práv zaručených Úmluvou. V otázkách týkajících se základních práv by bylo v rozporu se zásadou právního státu, jedním ze základních principů demokratické společnosti zakotvených v Úmluvě, pokud by právní úprava s dostatečnou jasností nevynezovala rozsah pravomoci svěřené příslušným orgánům

a způsob jejího výkonu (viz rozsudek velkého senátu ze dne 15. 11. 2018, Navalnyy proti Rusku, č. 29580/12 a 4 další, bod 115, a tam citovaná judikatura).

125. Tento požadavek je obzvláště relevantní v případech kárných řízení vedených proti soudcům, a to s ohledem na významné postavení soudní moci mezi státními orgány v demokratické společnosti a rostoucí důraz, který tyto společnosti kladou na nutnost chránit nezávislost soudnictví (viz rozsudek velkého senátu ze dne 23. 6. 2016, Baka proti Maďarsku, č. 20261/12, bod 165). V tomto kontextu by právní systém měl být schopen zajistit jednotné a konzistentní uplatňování práva vůči všem soudcům v obdobných situacích, a tím zajistit dodržování zásady právní jistoty, která představuje jeden ze základních aspektů právního státu (viz *mutatis mutandis* rozsudek velkého senátu ze dne 20. 10. 2011, Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku, č. 13279/05, bod 56; a rozsudek velkého senátu ze dne 29. 11. 2016, Lupeni Greek Catholic Parish a ostatní proti Rumunsku, č. 76943/11, bod 116). K této otázce se Soud vrátí níže (viz bod 165), neboť problematika záruk proti zneužití, která vyvstává z hlediska zákonnosti zásahu, se překrývá s obdobnými otázkami posuzovanými z hlediska kritéria „nezbytnosti v demokratické společnosti“ podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy (viz *mutatis mutandis* rozsudek ze dne 12. 6. 2018, Gaspar proti Rusku, č. 23038/15, bod 41, a tam citované věci; rozsudek ze dne 9. 3. 2021, Eminağaoğlu proti Turecku, č. 76521/12, bod 150).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

126. Na úvod Soud konstatuje, že kárné opatření uložené stěžovateli po kárném šetření měla právní základ, a to v čl. 99 písm. a) a čl. 100 písm. b) zákona č. 303/2004 ... a že tato ustanovení byla stěžovateli dostupná. Vnitrostátní soudní orgány dále v souvislosti s právem soudců na svobodu projevu a jejich povinností zdrženlivosti dospěly k závěru, že bylo spácháno kárné provinění upravené v čl. 99 písm. a) zákona č. 303/2004.

127. Soud poznamenává, že podle stěžovatele ustanovení čl. 99 písm. a) zákona č. 303/2004 nesplňovala požadavek předvídatelnosti ani obecně, ani pokud jde o používání sociálních sítí ... Vláda zastávala opačný názor ...

128. Soud konstatuje, že čl. 99 písm. a) zákona č. 303/2004 vymezoval kárné provinění jako „jakékoli jednání, které poškozuje čest, profesní integritu nebo obraz justice, ať již při výkonu profesních povinností nebo mimo něj“. Je proto třeba posoudit, zda byl typ jednání, který mohl představovat kárné provinění, předvídatelný.

129. Soud poznamenává, že znění uvedeného právního ustanovení naznačuje, že zákonodárce použil poměrně obecnou formulaci pro vymezení jednání představujícího kárné provinění. Článek 99 písm. a) zákona č. 303/2004 tak výslovně nestanovil, jaké konkrétní jednání podléhá sankci, a připouštěl několik možných výkladů. V této souvislosti Soud připomíná, že v oblasti disciplinárních pravidel již dříve uvedl, že používání pojmů, které jsou do určité míry široké, umožňuje vyhnout se nadměrné rigiditě a držet krok s měnícími se okolnostmi (viz rozsudek ze dne 9. 1. 2013, Oleksandr Volkov proti Ukrajině, č. 21722/11, body 175–178). Jinak by dotčené ustanovení nemohlo postihnout všechny relevantní situace a muselo by být neustále revidováno a aktualizováno s ohledem na četné nové okolnosti vznikající v praxi (tamtéž, bod 175; viz též *mutatis mutandis* Kudrevičius a ostatní, cit. výše, bod 109). Dále, pokud jde o pravidla upravující chování členů soudní moci, je při posuzování přesnosti zákonné úpravy namístež rozumný přístup (viz Eminağaoğlu, cit. výše, bod 130; a rozsudek Oleksandr Volkov, cit. výše, bod 178).

130. Soud konstatuje, že Ústavní soud v rozsudku vydaném po událostech projednávané věci a týkajícím se námítky protiústavnosti založené na nedostatku předvídatelnosti ustanovení čl. 99

písm. a) zákona č. 303/2004 potvrdil, že zákonodárce se rozhodl neuvádět všechny situace, které mohou představovat kárné provinění, a přijmout tak toto pravidlo abstraktní povahy. Dále konstatoval, že je na vnitrostátních soudních orgánech, aby toto pravidlo aplikovaly případ od případu a určily konkrétní situace, které mohou představovat kárné provinění ... Soud připomíná, že mu nepřísluší vyjadřovat se k vhodnosti metod zvolených zákonodárcem žalovaného státu při regulaci určité oblasti (viz bod 123 výše; a také rozsudek ze dne 5. 5. 2020, Kövesi proti Rumunsku, č. 3594/19, bod 192). Jak již bylo uvedeno, požadavek předvídatelnosti nevyklučuje, aby byl zákon částečně ponechán výkladu soudů (viz bod 123 výše a také např. Kudrevičius a ostatní, cit. výše, bod 110). Soud proto musí posoudit, zda v projednávané věci znění dotčeného právního ustanovení ve světle související výkladové judikatury splňovalo požadavek předvídatelnosti práva, pokud jde o jeho následky (viz Oleksandr Volkov, cit. výše, bod 179; viz rovněž, obdobně, Sanchez, cit. výše, body 134 a 137).

131. V této souvislosti z příkladů předchozích případů předložených stranami řízení – z nichž některé byly rozhodnuty ještě před tím, než stěžovatel spáchal jednání, o něž jde ... vyplývá, že vnitrostátní soudní orgány měly v rámci kárných řízení možnost posuzovat, zda jsou různé formy jednání soudců a státních zástupců slučitelné s ustanovením čl. 99 písm. a) zákona č. 303/2004. Důsledně přitom zdůrazňovaly, že právo soudců na svobodu projevu musí být posuzováno ve světle jejich povinnosti zdrženlivosti, a zkoumaly, zda dotčené jednání mohlo poškodit obraz justice a narušit důvěru veřejnosti v soudy ... Z uvedené judikatury dále vyplývá, že při posuzování, zda bylo spácháno kárné provinění, příslušné orgány analyzovaly obsah vyjádření soudce nebo státního zástupce a kontext, v němž byla učiněna, aby zjistily, zda se týkala fungování justice, nebo šlo o vyjádření jiné povahy ... Přihlížely rovněž k použitému tónu a uváděly, že „pobuřující“ nebo „hrubé, obscénní či urážlivé“ výrazy mohou narušit integritu a zdrženlivé chování vyžadované od soudců a státních zástupců ... Vnitrostátní soudní orgány rovněž konstatovaly, že sociální sítě představují „veřejný prostor“, a připomněly povinnost soudců a státních zástupců nezveřejňovat hrubé, obscénní či urážlivé komentáře nebo výrazy týkající se identifikovaných či identifikovatelných osob ...

132. Ve světle této vnitrostátní judikatury je třeba zdůraznit, že vnitrostátní soudy identifikovaly řadu kritérií, která kárné orgány a následně i soudy samy důsledně používaly při posuzování, zda bylo spácháno kárné provinění ve smyslu čl. 99 písm. a) zákona č. 303/2004 v případech, kdy soudci nebo státní zástupci učinili vyjádření na sociálních sítích nebo jinde. V projednávané věci navíc vnitrostátní soudní orgány příslušné k přezkumu kárného provinění stěžovatele vyložily dotčené ustanovení způsobem odpovídajícím praxi vnitrostátních soudů v obdobných sporech. Nejvyšší soud posuzoval právo stěžovatele na svobodu projevu ve světle jeho povinnosti zdrženlivosti jako soudce a přezkoumal za konkrétních okolností případu obsah a formu jeho vyjádření i způsob, jakým byla šířena vůči široké veřejnosti. Je třeba rovněž poznamenat, že Nejvyšší soud uvedl, že není možné v právní úpravě vyjmenovat veškerá jednání, která mohou představovat porušení povinnosti zdrženlivosti ... přičemž tento závěr odpovídá rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2019 ...

133. Soud dále konstatuje, že bez ohledu na rozsah vnitrostátní judikatury dostupné v relevantní době měl stěžovatel mnohaletou zkušenost v soudnictví a podílel se rovněž na řadě dalších činnostech souvisejících s výkonem jeho soudcovských povinností ... Byl tedy odborníkem v oblasti práva a byl schopen jednat obezřetně a věnovat zvláštní pozornost ověření výkladu dotčených pojmů, aby posoudil rizika, která jeho jednání může při výkonu jeho profese vyvolat (viz rozsudek ze dne 11. 12. 2018, Brisc proti Rumunsku, č. 26238/10, bod 94; a rozsudek ze dne 8. 12. 2020, Panioglu proti Rumunsku, č. 33794/14, bod 106). S ohledem na vodítka, která byla v rumunském právním systému dostupná ... má Soud za to, že stěžovatel mohl předvídat potenciální rizika a přizpůsobit své jednání tak, aby se jejich naplnění vyhnul (viz Kudrevičius a ostatní, cit. výše, bod 114; a rozsudek ze dne 26. 3. 2020, Tête proti Francii, č. 59636/16, bod 52).

134. Pokud jde o argument stěžovatele, že neexistovalo jasné rozlišení mezi etickými standardy na jedné straně a disciplinárními pravidly použitelnými v projednávané věci na straně druhé ... Soud uvádí, že je důležité, aby vnitrostátní orgány jasně vymezily, která právní ustanovení upravují kárnou odpovědnost soudců a státních zástupců, a aby přitom specifikovaly rozsah jednání, která mohou představovat kárné provinění. V souladu se stanoviskem Poradní rady evropských soudců (CCJE), jejíž doporučení obsažená ve Stanovisku č. 27 (2024) adresovaném Výboru ministrů Rady Evropy rovněž zdůrazňují, že právní úprava by měla výslovně a pokud možno konkrétně vymezit důvody, pro které lze zahájit kárné řízení proti soudcům, má Soud za to, že etické standardy by měly být jasně odlišeny od pravidel upravujících kárné provinění. Tam, kde se tyto dva typy norem překrývají, pokud jde o mimoprocenální jednání potenciálně ohrožující důvěru veřejnosti v justici, by měl existovat určitý prahový test, který umožní odlišit jednání, jež může odůvodňovat sankci, od jiných forem nevhodného chování ...

135. V projednávané věci, jak vysvětlil rovněž Nejvyšší soud ... byl takový test použit kárným orgánem k rozlišení mezi jednáním odporujícím etickému kodexu a jednáním představujícím kárné provinění. Záměr vnitrostátního zákonodárce odlišit tyto dva typy odpovědnosti vyplývá také z jeho rozhodnutí vymezit kárná provinění v zákoně ... zatímco postup při porušení etického kodexu byl upraven předpisy sekundárního práva ... Dále je třeba poznamenat, že v závislosti na tom, zda bylo jednání soudce posouzeno jako porušení etického kodexu nebo jako kárné provinění, byla a nadále jsou použitelná odlišná procesní pravidla ... Soud rovněž přikládá význam skutečnosti, že Nejvyšší soud uvedl, že v případě stěžovatele kárný orgán považoval za vhodné pokračovat v řízení o kárném provinění ..., čímž odlišil kárné provinění podle čl. 99 písm. a) zákona č. 303/2004 od řízení týkajícího se porušení etického kodexu.

136. Pokud jde o tvrzení stěžovatele, že rozsah povinnosti zdrženlivosti nebyl jasně vymezen ... Soud má za to, že tímto argumentem stěžovatel ve skutečnosti kritizoval vágní povahu omezení uložených jeho právu na svobodu projevu s ohledem na konkurující povinnost zdrženlivosti soudce. Podle názoru Soudu je tato otázka – stejně jako potřeba posoudit, zda byly stěžovateli v kárném řízení poskytnuty dostatečné záruky proti svévoli – úzce spojena s otázkou, zda byl zásah v projednávané věci nezbytný v demokratické společnosti s ohledem na sledovaný legitimní cíl či cíle (viz *mutatis mutandis* rozsudek Kövesi, cit. výše, bod 194).

137. S ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti Soud konstatuje, že ustanovení, která tvořila právní základ dotčeného zásahu, byla formulována s dostatečnou přesností, aby umožnila stěžovateli – který byl soudcem – upravit své jednání za okolností projednávané věci.

3. Zda zásah sledoval legitimní cíl

138. Soud při mnoha příležitostech zdůraznil zvláštní roli soudní moci ve společnosti, která jako garant spravedlnosti – základní hodnoty ve státě založeném na dodržování principů právního státu – musí požívat důvěry veřejnosti, aby soudci mohli úspěšně vykonávat své funkce (viz mimo jiné Baka, cit. výše, bod 164; a rozsudek velkého senátu ze dne 1. 12. 2020, Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandu, č. 26374/18, bod 283). S ohledem na význam zásad subsidiarity a sdílené odpovědnosti, které jsou nyní výslovně uvedeny v preambuli Úmluvy, nemůže systém Úmluvy řádně fungovat bez nezávislých a nestranných vnitrostátních soudců (viz rozsudek velkého senátu ze dne 15. 3. 2022, Grzęda proti Polsku, č. 43572/18, bod 324). V kontextu projednávané věci Soud považuje za důležité připomenout, že nestrannost a nezávislost soudnictví, které jsou součástí záruk čl. 6 odst. 1 Úmluvy, představují předpoklad právního státu (viz *mutatis mutandis* Guðmundur Andri Ástráðsson, cit. výše, bod 239), jež je jedním ze základních principů demokratické společnosti a je imanentní všem ustanovením Úmluvy (viz mimo jiné rozsudek velkého senátu ze dne 25. 3. 1999, Iatridis proti Řecku, č. 31107/96, bod 58; Baka, cit. výše, bod 117; a Grzęda, cit. výše, bod 339).

139. Současně čl. 10 odst. 2 Úmluvy výslovně stanoví, že zachování autority a nestrannosti soudní moci představuje legitimní cíl, který může odůvodnit určitá omezení práva na svobodu projevu ... Na tomto základě Soud uznal, že od veřejných činitelů působících v soudnictví lze očekávat zdrženlivost při výkonu jejich svobody projevu ve všech případech, kdy by mohla být zpochybněna autorita a nestrannost soudní moci (viz Baka, cit. výše, bod 164). Podobný přístup je patrný i ve všech relevantních mezinárodních dokumentech ... včetně Nezávazných pokynů OSN pro používání sociálních médií soudci přijatých Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu ...

140. Za těchto okolností Soud zdůrazňuje, že je zásadní, aby vnitrostátní systémy soudnictví fungovaly řádně, aby mohl řádně fungovat i systém Úmluvy. Povinnost zdrženlivosti uložená soudcům – jejímž účelem je chránit důvěru veřejnosti v justici – je součástí „povinností a odpovědností“, které jsou nezbytné k zachování autority a nestrannosti soudní moci ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

141. S ohledem na důvody uvedené vnitrostátními orgány Soud konstatuje, že sankce uložená stěžovateli za zveřejnění dvou příspěvků na jeho facebookové stránce ... byla reakcí na porušení povinnosti zdrženlivosti vyplývajících z funkce soudce ... S ohledem na význam řádného fungování vnitrostátního soudnictví (viz body 138 a 140 výše) Soud považuje za nepochybné, že uvedené kárné opatření sledovalo legitimní cíl, a to zachování autority a nestrannosti soudní moci ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

4. Zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti

(a) Obecné zásady

(i) Právo na svobodu projevu obecně

142. Základní zásady týkající se otázky, zda je zásah do výkonu svobody projevu „nezbytný v demokratické společnosti“, jsou v judikatuře Soudu ustálené. Byly shrnuty zejména v rozsudku ze dne 7. 12. 1976, Handyside proti Spojenému království, č. 5493/72; v rozsudku velkého senátu ze dne 23. 4. 2015, Morice proti Francii, č. 29369/10, bodě 124; v Delfi AS, cit. výše, bodech 131–139; a v rozsudku velkého senátu ze dne 15. 10. 2015, Perinçek proti Švýcarsku, č. 27510/08, bodech 196–197; a rozsudcích citovaných v nich, takto:

„(i) Svoboda projevu představuje jeden ze základních pilířů demokratické společnosti a jednu ze základních podmínek jejího rozvoje i seberealizace jednotlivce. Vztahuje se nejen na ‚informace‘ nebo ‚myšlenky‘, které jsou přijímány příznivě nebo jsou považovány za neškodné či bezvýznamné, ale i na ty, které urážejí, šokují nebo znepokojují. Takové jsou požadavky pluralismu, tolerance a otevřenosti, bez nichž není ‚demokratická společnost‘. Jak stanoví čl. 10, tato svoboda podléhá výjimkám, které však musí být vykládány restriktivně a potřeba jakéhokoli omezení musí být přesvědčivě prokázána.

(ii) Přídavné jméno ‚nezbytný‘ ve smyslu čl. 10 odst. 2 předpokládá existenci ‚naléhavé společenské potřeby‘. Obecně musí být potřeba zásahu do výkonu svobody projevu přesvědčivě prokázána. Především je na vnitrostátních orgánech, aby posoudily, zda taková potřeba existuje a zda může odůvodnit daný zásah; v tomto ohledu jim náleží určitý prostor pro uvážení. Tento prostor je však spojen s evropským dohledem, který se vztahuje jak na právní úpravu, tak na rozhodnutí, jimiž je uplatňována.

(iii) Při výkonu své kontrolní pravomoci musí Soud posuzovat zásah ve světle celého případu, včetně obsahu napadených výroků a kontextu, v němž byly učiněny. Musí zejména určit, zda byl zásah přiměřený sledovaným legitimním cílům a zda důvody uváděné vnitrostátními orgány k jeho odůvodnění byly relevantní a dostatečné. Přitom musí ověřit, zda tyto orgány použily standardy odpovídající zásadám vyplývajícím z čl. 10 a zda se opíraly o přijatelný výklad relevantních skutečností.“

(ii) Svoboda projevu na internetu a sociálních sítích

143. Pokud jde o internet a sociální sítě, Soud odkazuje na následující obecné zásady shrnuté v rozsudku velkého senátu Sanchez, cit. výše, body 158–166:

„158. Internet se stal jedním z hlavních prostředků, jimiž jednotlivci vykonávají své právo na svobodu projevu. Poskytuje zásadní nástroje pro účast na aktivitách a diskusích o politických otázkách a otázkách obecného zájmu (viz rozsudek ze dne 23. 6. 2020, Vladimir Kharitonov proti Rusku, č. 10795/14, bod 33; a rozsudek ze dne 15. 6. 2021, Melike proti Turecku, č. 35786/19, bod 44).

159. Možnost vytváření obsahu uživateli na internetu představuje bezprecedentní platformu pro výkon svobody projevu [viz Delfi AS, cit. výše, bod 110; rozsudek ze dne 10. 3. 2009, Times Newspapers Ltd proti Spojenému království (č. 1 a 2), č. 3002/03 a 23676/03, bod 27; a rozsudek ze dne 18. 12. 2012, Ahmet Yildirim proti Turecku, č. 3111/10, bod 48]. S ohledem na významnou roli internetu při zlepšování přístupu veřejnosti ke zprávám a při obecné distribuci informací (viz rozsudek Delfi AS, cit. výše, bod 133) lze funkci blogerů a populárních uživatelů sociálních sítí považovat – z hlediska ochrany podle čl. 10 – za funkci ‚veřejného hlídačského psa‘ (viz rozsudek velkého senátu ze dne 8. 11. 2016, Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku, č. 18030/11, bod 168).

160. Jak Soud již dříve uvedl, internet podpořil vznik tzv. občanské žurnalistiky, neboť politický obsah, který tradiční média opomíjejí, je často šířen prostřednictvím webových stránek velkému počtu uživatelů, kteří si následně mohou informace prohlížet, sdílet a komentovat (viz rozsudek ze dne 1. 12. 2015, Cengiz a ostatní proti Turecku, č. 48226/10 a 14027/11, bod 52). Obecně řečeno, využívání nových technologií – zejména v politické oblasti – je dnes běžné, ať již jde o internet nebo mobilní aplikaci ‚zřízenou [politickou stranou], aby voliči mohli vyjadřovat své politické názory‘, ale také předávat politické sdělení; jinými slovy mobilní aplikace může představovat nástroj ‚umožňující [voličům] vykonávat jejich právo na svobodu projevu‘ (viz Kétfarkú Kutya Párt, cit. výše, body 88–89).

161. Přínosy tohoto informačního nástroje, elektronické sítě sloužící miliardám uživatelů po celém světě (viz rozsudek ze dne 5. 5. 2011, Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině, č. 33014/05, bod 63), však zároveň nesou určitá rizika. Internet je komunikačním nástrojem, který se výrazně liší od tištěných médií, zejména pokud jde o schopnost uchovávat a přenášet informace, a riziko újmy způsobené obsahem a komunikací na internetu pro výkon a požívání lidských práv a svobod – zejména práva na respektování soukromého života – je nepochybně vyšší než v případě tisku (viz rozsudek ze dne 14. 1. 2021, Société éditrice de Mediapart a ostatní proti Francii, č. 281/15 a 34445/15, bod 88; rozsudek ze dne 28. 6. 2018, M. L. a W. W. proti Německu, č. 60798/10 a 65599/10, bod 91; rozsudek ze dne 7. 6. 2016, Cicad proti Švýcarsku, č. 17676/09, bod 59; a Editorial Board of Pravoye Delo a Shtekel, cit. výše, bod 63).

162. Pomlouvačné a jiné zjevně protiprávní projevy, včetně nenávislných projevů a projevů podněcujících k násilí, mohou být dnes šířeny bezprecedentním způsobem po celém světě během několika sekund a někdy zůstávají online dostupné po dlouhou dobu (viz rozsudek ze dne 28. 8. 2018, Savva Terentyev proti Rusku, č. 10692/09, bod 79; a rozhodnutí ze dne 18. 5. 2021, Savcı Çengel proti Turecku, č. 30697/19, bod 35).“

(iii) Svoboda projevu soudců

144. Obecné zásady týkající se svobody projevu soudců byly vymezeny v rozsudku velkého senátu, Baka, cit. výše, body 162–167, takto:

„162. Soud připouští, že stát může z důvodu jejich postavení uložit státním zaměstnancům povinnost zdrženlivosti. Státní zaměstnanci jsou však jednotlivci, a jako takoví požívají ochrany podle čl. 10 Úmluvy (viz rozsudek ze dne 26. 9. 1995, Vogt proti Německu, č. 17851/91, bod 53; a rozsudek velkého senátu ze dne 12. 2. 2008, Guja proti Moldavsku, č. 14277/04, bod 70). Soudu proto přísluší posoudit, zda byla v konkrétním případě zachována spravedlivá rovnováha mezi základním právem jednotlivce na svobodu projevu a legitimním zájmem demokratického státu na tom, aby jeho veřejná služba řádně plnila cíle uvedené v čl. 10 odst. 2. Při tomto přezkumu musí Soud mít na paměti, že pokud je dotčeno právo státního zaměstnance

na svobodu projevu, mají ‚povinnosti a odpovědnost‘ uvedené v čl. 10 odst. 2 zvláštní význam, což odůvodňuje přiznání určitého prostoru pro uvážení vnitrostátním orgánům při posuzování přiměřenosti napadeného zásahu (viz Vogt, cit. výše, bod 53; a rozsudek ze dne 31. 1. 2008, Albayrak proti Turecku, č. 38406/97, bod 41).

163. S ohledem na významné postavení soudní moci mezi státními orgány v demokratické společnosti Soud připomíná, že tento přístup se uplatní rovněž v případě omezení svobody projevu soudce v souvislosti s výkonem jeho funkce, přestože soudnictví není součástí běžné veřejné služby (viz Albayrak, cit. výše, bod 42; a rozhodnutí ze dne 8. 2. 2001, Pitkevich proti Rusku, č. 47936/99).

164. Soud uznal, že lze očekávat, že osoby vykonávající soudní funkci budou při výkonu svobody projevu projevovat zdrženlivost ve všech případech, kdy by mohla být zpochybněna autorita a nestrannost soudnictví (viz rozsudek ze dne 28. 10. 1999, Wille proti Lichtenštejnsku, č. 28396/95, bod 64; rozsudek ze dne 13. 11. 2008, Kayasu proti Turecku, č. 64119/00 a 76292/01, bod 92; rozsudek ze dne 26. 2. 2009, Kudeshkina proti Rusku, č. 29492/05, bod 86; a rozsudek ze dne 9. 7. 2013, Di Giovanni proti Itálii, č. 51160/06, bod 71). I šíření pravdivých informací musí probíhat zdrženlivě a s náležitou mírou uměřenosti (viz Kudeshkina, cit. výše, bod 93). Soud opakovaně zdůraznil zvláštní úlohu soudnictví ve společnosti, které jako garant spravedlnosti – základní hodnoty právního státu – musí požívat důvěry veřejnosti, aby mohlo úspěšně plnit své úkoly (viz tamtéž, bod 86; Morice, cit. výše, bod 128). Z tohoto důvodu jsou soudní orgány při výkonu soudní funkce povinny zachovávat maximální zdrženlivost ve vztahu k případům, které projednávají, aby si zachovaly obraz nestranných soudců (viz rozsudek ze dne 5. 2. 2009, Olujic proti Chorvatsku, č. 22330/05, bod 59).

165. Zároveň však Soud zdůraznil, že s ohledem zejména na rostoucí význam zásady dělby moci a nutnost chránit nezávislost soudnictví vyžaduje jakýkoli zásah do svobody projevu soudce v postavení, jaké měl stěžovatel, přísný přezkum ze strany Soudu (viz rozhodnutí ze dne 29. 6. 2004, Harabin proti Slovensku, č. 58688/11; viz Wille, cit. výše, bod 64). Otázky týkající se fungování justice spadají do oblasti veřejného zájmu a debata o nich zpravidla požívá vysokého stupně ochrany podle čl. 10 (viz Kudeshkina, cit. výše, bod 86; a Morice, cit. výše, bod 128). I když má projednávána otázka politické následky, samo o sobě to nebrání soudci, aby se k ní vyjádřil (viz Wille, cit. výše, bod 67). Otázky týkající se dělby moci mohou zahrnovat velmi významné otázky demokratické společnosti, o nichž má veřejnost legitimní zájem být informována a které spadají do oblasti politické debaty (viz Guja, cit. výše, bod 88).

166. V rámci čl. 10 Úmluvy musí Soud zohlednit okolnosti a celkové pozadí, v němž byla napadená vyjádření učiněna (viz mutatis mutandis Morice, cit. výše, bod 162). Zásah musí být posuzován ve světle celého případu (viz Wille, cit. výše, bod 63; a Albayrak cit. výše, bod 40), přičemž je třeba přikládat zvláštní význam funkci zastávané stěžovatelem, jeho výrokům a kontextu, v němž byly učiněny.

167. Soud konečně připomíná tzv. ‚odrazující účinek‘, který může mít hrozba sankce na výkon svobody projevu, zejména u dalších soudců, kteří by se chtěli účastnit veřejné debaty o otázkách souvisejících s fungováním justice a soudnictví (viz Kudeshkina, cit. výše, body 99–100). Tento účinek, který působí v neprospěch celé společnosti, je rovněž faktorem relevantním při posuzování přiměřenosti uložené sankce (viz tamtéž, bod 99).“

b) Zvláštní rysy projednávané věci a přístup přijatý Soudem

145. Soud na úvod konstatuje, že projednávaná věc se liší od některých předchozích případů, které se rovněž týkaly svobody projevu soudců nebo státních zástupců. Jak uvedl stěžovatel ve svých podáních, byla mu uložena sankce za vyjádření osobního názoru na jeho facebookové stránce, která byla přístupná široké veřejnosti a kde měl několik tisíc sledujících. Pokud jde o jeho první vyjádření zveřejněné dne 9. 1. 2019, stěžovatel rovněž vyjadřoval osobní názor na otázku veřejného zájmu, která přímo nesouvisela s fungováním justice. Projednávanou věc je proto třeba odlišit od případů týkajících se soudců a státních zástupců, kteří veřejně vyjadřovali své názory ve funkci předsedů soudů, nejvyšších státních zástupců, zástupců profesních sdružení nebo členů soudních rad (viz např. Baka, cit. výše, body 168 a 171; Brisc, cit. výše, body 104–105; Kövesi, cit. výše, body 205, 207, 209 a 210; Eminağaoğlu, cit. výše, body 133–151; rozsudek ze dne 19. 10. 2021, Miroslava Todorova proti Bulharsku, č. 40072/13, body 174–178; a rozsudek ze dne 16. 6. 2022, Žurek proti

Polsku, č. 39650/18, body 221, 222 a 224). Je rovněž třeba ji odlišit od případů týkajících se sankcí uložených soudcům a státním zástupcům za veřejná vyjádření učiněná mimo veřejně přístupná sociální média (viz mimo jiné Wille, cit. výše, body 61–70; rozsudek ze dne 13. 11. 2008, Kayasu proti Turecku, č. 64119/00 a 76292/01, body 100–107; Kudeshkina cit. výše, body 93–100; rozsudek ze dne 8. 10. 2020, Goryaynova proti Ukrajině, č. 41752/09, body 60–67; rozsudek ze dne 15. 10. 2020, Guz proti Polsku, č. 965/12, body 89–98; rozsudek ze dne 1. 3. 2022, Kozan proti Turecku, č. 16695/19, body 59–70; rozsudek ze dne 28. 6. 2022, M. D. a ostatní proti Španělsku, č. 36584/17, body 83–91; rozsudek ze dne 9. 7. 2013, Di Giovanni proti Itálii, č. 51160/06, body 75–86; Panioglu, cit. výše; rozhodnutí ze dne 15. 11. 2016, Simić proti Bosně a Hercegovině, č. 75255/10; a rozsudek ze dne 7. 12. 2010, Poyraz proti Turecku, č. 15966/06).

146. Soud, který přikládá význam stabilitě a předvídatelnosti své judikatury z hlediska právní jistoty, ve své judikatuře důsledně uplatňuje kritéria umožňující posoudit, do jaké míry soudci a státní zástupci v případech uvedených v předchozím odstavci požívají ochrany podle čl. 10 Úmluvy. Zvláštní rysy projednávané věci však dávají velkému senátu příležitost potvrdit a upevnit zásady vyplývající z judikatury Soudu týkající se svobody projevu soudců a státních zástupců na internetu. Velký senát zároveň může poskytnout určitá upřesnění a vymezit soubor kritérií, která zohledňují omezení této svobody vyplývající z povinnosti zdrženlivosti spojené s výkonem jejich funkce.

147. Uvedená kritéria budou použitelná na různé projevy svobody projevu soudců a státních zástupců na internetu a sociálních sítích, jako jsou příspěvky na Facebooku a interakce s příspěvky jiných uživatelů sociálních sítí, včetně komentářů, fotografií, videí nebo i pouhých „lajků“. Jejich účelem je poskytnout vodítko vnitrostátním soudům při hledání rovnováhy mezi dotčenými právy a zájmy. Soud zdůrazňuje, že toto vyvažování musí spočívat v porovnání práva soudců a státních zástupců na svobodu projevu, které jim stejně jako každému jinému jednotlivci zaručuje čl. 10 odst. 1 Úmluvy, s povinností zdrženlivosti, která představuje společenskou hodnotu vycházející z etické povinnosti soudců a státních zástupců chránit důvěru veřejnosti v soudnictví, a tvoří tak součást „povinností a odpovědností“ uvedených v čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

148. S ohledem na jejich vzájemnou provázanost lze přiměřenost zásahu do práva soudce nebo státního zástupce na svobodu projevu na internetu či sociálních sítích posoudit pouze po celkovém zhodnocení všech těchto kritérií.

c) Kritéria pro vyvažování dotčených práv

149. Soud uvádí, že mezi jednotlivými kritérii není třeba stanovit hierarchii ani pevné pořadí jejich posuzování. Význam jednotlivých kritérií se může lišit podle okolností konkrétního případu (viz *mutatis mutandis* Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy, cit. výše, bod 166)

(i) Obsah a forma vyjádření nebo jiných projevů svobody projevu soudců a státních zástupců na sociálních sítích

150. Soud především konstatuje, že vyjádření soudců a státních zástupců k otázkám veřejného zájmu zpravidla požívají vysoké míry ochrany podle čl. 10 Úmluvy (viz např. Kudeshkina, cit. výše, body 86–95; Guz, cit. výše, body 90–93; a Kozan, cit. výše, body 62, 63 a 65). Totéž však neplatí pro skutková tvrzení a osobní názory, které se takových otázek netýkají a které mohou navíc poškodit jiné veřejné nebo soukromé zájmy (viz např. Poyraz, cit. výše, body 67 a 75–77; Simić, cit. výše, body 35 a 36; a Di Giovanni, cit. výše, bod 81).

151. Otázky týkající se fungování justice a reformy soudnictví jsou nepochybně otázkami veřejného zájmu. Nejsou však jedinými otázkami, v nichž mohou soudci legitimně vykonávat svou svobodu

projevu podle čl. 10 Úmluvy, neboť jejich izolace od společnosti, v níž žijí, není ani možná, ani žádoucí ...

152. Je-li například demokracie nebo právní stát vážně ohrožen, mohou soudci vystoupit na obranu nezávislosti soudnictví, ústavního pořádku a obnovení demokracie, a to jak na vnitrostátní, tak i na mezinárodní úrovni. Taková možnost zahrnuje i případy, kdy – pokud to vyžaduje historický, politický nebo právní kontext debaty s významnými politickými následky – mohou vyjádřit konkrétní názory na otázky, o nichž má široká veřejnost legitimní zájem být informována ...

153. Přijetí takových postojů však může ohrozit jejich nestrannost a někdy i jejich nezávislost. Je proto třeba nalézt rozumnou rovnováhu mezi mírou, v níž se soudci mohou zapojovat do života společnosti, a potřebou, aby při výkonu svých funkcí byli – a byli také vnímáni jako – nezávislí a nestranní. Otázkou, kterou je třeba vždy položit, tedy je, zda se soudce v konkrétním společenském kontextu a v očích rozumného a informovaného pozorovatele zapojil do činnosti, která by mohla objektivně zpochybnit jeho nezávislost nebo nestrannost ...

154. Ačkoli právo soudců vystupovat na obranu samotných základů právního státu je uznávané, je toto právo neoddělitelně spojeno s povinností zdrženlivosti, která je rovněž nezbytná k zachování autority a nestrannosti soudnictví. V tomto ohledu může mít význam i pouhé zdání; jinými slovy „spravedlnost musí být nejen vykonávána, ale musí být také vidět, že je vykonávána“. Ve hře je totiž důvěra, kterou musí soudy v demokratické společnosti vzbuzovat u veřejnosti (viz rozsudek velkého senátu ze dne 25. 9. 2018, Denisov proti Ukrajině, č. 76639/11, bod 62; a rozsudek velkého senátu ze dne 6. 11. 2018, Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku, č. 55391/13 a 2 další, bod 149). Soud znovu zdůrazňuje, že je zásadní, aby vnitrostátní soudní systémy fungovaly řádně – což vyžaduje ochranu nezávislosti a nestrannosti soudů podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy – aby mohl řádně fungovat i systém ochrany podle Úmluvy.

155. Pokud jde o formu, kterou soudci a státní zástupci dávají svým vyjádřením při výkonu svobody projevu na sociálních sítích, neexistuje žádná výjimka z povinností vyplývajících z jejich povinnosti zdrženlivosti. Nástroje přijaté Radou Evropy, jakož i další mezinárodní dokumenty ... zejména Bangalórské zásady soudcovské etiky ... a Nezávazné pokyny k používání sociálních médií soudci ... zdůrazňují, že soudci a státní zástupci mají podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy povinnost být při volbě tónu a jazyka obezřetní a zdrženliví a zvažovat u každého příspěvku na sociálních sítích nebo jiné interakce s uživateli těchto platforem možné následky pro důstojnost soudcovské funkce. Stejná povinnost se vztahuje i na samotné soudce Soudu, jak vyplývá z Rezoluce o soudcovské etice ...

156. Podle názoru Soudu je zásadní, aby soudci při výkonu svobody projevu používali jasný jazyk. Taková srozumitelnost by měla vyloučit různé výklady, které by mohly oslabit důvěru veřejnosti v soudnictví.

(ii) Kontext napadených vyjádření a postavení, v němž byla učiněna

157. Vnitrostátní soudy musí napadená vyjádření posuzovat ve světle celého případu a věnovat zvláštní pozornost kontextu, v němž byla učiněna, a postavení soudce nebo státního zástupce, který je pronesl (viz rozsudek velkého senátu Baka, cit. výše, bod 166).

158. Historický kontext má při vyvažování dotčených práv a zájmů zvláštní význam. Soud sám přikládal tomuto kontextu význam při přezkumu, zda existovala naléhavá společenská potřeba zásahu do svobody projevu podle čl. 10 Úmluvy (viz rozsudek velkého senátu Perinçek, cit. výše, bod 242, a rozsudky citované v něm). Podle názoru Soudu může být plynutí času okolností, která rozšiřuje rozsah svobody projevu účastníků debaty (viz *mutatis mutandis* rozsudek ze dne 29. 6.

2004, Chauvy a ostatní proti Francii, č. 64915/01, bod 69; rozsudek ze dne 15. 1. 2009, Orban a ostatní proti Francii, č. 20985/05, bod 52; a rozsudek ze dne 14. 9. 2010, Dink proti Turecku, č. 2668/07 a 2 další, bod 135).

159. Podle judikatury Soudu soudci a státní zástupci, kteří zastávají určité funkce v justičním systému (například předseda soudu, nejvyšší státní zástupce, mluvčí soudu, zástupce profesního sdružení nebo člen soudní rady), požívají širší ochrany své svobody projevu, neboť jejich veřejná vyjádření jsou často motivována snahou chránit justiční systém (viz bod 145 výše). Postavení, v němž soudce nebo státní zástupce učinil napadené výroky v konkrétním kontextu, může proto hrát významnou roli při vyvažování dotčených práv a zájmů a v některých případech odůvodňovat širší meze přípustné kritiky. To však neznamená, že „řadoví“ soudci a státní zástupci, kteří nezastávají žádnou zvláštní funkci v justičním systému a nevystupují v žádném specifickém postavení, nemohou veřejně vyjadřovat své názory na otázky veřejného zájmu.

160. Soud nicméně zdůrazňuje povinnost soudců a státních zástupců zachovávat zdrženlivost v souvislosti s probíhajícími řízeními. To znamená zdržet se jakéhokoli komentáře, který by mohl být rozumně vnímán jako snaha ovlivnit výsledek řízení nebo ohrozit spravedlivý průběh soudního řízení (viz Wille, cit. výše, bod 67; a Eminağaoğlu, cit. výše, body 138–140; viz rovněž Bangalórské zásady soudcovské etiky ...)

(iii) Následky napadených vyjádření

161. Soud již dříve poukázal na přínosy vytváření obsahu a vyjadřování názorů samotnými uživateli internetu. Tento komunikační prostředek se stal jedním z hlavních nástrojů, jimiž jednotlivci vykonávají své právo na svobodu projevu. Poskytuje zásadní prostředky pro účast na činnostech a diskusích týkajících se politických otázek a otázek obecného zájmu. Přesto však přináší i určitá rizika, která jej odlišují zejména od tištěných médií, především s ohledem na schopnost uchovávat a šířit informace (viz Sanchez, cit. výše, body 158–161 a rozsudky citované v nich).

162. V tomto kontextu a s ohledem na rizika spojená s jakýmkoli vyjádřením soudce nebo státního zástupce na internetu či sociálních sítích by vnitrostátní soudy měly při vyvažování dotčených zájmů přihlížet k celkovým škodlivým následkům, které vyjádření soudce nebo státního zástupce na sociálních sítích způsobilo nebo mohlo způsobit (viz *mutatis mutandis* Halet, cit. výše, bod 148). Je úkolem vnitrostátních soudů rozlišovat mezi výroky učiněnými soudci nebo státními zástupci na otevřených sociálních sítích, které jsou přístupné neomezenému počtu uživatelů, a výroky učiněnými v uzavřených sociálních sítích určených pro soukromý okruh „přátel“ nebo přístupných pouze právním profesionálům. Takové rozlišení může být rozhodující při posuzování přiměřenosti přijatých opatření (viz mimo jiné Kozan, cit. výše, bod 66).

(iv) Závažnost sankce

163. Soud v souvislosti s čl. 10 Úmluvy opakovaně zdůraznil, že povaha a závažnost uložených sankcí jsou faktory, které je třeba zohlednit při posuzování, zda byl zásah do svobody projevu přiměřený sledovanému legitimnímu cíli nebo cílům (viz mimo jiné, pokud jde o svobodu projevu novinářů, rozsudek velkého senátu ze dne 17. 12. 2004, Cumpănă a Mazăre proti Rumunsku, č. 33348/96, bod 115). Tato zásada se vztahuje rovněž na sankce, které mohou být ukládány soudcům a státním zástupcům (srovnej například Di Giovanni, cit. výše, bod 83, týkající se napomenutí; a Miroslava Todorova, cit. výše, bod 176, týkající se snížení platu).

164. Dalším faktorem, který je třeba zohlednit při posuzování přiměřenosti zásahu, je odrazující účinek, který může sankce vyvolat nejen u dotčeného soudce nebo státního zástupce, ale i u celé

profesní skupiny (viz například *mutatis mutandis* Eminağaoğlu, cit. výše, bod 124; Žurek, cit. výše, bod 227; a Kozan, cit. výše, bod 68). Totéž platí pro kumulativní účinek různých sankcí uložených stěžovateli (viz rozsudek ze dne 18. 9. 2012, Lewandowska-Malec proti Polsku, č. 39660/07, bod 70).

(v) Zda byly poskytnuty procesní záruky

165. Pokud je proti soudci zahájeno kárné řízení, je ve hře důvěra veřejnosti ve fungování soudnictví. Každému soudci, který takovému řízení čelí, musí být poskytnuty účinné a dostatečné záruky proti svévoli (viz Baka, cit. výše, bod 174). To zahrnuje možnost přezkumu uloženého opatření nezávislým a nestranným orgánem, který je oprávněn přezkoumat všechny relevantní otázky skutkové i právní a posoudit zákonnost opatření a případné zneužití pravomoci ze strany orgánů veřejné moci. Před tímto orgánem musí mít dotčený soudce možnost účastnit se kontradiktorního řízení, aby mohl předložit své argumenty a reagovat na argumenty orgánů veřejné moci (viz Eminağaoğlu, cit. výše, bod 150, a rozsudky citované v něm; a Kövesi, cit. výše, bod 210). Je rovněž úkolem vnitrostátních orgánů uvést relevantní a dostatečné důvody pro svá rozhodnutí, aby odůvodnily nezbytnost kárného řízení a uložených sankcí i jejich přiměřenost sledovaným legitimním cílům (viz Miroslava Todorova, cit. výše, body 171, 178 a 179).

d) Použití těchto zásad na projednávanou věc

166. Soud připomíná, že především přísluší vnitrostátním orgánům, zejména soudům, aby vykládaly a uplatňovaly vnitrostátní právo způsobem, který plně zohledňuje Úmluvu. Úlohou Soudu je nakonec posoudit, zda způsob, jakým je toto právo uplatňováno, vede k následkům slučitelným se zásadami Úmluvy (viz Guðmundur Andri Ástráðsson, cit. výše, bod 250, a tam citované rozsudky).

167. Soud rovněž zdůrazňuje, že ve své judikatuře postupně rozvinul kontrolní mechanismy, které mají plně respektovat zásadu subsidiarity. Jeho úkolem je v tomto ohledu ověřit, zda vnitrostátní soudy použily zásady Úmluvy vykládané ve světle jeho judikatury uspokojivým způsobem a zda jsou jejich rozhodnutí s těmito zásadami v souladu (viz mimo jiné rozsudek velkého senátu ze dne 8. 7. 2003, Hatton a ostatní proti Spojenému království, č. 36022/97, pro příklad takového přezkumu).

168. V této souvislosti Soud zdůrazňuje, že očekává od vnitrostátních soudů zvýšenou pozornost k jeho judikatuře v případech, kdy je tato judikatura v dané oblasti rozsáhlá a ustálená a kdy identifikovala soubor objektivních zásad a kritérií, která lze snadno použít. Soud již konstatoval porušení Úmluvy v případech, kdy dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy neposkytly dostatečně podrobné odůvodnění svých rozhodnutí nebo nehodnotily projednávaný případ ve světle zásad vyplývajících z jeho judikatury (viz mimo jiné rozsudek ze dne 18. 2. 2020, Makdoudi proti Belgii, č. 12848/15, body 94–98, a rozsudek ze dne 7. 2. 2017; a Lashmankin a ostatní proti Rusku, č. 57818/09 a 14 dalších, bod 454 pro příklady nedostatku „relevantních a dostatečných důvodů“ podle čl. 8 a 11 Úmluvy). Pokud však vnitrostátní soudy pečlivě přezkoumaly skutkové okolnosti, použily relevantní standardy ochrany lidských práv v souladu s Úmluvou a judikaturou Soudu a náležitě zvážily individuální zájmy a veřejný zájem v projednávané věci, Soud by musel mít pádné důvody, aby nahradil jejich závěry svým vlastním hodnocením (viz například s ohledem na čl. 8 Úmluvy rozsudek velkého senátu ze dne 9. 7. 2021, M. A. proti Dánsku, č. 6697/18, bod 149).

169. Pokud jde konkrétně o čl. 10 Úmluvy, Soud očekává od vnitrostátních soudů, že při vyvažování dotčených práv nebo zájmů budou postupovat v souladu s kritérii stanovenými v jeho judikatuře. Zdůrazňuje, že nedostatky nebo mezery v odůvodnění rozhodnutí vnitrostátních soudů jej již v minulosti vedly k závěru o porušení tohoto ustanovení, a to buď proto, že takové nedostatky mu znemožnily účinně přezkoumat, zda vnitrostátní orgány správně použily kritéria stanovená v jeho

judikatuře, nebo proto, že vnitrostátní soudy tyto standardy uplatnily nedostatečně, a neposkytly tak „relevantní a dostatečné“ důvody pro napadený zásah (viz například rozsudek ze dne 17. 4. 2018, Ergüdoğan proti Turecku, č. 48979/10, bod 33; a rozsudek ze dne 28. 8. 2018, Ibragim Ibragimov a ostatní proti Rusku, č. 1413/08 a 28621/11, body 106–111). V některých kontextech, pokud vnitrostátní orgány provedly vyvažování v souladu s kritérii vyplývajícími z judikatury Soudu, musí mít Soud závažné důvody, aby nahradil jejich závěr svým vlastním hodnocením [viz rozsudek velkého senátu ze dne 7. 2. 2012, Von Hannover proti Německu (č. 2), č. 40660/08 a 60641/08, body 106–107; a rozsudek ze dne 18. 1. 2011, MGN Limited proti Spojenému království, č. 39401/04, body 150–155].

170. Jelikož se však projednávaná věc týká omezení svobody projevu soudce a s ohledem na významné postavení soudní moci mezi státními orgány v demokratické společnosti a rostoucí význam ochrany nezávislosti soudnictví musí Soud podrobit důvody tohoto omezení a jeho přiměřenost přísnému přezkumu (viz Baka, cit. výše, bod 165). V projednávané věci to znamená, že vnitrostátním orgánům náleží pouze úzký prostor pro uvážení při posuzování, zda zásah namítaný stěžovatelem podle čl. 10 Úmluvy odpovídá „naléhavé společenské potřebě“ a byl přiměřený sledovanému legitimnímu cíli.

171. V projednávané věci není pochyb o tom, že vnitrostátní orgány, a zejména Nejvyšší soud, se snažily použít judikaturu Soudu v dobré víře a ve světle obecných zásad a kritérií existujících v relevantní době. Soud však podotýká, že zvláštní rysy projednávané věci mu umožnily upevnit a upřesnit obecné zásady vyplývající z jeho judikatury týkající se ochrany a omezení svobody projevu soudců a státních zástupců na sociálních sítích a zároveň zpřesnit parametry vyvažování dotčených práv a zájmů (viz body 145–165 výše). Úkolem Soudu je proto v souladu se zásadou subsidiarity aplikovat na projednávaný případ soubor přezkumných kritérií definovaných výše a postupně přezkoumat jednotlivá kritéria ve světle konkrétních okolností případu a důvodů uvedených vnitrostátními orgány, zejména Nejvyšším soudem (viz, pro obdobný přístup, Halet, cit. výše, bod 178).

172. Ačkoli byla obě vyjádření stěžovatele vnitrostátními orgány analyzována společně v rámci kárného řízení, které vedlo k uložení jediné sankce za výroky obsažené v obou příspěvcích, Soud konstatuje, že se liší svým obsahem i kontextem ... Považuje proto za vhodné při použití kritérií uvedených v bodech 145–165 výše posoudit každé vyjádření samostatně, pokud to jejich zvláštní povaha vyžaduje.

(i) Obsah a forma vyjádření

(α) První vyjádření (zveřejněné stěžovatelem dne 9. 1. 2019)

173. Vláda uvedla, že vyjádření stěžovatele se netýkaly fungování justice, ale sporu mezi dvěma veřejnými orgány (ministerstvem obrany a kanceláří prezidenta) ohledně prodloužení funkčního období náčelníka generálního štábu armády – tedy politické otázky, která mohla být předložena soudům ... Stěžovatel naproti tomu tvrdil, že jeho vyjádření se týkalo potřeby dodržovat zásadu dělby moci v demokratickém státě na pozadí sporu mezi kanceláří prezidenta a ministerstvem obrany o jmenování nového náčelníka generálního štábu armády ...

174. Na základě spisu Soud konstatuje, že stěžovatel se zveřejněním příspěvku ze dne 9. 1. 2019 na své facebookové stránce nepochybně zapojil do politické kontroverze ... Jak již Soud uvedl, samotná existence kontroverze však sama o sobě nebrání soudci nebo státnímu zástupci vyjádřit názor na otázku veřejného zájmu, která se v takovém kontextu může objevit (viz body 151 a 152 výše).

175. Podle názoru Soudu lze výroky stěžovatele, podle nichž by hrozilo ohrožení ústavní demokracie v případě, že by veřejné instituce podléhaly politické kontrole, chápat jako snahu bránit ústavní pořádek a zachovat nezávislost institucí demokratického státu. Jednalo se tedy o hodnotové soudy, jejichž pravdivost ze své podstaty nepodléhá dokazování (viz Morice, cit. výše, bod 126). Pokud jde o otázku, zda měly tyto hodnotové soudy dostatečný „skutkový základ“, Soud konstatuje ... že kárné orgány nezpochybnily tvrzení stěžovatele, že ve společnosti probíhala rozsáhlá veřejná debata o prodloužení funkčního období náčelníka generálního štábu armády ... Nejvyšší soud dále uvedl, že napadené výroky nelze posuzovat z hlediska jejich skutkového základu, neboť ani on, ani kárný orgán nebyly příslušné rozhodovat o otázkách skutkových a právních, jichž se týkaly veřejně vyjádřené názory stěžovatele. Přesto konstatoval, že z disciplinárního hlediska představovala vyjádření stěžovatele „osobní názor“ (... viz též bod 201 níže).

176. V odůvodnění rozhodnutí vnitrostátních orgánů o omezení svobody projevu stěžovatele nic nenasvědčuje tomu, jak by jeho výroky mohly narušit řádné fungování vnitrostátní justice nebo poškodit důstojnost soudcovské funkce či důvěru veřejnosti, kterou musí soudnictví vzbuzovat (viz Simić, cit. výše, body 35–36).

177. V této souvislosti Soud připomíná, že očekává od vnitrostátních soudů, že při vyvažování dotčených práv a zájmů použijí kritéria stanovená v jeho judikatuře, a že nedostatky v odůvodnění rozhodnutí vnitrostátních soudů mohou Soudu zabránit v účinném přezkumu toho, zda vnitrostátní orgány tyto standardy správně použily (viz bod 169 výše).

178. Pokud jde o formu vyjádření, Soud konstatuje, že stěžovatel položil řadu otázek týkajících se zásahu armády, které bylo možné vykládat různými způsoby ... Nejvyšší soud vyložil vyjádření tak, že stěžovatel naznačoval možnost nasazení armády v ulicích jako řešení k zachování ústavní demokracie ... Podle vlády představoval příspěvek stěžovatele zveřejněný v kontextu politického sporu „výzvu k boji“ za zachování demokracie ... Stěžovatel naproti tomu tvrdil, že jeho záměrem bylo vyzvat čtenáře, aby si představili situaci, kdy by armáda jednoho dne zasáhla v ulicích proti vůli lidu pod záminkou ochrany demokracie ...

179. V této souvislosti Soud opět zdůrazňuje, že používání nejasného jazyka v příspěvcích soudce nebo státního zástupce na sociálních sítích může být problematické, zejména pokud mohou čtenáři takové výroky chápat jako podněcování – byť nepřímé – k nenávisti nebo násilí (viz bod 156 výše). Ačkoli by tedy bylo vhodnější, aby stěžovatel použil jasnější formulace, které by vyloučily různé interpretace, je třeba konstatovat, že odkazy na armádu v jeho příspěvku v podstatě vyjadřovaly – v rétorické podobě – jeho obavy z rizika politického vlivu na tuto instituci. Vzhledem k tomu, že neexistují žádné důkazy o tom, že by stěžovatel chtěl čtenáře podněcovat k pouličním protestům nebo k použití násilí, ani že by jeho výroky takový účinek skutečně vyvolaly, nejsou tyto odkazy na armádu, byť mohou být nejednoznačné, samy o sobě dostatečné k narušení rovnováhy mezi mírou, v níž se stěžovatel jako soudce mohl zapojit do života společnosti, a potřebou, aby při výkonu svých funkcí zůstal – a byl také vnímán jako – nezávislý a nestranný (viz bod 153 výše).

(β) Druhé vyjádření (zveřejněné stěžovatelem dne 10. 1. 2019)

180. Druhé vyjádření stěžovatele obsahovalo hypertextový odkaz na zpravodajský web, na němž byl zveřejněn článek s rozhovorem se státním zástupcem C. S. o tom, jak státní zastupitelství postupuje v trestních věcech a s jakými obtížemi se státní zástupci při vyřizování přidělených případů potýkají. Tento odkaz doprovodil stěžovatel stručným komentářem „A tady máme státního zástupce, který má v žilách krev (*sânge în instalație*) ...“, v němž ocenil odvahu dotyčného státního zástupce, který se odvážil otevřeně hovořit o propuštění nebezpečných vězňů, o legislativních iniciativách týkajících se justice, s nimiž nesouhlasil, a o „lynčování“ soudců a státních zástupců ...

181. Podle názoru Soudu není pochyb o tom, že vyjádření stěžovatele – které představovalo vyjádření souhlasu s obsahem uvedeného článku a zejména s názory vyjádřenými státním zástupcem C. S. ohledně problémů, jimž v té době čelili rumunští soudci a státní zástupci – se týkalo otázek veřejného zájmu, konkrétně legislativních reforem justice. Šlo tedy o otázku související s fungováním justice, která podle čl. 10 požívá vysokého stupně ochrany (viz ... 144 a 151 výše).

182. Pokud jde o formu vyjádření, Soud konstatuje, že rumunský výraz „*sânge în instalație*“, který stěžovatel v tomto příspěvku použil, byl hlavním důvodem, proč mu vnitrostátní soudní orgány uložily kárné provinění ... Překlad tohoto výrazu byl navíc před velkým senátem předmětem sporu mezi stranami ...

183. Vnitrostátní orgány jsou bezpochyby v lepším postavení než Soud, aby porozuměly určitým výrazům a vyjádřením a posoudily jejich význam i záměr v konkrétním případě a zejména aby posoudily, jak je může chápat široká veřejnost (viz *mutatis mutandis* Panioglu, cit. výše, bod 116; ...). Nelze vyloučit, že jediný výraz použitý soudcem nebo státním zástupcem může sám o sobě odůvodnit sankci, pokud použitý tón nebo jazyk postrádá zdrženlivost a opatrnost, které jsou nezbytné k ochraně důstojnosti soudnictví. V projednávané věci však vnitrostátní soudní orgány nevysvětlily, jakým způsobem dotčený výraz „výrazně překročil meze náležité zdrženlivosti spojené s výkonem funkce“, kterou stěžovatel zastával (viz Panioglu, cit. výše, body 40 a 117), ani proč byl natolik závažný, aby odůvodňoval sankci (viz bod 134 výše).

184. Takové vysvětlení by mohlo předejít sporu, který před Soudem vznikl ohledně významu a míry nevhodnosti tohoto výrazu. Zatímco podle vlády šlo o hrubý a vulgární výraz používaný nevzdělanými osobami, stěžovatel tvrdil, že tomu tak není, neboť byl již dříve používán v médiích politiky a veřejnými činiteli ... V této souvislosti Soud odkazuje na své výše uvedené závěry (viz body 169 a 177 výše) týkající se následků nedostatku v odůvodnění rozhodnutí vnitrostátních soudů při vyvažování dotčených práv a zájmů.

(ii) Kontext výroků stěžovatele a postavení, v němž je učinil

(α) První vyjádření (zveřejněné stěžovatelem dne 9. 1. 2019)

185. Výroky stěžovatele bylo možné rozumně chápat jako snahu bránit demokratický pořádek, neboť upozorňovaly na ústavu a na potřebu zachovat dělbu moci. Byly učiněny v kontextu debaty o otázce veřejného zájmu, konkrétně o prodloužení funkčního období náčelníka generálního štábu armády, které vyvolalo institucionální spor mezi ministerstvem obrany a kanceláří prezidenta a stalo se předmětem široké mediální pozornosti ...

186. V této souvislosti Soud připomíná, že v situacích, kdy je demokracie nebo právní stát vážně ohrožen, mohou soudci vystoupit v otázkách veřejného zájmu a vyjádřit názory na otázky, o nichž má veřejnost legitimní zájem být informována (viz bod 152 výše). Výroky učiněné v takovém kontextu zpravidla požívají vysoké ochrany podle čl. 10 Úmluvy (viz body 150 a 154 výše).

187. V rozhodné době stěžovatel – který vyjadřoval své názory v rámci své činnosti zaměřené na osvětu v oblasti lidských práv ... – nezastával žádnou vedoucí funkci v justičním systému a nebyl ani mluvčím svého soudu ani předsedou profesního sdružení. Tato okolnost jej však nezbavovala ochrany svobody projevu podle čl. 10 Úmluvy, která náleží všem soudcům a státním zástupcům, pokud nejsou překročeny její meze (viz body 159 a 160 výše).

188. Soud dále konstatuje, že vyjádření stěžovatele se netýkalo žádného „probíhajícího“ soudního řízení ... Příspěvek byl zveřejněn ještě před zahájením soudního řízení týkajícího se politického

sporu, na který reagoval ... Samotná skutečnost, že tisk již dříve zmínil možnost zahájení soudního řízení, jak poukazovala vláda, nepostačuje k závěru, že stěžovatel jednal neobezřetně. Jiný závěr by znamenal, že vždy, když politická nebo jiná kontroverze přitáhne mediální pozornost, existuje „riziko soudního řízení“, což by mohlo nepřiměřeně omezit možnost soudců a státních zástupců vykonávat svobodu projevu ve smyslu čl. 10 Úmluvy ...

β) Druhé vyjádření (zveřejněné stěžovatelem dne 10. 1. 2019)

189. Vnitrostátní soudní orgány se omezily na konstatování, že použití rumunského výrazu „*sânge în instalație*“ stěžovatelem postačuje k závěru o jeho kárné odpovědnosti (viz ... a 181 výše). Neanalyzovaly však napadené výroky v celkovém kontextu, v němž byly učiněny (viz rozsudek ze dne 8. 7. 2008, Vajnai proti Maďarsku, č. 33629/06, bod 53), ani neposoudily, zda měl dotčený výraz pouze stylistickou funkci (viz rozsudek ze dne 8. 6. 2010, Gül a ostatní proti Turecku, č. 4870/02, bod 41; a rozsudek ze dne 22. 11. 2016, Grebneva a Alisimchik proti Rusku, č. 8918/05, bod 52, s dalšími odkazy).

190. Stejně jako někteří vedlejší účastníci řízení ... Soud konstatuje, že výroky stěžovatele zjevně spadaly do kontextu veřejné debaty o otázkách veřejného zájmu týkajících se legislativních reforem justice (viz *mutatis mutandis* Žurek, cit. výše, bod 224; Kozan, cit. výše, bod 64; Miroslava Todorova, cit. výše, bod 175; Kövesi, cit. výše, bod 207; a Baka, cit. výše, bod 171). Těmto otázkám věnovala pozornost také Benátská komise ... a Evropská komise ... Vnitrostátní soudní orgány tento kontext při posouzení druhého vyjádření stěžovatele nezohlednily. Tomuto vyjádření proto nevěnovaly pečlivé posouzení, které okolnosti případu vyžadovaly.

191. Pokud jde o postavení, v němž stěžovatel své výroky učinil, Soud konstatuje, že – jak bylo uvedeno výše (viz bod 187 výše) – stěžovatel vyjádřil osobní názor v rámci své činnosti zaměřené na osvětu v oblasti lidských práv v otázkách týkajících se fungování justice během veřejné debaty. Obecně mu proto náležela širší svoboda projevu.

(iii) Následky výroků stěžovatele

(α) První vyjádření (zveřejněné stěžovatelem dne 9. 1. 2019)

192. Je pravda, že zveřejněním příspěvku na Facebooku, kde měl otevřenou a veřejně přístupnou stránku (viz Kozan, cit. výše, bod 66), stěžovatel přijal určitá rizika spojená s používáním internetu, kde se výroky – včetně nenávistných projevů nebo výzev k násilí – mohou šířit mimořádně rychle a ve velkém rozsahu (viz Sanchez, cit. výše, body 161–162; viz též bod 143 výše). Jak však Soud uvedl výše, vyjádření stěžovatele neobsahovalo žádnou výzvu k násilí ani k lidovému povstání, která by od něj vyžadovala zvláštní zdrženlivost nebo opatrnost (viz rozsudek ze dne 28. 8. 2018, Savva Terentyev proti Rusku, č. 10692/09, bod 79; a rozhodnutí ze dne 18. 5. 2021, Savcı Çengel proti Turecku, č. 30697/19, bod 35). Přestože vyjádření stěžovatele nesouviselo přímo s fungováním justice, jeho výroky – které lze chápat jako obranu ústavního pořádku – byly zcela legitimní (viz body 150 a 152 výše).

193. Ačkoli se Nejvyšší soud ve svém rozsudku pokusil identifikovat negativní následky facebookového příspěvku stěžovatele ... omezil se pouze na hodnocení formy a tónu jeho výroků. Nezabýval se jejich analýzou v národním kontextu, v němž byly učiněny, ani neodůvodnil závěr, že vyjádření poškodilo důstojnost soudcovské funkce (viz ... bod 175 výše; viz též *mutatis mutandis* Savva Terentyev, cit. výše, bod 82).

194. V každém případě Soud konstatuje, že ve spise není nic, co by potvrdovalo tvrzení, že vyjádření stěžovatele narušilo nezávislost a nestrannost soudnictví, právo na spravedlivý proces nebo důvěru veřejnosti v soudnictví ... Samotná skutečnost, že výroky stěžovatele byly předmětem některých tiskových článků a údajně „vedly čtenáře ke spojení s jinými historickými událostmi“ ... sama o sobě nestačí k poškození důstojnosti jeho soudcovské funkce ani nestrannosti a nezávislosti justice.

(β) Druhé vyjádření (zveřejněné stěžovatelem dne 10. 1. 2019)

195. Soud konstatuje, že druhé vyjádření – stejně jako první – bylo zveřejněno na facebookové stránce stěžovatele, která byla veřejně přístupná a dostupná neomezenému počtu uživatelů (viz Kozan, cit. výše, bod 66; a *mutatis mutandis* Sanchez, cit. výše, body 161–162, citované v bodě 143 výše).

196. Toto druhé vyjádření – které se týkalo fungování justice, a tedy otázky veřejného zájmu – neobsahovalo žádné pomlouvačné ani nenávistné výroky ani výzvy k násilí, jejichž šíření nebo dostupnost na internetu by mohly vyvolat legitimní obavy o důstojnost jeho soudcovské funkce (viz body 180–181 výše).

197. Ačkoli se zdá, že Nejvyšší soud považoval vyjádření za poškozující důstojnost soudcovské funkce stěžovatele a nestrannost a nezávislost justice vzhledem k použití rumunského výrazu „*sânge în instalație*“, zůstal neurčitý, pokud jde o jeho konkrétní následky (viz bod 183 výše). Ve spise není nic, co by podporovalo tvrzení, že dotčené vyjádření skutečně narušilo nestrannost a nezávislost justice nebo důvěru veřejnosti v soudnictví a dosáhlo takové závažnosti, aby bylo možné uložit sankci ...

(iv) Závažnost sankce

198. Soud nejprve konstatuje, že vnitrostátní orgány uložily stěžovateli jedinou sankci – snížení platu o 5 % po dobu dvou měsíců – za výroky, které učinil ve dvou příspěvcích zveřejněných na své facebookové stránce, aniž by uvedly, jakým způsobem každý z těchto příspěvků přispěl ke zjištěnému kárnému provinění a k celkové uložené sankci.

199. Jak bylo uvedeno výše, výroky stěžovatele v obou příspěvcích se týkaly otázek veřejného zájmu, o nichž má veřejnost legitimní zájem být informována (viz body 152 a 196 výše). Výroky učiněné v takovém kontextu zpravidla požívají vysokého stupně ochrany podle čl. 10 Úmluvy (viz bod 150 výše).

200. Ačkoli uložená sankce nebyla nejpřísnější ... byla způsobitelná potenciálně odradit stěžovatele od podobných výroků v budoucnu. Navíc mohla mít odrazující účinek na celé profesní prostředí (viz bod 164 výše).

(v) Dodržení procesních záruk

201. Soud konečně konstatuje, že výroky stěžovatele obsažené ve dvou příspěvcích zveřejněných na jeho facebookové stránce byly předmětem jediného kárného řízení. Toto řízení zahájila soudní inspekce z vlastního podnětu v den zveřejnění druhého příspěvku. Následně pokračovalo před Kárnou komisí pro soudce při Nejvyšší radě soudnictví, která kárný návrh uznala a uložila stěžovateli sankci. Řízení bylo ukončeno rozsudkem Nejvyššího soudu, který odvolání stěžovatele zamítl jako nedůvodné.

202. Je třeba poznamenat, že stěžovatel měl možnost předložit své argumenty a důkazy jak před soudní inspekci, tak před Kárnou komisí pro soudce při Nejvyšší radě soudnictví, což je nezávislý a nestranný orgán (viz rozsudek ze dne 17. 1. 2023, Cotoră proti Rumunsku, č. 30745/18, body 36–39; srovnej rozsudek ze dne 21. 2. 2023, Catană proti Moldavsku, č. 43237/13, body 75–85). Vnitrostátní systém rovněž umožnil stěžovateli přezkum dotčeného opatření dalším nezávislým a nestranným orgánem, a to Nejvyšším soudem, který byl příslušný posoudit zákonnost a odůvodněnost opatření uloženého Kárnou komisí pro soudce při Nejvyšší radě soudnictví a případně je zrušit (... srovnej Eminağaoğlu, cit. výše, bod 150; a Kövesi, cit. výše, body 157–158).

203. Přesto je třeba v projednávané věci konstatovat, že ačkoli k tomu měly možnost, ani Kárná komise pro soudce při Nejvyšší radě soudnictví ani Nejvyšší soud neposoudily, zda hodnotové soudy obsažené v prvním vyjádření stěžovatele měly dostatečný skutkový základ (viz bod 175 výše ... viz Cotoră, cit. výše, body 37, 44, 54 a 56).

204. Vnitrostátní soudní orgány dále neuvedly, jak konkrétně podle jejich názoru rumunský výraz „*sânge în instalație*“ použitý ve druhém vyjádření „výrazně překročil meze náležité zdrženlivosti spojené s výkonem funkce“, kterou stěžovatel zastával (viz bod 183 výše). Nezabývaly se ani kontextem, v němž stěžovatel tyto výroky učinil (viz bod 185 výše), a omezily se pouze na konstatování, že samotné použití dotčeného výrazu postačuje k odůvodnění sankce. S ohledem na tyto skutečnosti má Soud pochybnosti o kvalitě a rozsahu soudního přezkumu provedeného v projednávané věci, který se nejeví jako dostatečný (viz Cotoră, cit. výše, body 47–56).

(vi) Závěr

205. S ohledem na výše uvedené Soud dospívá k závěru, že výroky stěžovatele v obou příspěvcích zveřejněných na jeho facebookové stránce nebyly způsobilé narušit potřebnou rovnováhu mezi mírou, v níž se stěžovatel jako soudce mohl zapojit do života společnosti při obraně ústavního pořádku a státních institucí, a potřebou, aby při výkonu své funkce zůstal – a byl také vnímán jako – nezávislý a nestranný. Ať již v prvním vyjádření, jehož cílem byla obrana ústavního pořádku a zachování nezávislosti státních institucí, nebo ve druhém vyjádření, které se týkalo fungování justice, se jednalo o výroky k otázkám veřejného zájmu, o nichž má široká veřejnost legitimní zájem být informována. V odůvodnění rozhodnutí vnitrostátních orgánů o omezení svobody projevu stěžovatele není nic, co by přesvědčivě vysvětlovalo, jak jeho výroky údajně narušily řádné fungování vnitrostátní justice a poškodily důstojnost soudcovské funkce či důvěru veřejnosti v soudnictví.

206. Po zvážení všech dotčených zájmů a s přihlédnutím k obsahu a formě obou vyjádření stěžovatele, kontextu jejich zveřejnění, jejich následkům, postavení, v němž je stěžovatel zveřejnil, povaze a závažnosti uložené sankce i jejímu odrazujícímu účinku na celé profesní prostředí, jakož i k procesním zárukám poskytnutým stěžovateli, má Soud za to, že napadený zásah nebyl založen na „relevantních a dostatečných“ důvodech, a tudíž neodpovídal „naléhavé společenské potřebě“.

207. Došlo tedy k porušení čl. 10 Úmluvy.

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD:

1. *Prohlašuje*, deseti ku sedmi hlasům, že došlo k porušení čl. 10 Úmluvy (...)

(Zpracovala: Mgr. Žofie Čermáková)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
DRUHÁ SEKCE

1. 7. 2025

VĚC HAYES A OSTATNÍ PROTI SPOJENÉMU KRÁLOVSTVÍ
(rozsudek ve věci Hayes a ostatní proti Spojenému království,
stížnosti č. 56532/22, 56889/22 a 3739/23)

Vydání v kontextu čl. 3 Úmluvy a aplikace testu z rozsudku Sanchez-Sanchez

Dotčené články Úmluvy:
čl. 3

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod
§ 91 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Klíčová slova:
Extradice – hrubě nepřiměřený trest – podmíněné propuštění – vydání k trestnímu stíhání

Autorský komentář

Projednávaná věc se týkala namítaného porušení čl. 3 Úmluvy v kontextu vydání osoby do cizího státu. Soud rozhodoval na pozadí případu, kdy stěžovatelé čelili ve Spojených státech amerických (dále také „USA“) obvinění, za která by jim byl v případě odsouzení uložen obligatorní (nejnižší možný) trest odnětí svobody na doživotí.

Předmětný rozsudek je důležitý především tím, že dále rozvíjí judikaturu Soudu s ohledem na vydávání osob. Zejména pak navazuje na rozsudek velkého senátu ze dne 3. 11. 2022, Sanchez-Sanchez proti Spojenému království, č. 22854/20, v němž Soud formuloval dvoufázový test týkající se trestů odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění v kontextu vydávání. V první fázi tohoto testu je třeba posoudit otázku, zda existuje reálné riziko, že by byl stěžovatelům uložen trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Pouze v případě dovození existence takového rizika se přistoupí k druhé fázi testu, tedy k posouzení, jestli by od okamžiku odsouzení osob k takovému trestu existoval mechanismus přezkumu, který by vedl ke zmírnění trestu či podmíněnému propuštění vězně a který by zohlednil jeho pokrok směrem k rehabilitaci nebo jakýkoliv jiný důvod založený na jeho chování nebo jiných osobních okolnostech.

V projednávané věci pak Soud vůbec poprvé odpověděl na otázku první fáze testu Sanchez-Sanchez kladně, tedy dovedl, že existovalo reálné riziko, že by byl stěžovatelům uložen trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, a následně tedy přistoupil k posouzení v rámci druhé fáze testu. Na rozdíl od jiných případů řešených Soudem, v nichž stěžovatelům zejména hrozil trest odnětí svobody na doživotí na základě soudní diskrece, v projednávané věci by stěžovatelům v případě odsouzení hrozil obligatorní (nejnižší možný) trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. V případech obligatorního uložení trestu doživotního odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění je pak logicky omezeno volné uvážení vnitrostátních soudů, a tedy není zcela jasné, jaké další důkazy by měly osoby k prokázání existence

reálného rizika uložení trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění předložit. V projednávané věci proto Soud pro takové případy formuloval vyvratitelnou domněnku, že první fáze testu Sanchez-Sanchez je splněna. Následně je na vládě, aby prokázala opak. To se však v předmětném případě nestalo, když Soud odmítl argumentaci vlády možností snížení trestu v případě uzavření dohody o vině a trestu se stěžovateli nebo poskytnutím podstatné pomoci orgánům činným v trestním řízení stěžovatelům.

Při posouzení v rámci druhé fáze testu plynoucího z rozsudku ve věci Sanchez-Sanchez se Soud zabýval možností přezkumu tohoto trestu od okamžiku odsouzení osoby. V tomto ohledu byly stěžovatelům na základě amerického práva k dispozici dva mechanismy, a to propuštění ze soucitu (*compassionate release*)² a milost udělená výkonnou mocí (*executive clemency*). Přitom propuštění ze soucitu podle Soudu naplňovalo požadavky testu, kdy při rozhodování o něm vnitrostátní soudy zohledňují pokrok vězně směřující k jeho rehabilitaci. V předmětném případě tak Soud nedovodil, že by vydáním stěžovatelů došlo k porušení čl. 3 Úmluvy z důvodu, že by jim byl uložen trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, který by byl nesnížitelný.

V rámci české judikatury reflektující test stanovený v rozsudku Sanchez-Sanchez lze zmínit nálezy Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2025, sp. zn. III. ÚS 84/25. Ústavní soud v tomto svém nálezu týkajícím se přípustnosti vydání stěžovatele do Tuniska na tento rozsudek výslovně odkázal a vytkl vrchnímu soudu právě tu skutečnost, že v řízení o přípustnosti vydání stěžovatele do Tuniska nezohlednil závěry tohoto a navazujících rozsudků Soudu.

(JUDr. Petr Škvain, Ph.D., a Mgr. Jana Zápotocká)

SKUTKOVÝ STAV

Soud řešil případ tří stěžovatelů, občanů Spojených států amerických (dále jen „USA“), týkající se jejich vydání do USA. Okolnosti, na základě kterých USA žádaly vydání stěžovatelů, měly být následující: První stěžovatelka sdělila druhé stěžovatelce, která společně se svým manželem toužila založit rodinu, že má tři děti, které měly být zajaty dvěma mennonitskými rodinami v Západní Virginii. Pakliže by jí druhá stěžovatelka s manželem pomohli získat děti nazpět, mohli by si ponechat jedno z dalších dětí z těchto rodin. Takto pojaly dva páry – druhá stěžovatelka se svým manželem a první stěžovatelka se svým přítelem, třetím stěžovatelem, – plán, který zahrnoval sledování domů obou mennonitských rodin, získání střelných zbraní, ozbrojené vniknutí do obou domů, zabití pěti dětí a zavraždění jejich čtyř rodičů. Plán se rozhodli realizovat v červenci 2018, kdy nejprve vnikli první stěžovatelka, třetí stěžovatel a manžel druhé stěžovatelky do prázdného domu jedné z rodin, aby se seznámili s prostředím. Následně se do něj násilně vloupali se zbraněmi, přičemž zajali otce rodiny, kterého svázali a mířili na něj zbraní. Matce rodiny se však podařilo uniknout a zavolat policii, která tak jednání přerušila. Všem stěžovatelům se podařilo uprchnout do Skotska, zatímco manžel druhé stěžovatelky byl americkými orgány zadržen a prohlásil svou vinu, avšak v době, kdy Soud vynesl rozsudek, ještě nebyl odsouzen.

Vláda Spojených států požádala Spojené království o vydání stěžovatelů. Žádost byla podána na základě zatykačů z ledna 2019, podle nichž se měli stěžovatelé mimo jiné dopustit: spiknutí za účelem únosu dětí; spiknutí za účelem zabití svědků s úmyslem zabránit komunikaci s příslušníkem federálních orgánů činných v trestním řízení; únosu; pokusu o únos pěti dětí; či pokusu o zabití svědků, čtyř rodičů těchto dětí, s úmyslem zabránit komunikaci s příslušníkem federálních orgánů činných v trestním řízení. Přitom za spiknutí za účelem zabití svědků s úmyslem zabránit komunikaci s příslušníkem federálních orgánů činných v trestním řízení bylo podle amerického práva

² Jako zajímavou lze zmínit i skutečnost, že institut propuštění ze soucitu v USA dostal v roce 2018 poměrně zásadních změn, na základě nichž došlo k výraznému rozšíření přístupu k němu.

možné jako nejnížší možný trest uložit odnětí svobody na doživotí. U ostatních bodů obvinění se pak trestní sazba lišila.

Stěžovatelé se proti svému vydání bránili před britskými orgány, kdy mimo jiné namítali neslučitelnost obligatorního trestu odnětí svobody na doživotí s čl. 3 Úmluvy s tím, že tento trest by byl hrubě nepřiměřený a vzhledem k absenci podmíněného propuštění by byl nesnížitelný. Vnitrostátní orgány stěžovatelům nevyhověly. S ohledem na namítanou hrubou nepřiměřenost trestu poukázaly na značnou závažnost činů, z nichž byli stěžovatelé obviněni. Dále měly za to, že americký právní řád poskytoval možnost snížit uložený trest prostřednictvím propuštění ze soucitu (compassionate release) a milosti udělené výkonnou mocí (executive clemency).

Milost udělená výkonnou mocí může být udělena prezidentem Spojených států. Co se týče propuštění ze soucitu, toto mělo být v roce 2018 novelizováno na základě zákona o prvním kroku (First Step Act), což vedlo mimo jiné k větší přístupnosti tohoto institutu. Propuštění ze soucitu mohlo být uděleno buď v případě, že odsouzený je ve věku nejméně 70 let, ve výkonu trestu odnětí svobody strávil nejméně 30 let a nepředstavuje nebezpečí pro bezpečnost jiných osob ani společnost, anebo v případě, že mimořádné a přesvědčivé důvody ospravedlňují snížení jeho trestu. Takové „mimořádné a přesvědčivé důvody“ jsou především určité závažné zdravotní či rodinné důvody, věk, skutečnost, že odsouzený se stal obětí zneužívání ze strany dozorce, neobvykle dlouhý výkon trestu ve světle následné změny zákona a jiné závažné důvody. Při rozhodování o propuštění ze soucitu pak je třeba zohlednit faktory, jako je povaha a závažnost trestného činu, trestní minulost odsouzeného, ochrana veřejnosti a mnohé další. Byť není rehabilitace odsouzeného sama o sobě považovaná za „mimořádný a přesvědčivý důvod“, je přesto, jak vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu USA, pro posouzení relevantní.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

(...)

II. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 3 ÚMLUVY

63. Stěžovatelé namítali, že jejich vydání do USA by porušilo jejich práva podle čl. 3 Úmluvy, neboť existuje reálné riziko, že v případě odsouzení by jim byl uložen trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, který by byl *de facto* i *de iure* nesnížitelný, a protože obligatorní trest odnětí svobody na doživotí ... by byl zjevně nepřiměřený.

Článek 3 Úmluvy zní takto:

Článek 3

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

(...)

B. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Obecné zásady

82. Přehled obecných zásad, které je třeba uplatňovat v případech týkajících se trestů odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění ve vnitrostátním kontextu a kontextu vydávání, lze nalézt v rozsudku Sanchez-Sanchez (rozsudek velkého senátu ze dne 3. 11. 2022, Sanchez-Sanchez proti Spojenému království, č. 22854/20, body 78–99).

83. Relevantní zásady, které je třeba uplatňovat ve vnitrostátním kontextu, jsou podrobněji popsány v rozsudku velkého senátu ze dne 9. 7. 2013, Vinter a ostatní proti Spojenému království, č. 66069/09 a 2 další, body 104–122.

84. Přístup, který je třeba zaujmout v kontextu vydávání, lze nalézt v rozsudku Sanchez-Sanchez (cit. výše, body 90–99).

85. Přístup Soudu k „hrubě nepřiměřeným“ trestům lze nalézt v rozsudku ze dne 10. 4. 2012, Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království, č. 24027/07 a 4 další, body 237–239 a 242.

b) Uplatnění těchto zásad na okolnosti daného případu

86. Soud nejprve posoudí, zda jsou dány závažné důvody domnívat se, že v případě odsouzení za trestné činy uvedené v obžalobě existuje reálné riziko, že by stěžovatelům byl uložen trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění (první fáze testu Sanchez-Sanchez). Pokud bude tato otázka zodpovězena kladně, posoudí poté, zda by od okamžiku odsouzení existoval mechanismus přezkumu splňující druhou fázi testu Sanchez-Sanchez, a teprve poté zváží, zda by na základě okolností daného případu byl obligatorní trest odnětí svobody na doživotí ... „hrubě nepřiměřený“.

(i) Existuje reálné riziko, že by byl stěžovatelům uložen trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění?

87. Při zodpovězení této otázky by měl Soud obvykle vycházet z posouzení vnitrostátních soudů, které měly možnost provést podrobné posouzení důkazů v řízení, jehož účastníkem byly Spojené státy americké (viz Sanchez-Sanchez, cit. výše, bod 101). V projednávaném případě se však vnitrostátní soudy zaměřily na otázku zkrácení trestu, tedy na druhou fázi testu Sanchez-Sanchez, přičemž zjevně vycházely z předpokladu, že první fáze byla splněna ... Je tedy na Soudu, aby přezkoumal předložené důkazy ohledně rizika uložení trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění.

88. Ačkoli je v zásadě na stěžovatelích, aby prokázali, že by jim byl uložen trest odnětí svobody na doživotí (viz Sanchez-Sanchez, cit. výše, bod 95), v projednávaném případě se zdá, že se stěžovatelé opírají výhradně o skutečnost, že – na rozdíl od stěžovatelů ve věcech Sanchez-Sanchez (cit. výše), Hafeez proti Spojenému království (rozhodnutí ze dne 28. 3. 2023, č. 14198/20), Lang proti Ukrajině (rozsudek ze dne 9. 11. 2023, č. 49134/20), Horne proti Spojenému království (rozhodnutí ze dne 13. 2. 2024, č. 34392/21), Lazăr proti Rumunsku (rozsudek ze dne 9. 4. 2024, č. 20183/21) a Matthews a Johnson proti Rumunsku (rozsudek ze dne 9. 4. 2024, č. 19124/21

a 20085/21), kterým v případě odsouzení hrozil trest odnětí svobody na doživotí na základě uvážení soudu, a stěžovatele ve věci Bijan Balahan proti Švédsku (rozsudek ze dne 29. 6. 2023, č. 9839/22), jemuž hrozilo nanejvýš odnětí svobody na doživotí s možností podmíněného propuštění – jim hrozí ... obligatorní trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění.

89. Ve věci Sanchez-Sanchez (cit. výše, bod 95) Soud rozhodl, že reálné riziko uložení trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění by bylo „snadněji konstatováno“, pokud by stěžovatel čelil obligatornímu trestu odnětí svobody na doživotí. Nenaznačil však, že by takové riziko bylo zjištěno automaticky. Vzhledem k omezením volného uvážení soudů v takových případech však není zcela jasné, jaké další důkazy by měl stěžovatel předložit, aby prokázal existenci reálného rizika, že mu bude uložen trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Takové důkazy, jaké posuzoval Soud ve věci Sanchez-Sanchez (mezi něž patřila praxe při ukládání trestů a zacházení se spolupachateli nebo jinými obviněnými s podobnou trestní minulostí jako stěžovatel – viz Sanchez-Sanchez, cit. výše, body 104–108), mají podstatně větší význam v případech, kdy s sebou trestní obvinění nese trest odnětí svobody na doživotí ukládaný na základě soudní diskrece, nikoli obligatorně. Proto v případech, jako je ten projednávaný, kdy stěžovatelům v případě odsouzení ... hrozí obligatorní trest doživotního odnětí svobody, vzniká vyvratitelná domněnka, že první fáze testu Sanchez-Sanchez byla splněna. Je tedy na vládě, aby prokázala, že na základě skutkových okolností případu by obligatorní minimální trest uložen nebyl.

90. V této souvislosti se vláda opírala o dva argumenty. Zprvé tvrdila, že vzhledem k ujištění amerického státního zástupce, že stěžovatelům bude nabídnuta dohoda o vině a trestu ... by se v případě prohlášení viny mohli vyhnout uložení obligatorního trestu odnětí svobody na doživotí ... Zadruhé tvrdila, že soudce rozhodující o trestu by mohl na základě svého uvážení snížit i obligatorní trest doživotního odnětí svobody, pokud by stěžovatelé poskytli „podstatnou pomoc“ orgánům činným v trestním řízení ...

91. Pokud jde o první argument, Soud jasně uvedl, že při posuzování rizika se nemůže opírat o trest, který by byl stěžovateli uložen v případě prohlášení viny (viz Sanchez-Sanchez, cit. výše, bod 108). Možnost uzavření dohody o vině a trestu v případě prohlášení viny proto nemůže být při posuzování rizika relevantním faktorem.

92. Pokud jde o druhý argument, Soud uznal, že na uložení trestu má vliv řada faktorů a že délku trestu odnětí svobody mohou ovlivnit i okolnosti z přípravného řízení, jako je například souhlas obviněného se spoluprací s vládou USA (viz Sanchez-Sanchez, cit. výše, bod 108, s odkazy v něm uvedeny). V projednávaném případě však stěžovatelé tvrdili, že nikdy nebyly poskytnuty žádné informace o tom, jakou pomoc by podle názoru amerických orgánů mohli poskytnout; a že v každém případě neexistoval žádný zřejmý prostor pro to, aby pomoc poskytli, jelikož Frank Amnott, manžel druhé stěžovatelky a čtvrtý člen spolčení, jehož součástí měli být stěžovatelé, byl zadržen na místě činu a prohlásil svou vinu ... Bylo známo, že poskytl orgánům podstatnou pomoc, a předpokládalo se, že při soudním líčení podá usvědčující výpověď proti stěžovatelům ... Vláda se nepokusila zpochybnit ani jedno z těchto tvrzení, a proto nevyvrátila domněnku, že v případě odsouzení stěžovatelů ... by jim byl uložen obligatorní trest odnětí svobody na doživotí.

93. Vzhledem k okolnostem daného případu a s ohledem na rozhodnutí vnitrostátních soudů nezabývat se první fází testu Sanchez-Sanchez Soud uznává, že vydání stěžovatelů do USA by je vystavilo reálnému riziku, že budou odsouzeni k doživotnímu trestu odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění. Vzhledem k tomu je nutné, aby Soud přistoupil ke druhé fázi analýzy.

(ii) Splňují přezkumné mechanismy v USA požadavky druhé fáze testu Sanchez-Sanchez?

94. Z rozsudku velkého senátu ve věci Sanchez-Sanchez (cit. výše, body 97 a 100) vyplývá, že v kontextu vydávání musí v okamžiku vynesení rozsudku existovat „možnost přezkumu trestu doživotního odnětí svobody s ohledem na jeho zmírnění, prominutí, ukončení nebo podmíněné propuštění vězně“ (viz Vinter a ostatní, cit. výše, bod 109) odůvodněná buď na základě „pokroku vězně směrem k rehabilitaci, nebo na základě jakéhokoli jiného důvodu ... založeného na jeho chování nebo jiných relevantních osobních okolnostech“. Ačkoli je vyhlídka na propuštění založená na „jiných relevantních osobních okolnostech“ odsouzeného potenciálně poměrně široká, z judikatury Soudu jasně vyplývá, že musí zahrnovat více než jen propuštění ze soucitu pro nevyléčitelně nemocné nebo fyzicky handicapované osoby, neboť to by ve skutečnosti vůbec nebylo možné považovat za propuštění, pokud by to znamenalo pouze to, že by odsouzený zemřel doma nebo v hospici namísto za zdmi věznice [viz Vinter a ostatní, cit. výše, bod 127; viz také rozsudek velkého senátu ze dne 26. 4. 2016, Murray proti Nizozemsku, č. 10511/10, bod 100; spolu s rozsudkem ze dne 18. 3. 2014, Öcalan proti Turecku (č. 2), č. 24069/03 a 3 další, bod 203; rozsudek ze dne 23. 5. 2017, Matiošaitis a ostatní proti Litvě, č. 22662/13 a 7 dalších, bod 162; rozsudek ze dne 12. 2. 2019, Boltan proti Turecku, č. 33056/16, bod 41; a rozsudek ze dne 12. 3. 2019, Petukhov proti Ukrajině (č. 2), č. 41216/13, bod 170].

95. V projednávané věci se strany shodly na tom, že v případě, že by byli stěžovatelé odsouzeni k doživotnímu trestu odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění, měli by v USA k dispozici dva mechanismy přezkumu: propuštění ze soucitu (*compassionate release*) a milost udělenou výkonnou mocí (*executive clemency*).

96. Zdá se, že zákon o prvním kroku (*First Step Act*) způsobil zásadní změnu v tom, jak propuštění ze soucitu funguje, přičemž výrazně rozšířil přístup k němu a zmocnil soudy ke zkrácení trestů v případech, kdy jsou splněna příslušná kritéria ...

97. Pokud jde o relevantní kritéria, podle § 3582(c)(1)(A) Hlavy 18 Sbírký zákonů Spojených států („U. S. C.“) může být o propuštění ze soucitu rozhodnuto buď v případě, že odsouzený je ve věku nejméně 70 let, ve výkonu trestu odnětí svobody strávil nejméně 30 let a nepředstavuje nebezpečí pro bezpečnost jiných osob ani pro společnost; anebo v případě, že mimořádné a přesvědčivé důvody ospravedlňují snížení jeho trestu ...

98. Oprávněnost k propuštění ze soucitu podle obou ustanovení bude posuzována s ohledem na faktory uvedené v § 3553(a) U. S. C. Patří mezi ně: povaha a okolnosti trestného činu a minulost a charakteristika odsouzeného; potřeba, aby uložený trest odrážel závažnost trestného činu, podporoval dodržování zákona a představoval spravedlivý trest za spáchaný čin; aby trest představoval adekvátní odstrašující prostředek proti trestné činnosti; ochrana veřejnosti před dalšími trestnými činy daného odsouzeného; poskytování potřebného vzdělání nebo odborné přípravy, lékařské péče nebo jiných nápravných postupů odsouzenému co nejefektivnějším způsobem; dostupné druhy trestů; druhy trestů a rozsah trestů stanovený pro příslušnou kategorii trestného činu; jakákoli relevantní prohlášení o politikách; nutnost zabránit neopodstatněným rozdílům v trestech mezi odsouzenými s podobnou trestní minulostí, kteří byli shledáni vinnými z podobného jednání; a nutnost poskytnout odškodnění obětem trestného činu. Podle Nejvyššího soudu USA mohou být důkazy o rehabilitaci po odsouzení „vysoce relevantní“ pro několik faktorů uvedených v § 3553(a) ...

99. První ustanovení (odsouzenému je nejméně 70 let, strávil ve výkonu trestu odnětí svobody nejméně 30 let a nepředstavuje nebezpečí pro bezpečnost jiných osob ani pro společnost) se zjevně vztahuje k věku odsouzeného, avšak na první pohled nevyžaduje, aby u odsouzeného docházelo

ke zhoršování fyzického či duševního zdraví v důsledku stárnutí ... V projednávané věci je třeba poznamenat, že každý ze stěžovatelů by v případě odsouzení k doživotnímu trestu odnětí svobody byl po uplynutí třiceti let ve věku nejméně sedmdesáti let, a tudíž by potenciálně splňoval podmínky pro podání žádosti o propuštění ze soucitu podle tohoto ustanovení.

100. Podle federálních pokynů pro ukládání trestů ... se „mimořádné a přesvědčivé důvody“ vyskytují v kterékoli z následujících situací nebo v jejich kombinaci: zdravotní stav; věk odsouzeného; jeho rodinné poměry; odsouzený byl obětí zneužívání ze strany osoby, která nad ním měla vykonávat dohled, nebo na její pokyn třetí osobou; odsouzený byl odsouzen k neobvykle dlouhému trestu; nebo „jiné důvody“ podobné závažnosti.

101. Podle těchto pokynů musí odsouzený, aby měl nárok požádat o propuštění ze soucitu na základě zdravotních důvodů, trpět nevyлéčitelnou nemocí, vážným onemocněním nebo postižením, u něhož se neočekává uzdravení a které omezuje jeho schopnost postarat se o sebe ve vězeňském prostředí; stavem, který vyžaduje specializovanou lékařskou péči a bez níž by mu hrozilo vážné zhoršení zdravotního stavu nebo smrt; nebo by odsouzený musel být vystaven zvýšenému riziku vážných zdravotních komplikací nebo smrti v důsledku vypuknutí infekční choroby nebo ohrožení veřejného zdraví ... Ačkoli by se odsouzený mohl odvolat na svůj věk po dosažení věku 65 let, který není nijak zvlášť pokročilý, aby to představovalo „mimořádné a přesvědčivé důvody“, musel by rovněž trpět vážným zhoršením fyzického nebo duševního zdraví v důsledku stárnutí ... V důsledku toho nelze „mimořádné a přesvědčivé důvody“ založené na zdravotních okolnostech nebo věku odsouzeného vůbec považovat za důvod k propuštění (viz Vinter a ostatní, cit. výše, bod 127).

102. Stejně tak by Soud nepovažoval propuštění ze soucitu po fyzickém či sexuálním zneužívání, k němuž došlo například ze strany vězeňského dozorce ... za relevantní pro daný případ. Pokud by existovalo reálné riziko, že by se stěžovatel stal obětí takového zneužívání, čl. 3 by jeho vydání vyloučil bez ohledu na možnou délku jeho trestu.

103. „Mimořádné a přesvědčivé důvody“ se však neomezují pouze na tyto tři kategorie. Ačkoli je definice „rodinných okolností“ poměrně úzká, jelikož vězeň musí být jediným dostupným pečujícím o nezletilého nebo handicapovaného manžela či jiného člena rodiny, propuštění ze soucitu je možné i v případě, že odsouzenému byl uložen neobvykle dlouhý trest a vykonal alespoň deset let trestu odnětí svobody. Při určování, zda délka trestu představuje mimořádný a přesvědčivý důvod, lze zohlednit změnu zákona, pokud by taková změna vedla k hrubému rozporu mezi trestem, který je právě vykonáván, a trestem, který by byl pravděpodobně uložen v době podání návrhu. Je třeba plně zohlednit individuální okolnosti vězně a z judikatury ... jasně vyplývá, že pro toto posouzení budou relevantní důkazy o rehabilitaci po odsouzení ...

104. Kromě toho pojem „jiné důvody“ zahrnuje jakékoli jiné důvody podobné závažnosti jako ty, které jsou výslovně uvedeny v pokynech.

105. Ačkoli samotná rehabilitace není považována za mimořádný a přesvědčivý důvod ... zdá se, že vnitrostátní soudy při rozhodování o tom, zda vyhovět návrhu na propuštění ze soucitu, náležitě zohledňují pokrok vězně směřující k rehabilitaci – a zdá se, že k tomu jsou i povinny. Existují totiž jasné důkazy o tom, že americké soudy zkracují tresty (včetně trestu doživotního odnětí svobody) a při svém rozhodování kladou velký důraz na pokrok směřující k rehabilitaci ... Navíc pokud odsouzený předloží „významné a rozsáhlé důkazy o rehabilitaci po odsouzení“, bude prvostupňový soud muset poskytnout „podrobnější“ a „individuální“ odůvodnění při rozhodování o návrhu na propuštění ze soucitu ... Pokud prvostupňový soud návrh na propuštění ze soucitu zamítne, může odsouzený podat odvolání k Odvolacímu soudu USA ... Opět existují důkazy o tom, že taková

odvolání mohou být úspěšná ... Pokud odvolací soud potvrdí zamítnutí žádosti okresním soudem, může odsouzený podat žádost o přezkoumání věci k Nejvyššímu soudu USA ... Neúspěch při snaze o propuštění na základě návrhu na propuštění ze soucitu nebrání odsouzenému v tom, aby o propuštění požádal znovu ...

106. Proto i přes skutečnost, že návrhu nelze vyhovět pouze na základě rehabilitace, představuje propuštění ze soucitu nepochybně přezkumný mechanismus, který vnitrostátním orgánům umožňuje „posoudit pokrok vězně směřující k rehabilitaci nebo jakýkoli jiný důvod k propuštění na základě jeho chování či jiných relevantních osobních okolností“. Jako takový druhou fází testu Sanchez-Sanchez splňuje.

107. Vzhledem k tomuto závěru není nutné, aby se Soud zabýval otázkou, zda by milost udělená výkonnou mocí druhou fází testu rovněž splňovala.

(iii) Bylo by uložení obligatorního trestu odnětí svobody na doživotí ... hrubě nepřiměřené?

108. „Hrubá nepřiměřenost“ je přísný test, jehož podmínky budou splněny pouze ve „vzácných a výjimečných případech“ (viz Babar Ahmad a ostatní, cit. výše, bod 237; rozsudek ze dne 17. 1. 2012, Harkins a Edwards proti Spojenému království, č. 9146/07 a 32650/07, bod 133; a rozsudek ze dne 16. 4. 2013, Aswat proti Spojenému království, č. 17299/12, bod 58). Jelikož Úmluva nemá za cíl být prostředkem k tomu, aby smluvní státy ukládaly standardy Úmluvy jiným státům, je třeba v kontextu vydávání brát náležitý ohled na skutečnost, že praxe ukládání trestů se mezi státy značně liší a často budou existovat legitimní a rozumné rozdíly mezi státy, pokud jde o délku ukládaných trestů, a to i u podobných trestných činů. Proto pouze ve velmi výjimečných případech bude stěžovatel schopen prokázat, že trest, kterému by čelil v nesmluvním státě, by byl hrubě nepřiměřený, a tudíž v rozporu s čl. 3 (viz Babar Ahmad a ostatní, cit. výše, bod 238; a Harkins a Edwards, cit. výše, bod 134).

109. Soud rozhodl, že obligatorní trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění není sám o sobě v rozporu s Úmluvou. Zároveň však bude zapotřebí důkladnějšího přezkumu a je mnohem pravděpodobnější, že takový trest bude hrubě nepřiměřený než kterýkoli jiný druh trestu odnětí svobody na doživotí, zejména pokud by to vyžadovalo, aby soud ukládající trest nebral v úvahu polehčující okolnosti, které jsou obecně chápány jako známka výrazně nižší míry zavinění ze strany obviněného (viz Babar Ahmad a ostatní, cit. výše, bod 242; a Harkins a Edwards, cit. výše, bod 138).

110. Ve věci Harkins a Edwards dospěl Soud k závěru, že obligatorní trest doživotního odnětí svobody za vraždu spáchanou při pokusu o ozbrojenou loupež by nebyl hrubě nepřiměřený, protože mimo jiné byl první stěžovatel v dané věci v době spáchání trestného činu starší osmnácti let a ačkoli předložil psychiatrické posudky dokládající, že trpí psychickými problémy, tyto posudky neobsahovaly diagnózu psychiatrické poruchy. Soud proto nebyl přesvědčen, že by u stěžovatele existovaly polehčující okolnosti, které by naznačovaly výrazně nižší míru jeho zavinění (viz Harkins a Edwards, cit. výše, bod 139).

111. Stěžovatelé v projednávané věci jsou ... obviněni ze spiknutí s cílem usmrtit svědky, aby tak zabránili jejich komunikaci s úředníkem federálních orgánů činných v trestním řízení, což je trestný čin, za který je stanoven obligatorní trest odnětí svobody na doživotí ... Tvrdili, že existuje zásadní rozdíl mezi trestnými činy vraždy, které byly dokonány nebo dosáhly stadia pokusu, a těmi, u nichž k tomu nedošlo ... Jak *Sheriff*³, tak *High Court of Justiciary*⁴ zvažovali, zda by byl obligatorní trest

³ Sheriff je osobou, která ve Skotsku zejména rozhoduje v prvním stupni.

⁴ High Court of Justiciary je nejvyšším trestním soudem Skotska.

doživotního odnětí svobody v jejich případech hrubě nepřiměřený, avšak s ohledem na závažnost obvinění oba soudy na tuto otázku odpověděly záporně ... Soud se s tímto závěrem nemůže než ztotožnit. Ačkoli stěžovatelé nejsou obviněni z vraždy, tato skutečnost sama o sobě nemůže učinit jejich případy dostatečně „vzácnými a jedinečnými“, aby splňovaly vysokou hranici výjimečnosti požadovanou pro prokázání hrubé nepřiměřenosti. Jak poukazuje vláda ... podle obvinění vznesených vůči stěžovatelům jejich plán zahrnoval získání střelných zbraní, ozbrojené vniknutí do dvou soukromých domů, únos pěti dětí (všech mladších osmi let) a zavraždění jejich čtyř rodičů s cílem zbavit se jich jako svědků únosů. Plán pokročil do té míry, že jeden z rodičů byl přivázan k židli v suterénu svého domu a byla na něj namířena pistole, aby byl zastřelen, když zasáhly orgány činné v trestním řízení. Ačkoli oběti nezemřely, skutečnost, že stěžovatelé byli v procesu provádění dohodnutého plánu, když dorazila policie, znamenala, že ačkoli bylo zabráněno plné zamýšlené újmě, míra zavinění spojená s tvrzeným trestným činem nebyla výrazně snížena. Rozhodnutí Kongresu USA potrestat takové činy nejpřísnějším dostupným trestem – tedy obligatorním trestem odnětí svobody na doživotí – proto spadá do mezí „legitimních a přiměřených rozdílů mezi státy“.

(iv) Závěr

112. Výše uvedené úvahy postačují k tomu, aby Soud mohl dojít k závěru, že vydání stěžovatelů do USA by nebylo v rozporu s čl. 3 Úmluvy, a to ani z důvodu rizika, že by jim v případě odsouzení byl uložen trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění, který by byl *de facto* i *de iure* nesnižitelný; ani z důvodu toho, že obligatorní trest odnětí svobody na doživotí ... by byl hrubě nepřiměřený.

(...)

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *Rozhodl* o spojení stížností;
2. *Prohlašuje* stížnosti za přijatelné;
3. *Rozhoduje*, že vydání stěžovatelů do USA by neporušilo čl. 3 Úmluvy;

(...)

(Zpracovala: Mgr. Jana Zápotocká)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
TŘETÍ SEKCE
9. 9. 2025
VĚC M. P. A OSTATNÍ PROTI ŘECKU
(rozsudek ve věci M. P. a ostatní proti Řecku,
stížnost č. 2068/24)

Pozitivní povinnost vnitrostátních orgánů posuzovat potřebu slyšení dítěte v řízeních, jež se ho týkají

Dotčené články Úmluvy:
čl. 8

Odkazy na právní úpravu:

čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, sjednané 20. 11. 1989 v New Yorku, vyhlášené pod č. 104/1991 Sb.

čl. 21 nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

čl. 24 Listiny základních práv Evropské unie

čl. 26 nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

čl. 3 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, sjednané 25. 1. 1996 ve Štrasburku, vyhlášené pod č. 54/2001 Sb. m. s.

čl. 32 Listiny základních práv a svobod

čl. 6 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, sjednané 25. 1. 1996 ve Štrasburku, vyhlášené pod č. 54/2001 Sb. m. s.

§ 100 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

§ 20 odst. 4 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

§ 487 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

§ 867 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Klíčová slova:

Haagské řízení o mezinárodních únosech dětí – mezinárodní únosy dětí – nejlepší zájem dítěte – právo dítěte být slyšeno – respektování rodinného života – respektování soukromého života

Autorský komentář

Komentovaný rozsudek na pozadí řízení o navrácení dětí v případě mezinárodního únosu vnáší do judikatury a výkladu práva na soukromý a rodinný život dětí jednu dílčí inovaci, a sice povinnost vnitrostátních soudů z moci úřední výslovně posoudit, zda a jak zjistit názor či postoj dětí, jejichž právní postavení bude řízením dotčeno.

V komentované věci řecké soudy tří stupňů vyslechnutí dětí nezvažovaly, tím spíše o vhodnosti je vyslechnout nerozhodly ani žádným způsobem jejich názor či postoj nezjišťovaly; dětem bylo v době řízení 3–5, respektive 5–7 let. Nebyl ostatně ani důkaz o tom, že by jeden nebo druhý rodič

(oba jednali i jménem dětí) vyslechnutí svých potomků navrhoval. Podle vnitrostátní judikatury navíc soudy nemusely odůvodnit ani zamítnutí takového procesního návrhu, natož si klást samy otázku vhodnosti zapojení dětí do rozhodování.

Podle Soudu ve Štrasburku tedy příslušným soudům nestačí vycházet z domněnky, že pro vyslechnutí dětí nejsou splněny podmínky; ty lze charakterizovat například slovy čl. 13 odst. 2 Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí,⁵ že dítě „dosáhlo věku a stupně vyspělosti, v němž je vhodné přihlížet k jeho stanoviskům“.

Inovací je právě a jen to, že si vnitrostátní soudy musí otázku vhodnosti participace dětí položit z moci úřední a výslovně si na ni odpovědět. A zejména pokud na ni odpoví záporně a od zjišťování postoje dětí upustí, musí tento závěr i odůvodnit.

Zásadou mnoha mezinárodních i evropských dokumentů totiž je právo dítěte participovat na rozhodování o věcech, jež se ho týkají; výjimka z této zásady se odvíjí toliko od (ne)schopnosti dítěte, určené podle vnitrostátních předpisů, chápat situaci, jak stanoví např. čl. 3 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí.⁶ Čl. 6 této úmluvy dodává, že pokud není dána výjimka ze zásady participace, mají soudy zabezpečit řádné informování dítěte a ve vhodných případech je přímo či zprostředkovaně vyslechnout, umožnit dítěti vyjádřit svůj názor a vzít ho náležitě v úvahu. Jiné mezinárodní či evropské a unijní dokumenty říkají obdobnými slovy zhruba totéž. Zdůrazněme, že zapojení dítěte nemusí být jen přímé, ale může být i nepřímé, kdy postoj dítěte zjistí jiný subjekt a ten ho následně tlumočí soudu. Samozřejmě je potřeba zajistit informovanost dítěte před tím, než vyjádří svůj postoj, jakož i tento postoj následně vzít v potaz, posoudit jeho relevanci a reagovat na něj. Jinak by byla participace čistě formální.

Současně platí, že byť bylo vytyčené pravidlo formulováno v konkrétním rámci haagských návratových řízení, není důvod si myslet, že by se mělo uplatnit výlučně v nich a že by nemělo obecný přesah i mimo tuto specifickou oblast.

Jako zajímavé, ba až jako skličující může působit to, jak ke svému závěru Soud ve Štrasburku dospěl. Kritizuje to ostatně i nesouhlasné stanovisko dvojice soudců sedmičlenného senátu, kteří stanovisko většiny o porušení čl. 8 Úmluvy nepodpořili.

Začněme tím, že ani tato dvojice nepochybuje, že dítě má právo vyjádřit svůj postoj a být slyšeno v řízení, jež se ho týká. To je skutečné poselství celého judikátu, které nepadá ani s pochybnostmi, s nimiž se většina sedmičlenného senátu nevypořádala.

První taková pochybnost se týká účelu, který zapojení dětí sleduje. Vysvětleme to na ustanoveních Haagské úmluvy.

Podle ní mohou navrácení dítěte předně bránit určité skutkové okolnosti. V projednávané věci se to týkalo námitky dle čl. 13 odst. 1 písm. b) Haagské úmluvy, podle níž „je vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace“, přičemž tuto okolnost musí prokázat osoba, instituce nebo jiný orgán, který nesouhlasí s jeho navrácením. Podle většiny bylo slyšení obou dětí v jejich raném věku klíčové pro objasnění, zda existuje takové vážné nebezpečí. To vše na pozadí skutečnosti, že vnitrostátní soudy jinak provedly veškeré relevantní důkazy (a byla jich řada) a minimálně ty vyšší soudy, jejichž názor je však zpravidla podstatný i pro řízení o stížnosti podle Evropské úmluvy o lidských právech, neměly za to,

⁵ Vyhlášené pod č. 34/1998 Sb.

⁶ Vyhlášené pod č. 54/2001 Sb. m. s.

že by první stěžovatelka, která navrácení dětí odporovala, tyto skutečnosti prokázala. Navíc pravidlo důkazního břemene slouží k vyrovnání procesního postavení toho, kdo navrácení dětí, zpravidla z ciziny, požaduje, a toho, kdo mu brání a kdo si sám zvolil soudní systém, před nímž se záležitost projednává. To judikatura Soudu ve Štrasburku dosud nezpochybnila a je to i v jádru zásady subsidiarity, na níž systém Evropské úmluvy o lidských právech stojí.

K okolnostem tohoto typu dodejme, že se prvoinstanční soud přiklonil k návrhu matky odmítnout navrácení dětí, kdežto odvolací soud a nejvyšší soud návrat nařídily. Právní diskuse sice probíhala na poli čl. 13 odst. 1 písm. b) Haagské úmluvy, tedy ohledně „vážného nebezpečí“ vzniku „nesnesitelné situace“, do níž by děti jejich navrácení uvrhlo, přesto prvoinstanční soud spíše pracoval s argumenty typu školní adaptace, sociální začlenění a vazby v novém prostředí. To ovšem připomíná logiku ustanovení čl. 12 Haagské úmluvy, který umožňuje nenařídít navrácení dětí, pokud ty se sžily s novým prostředím. Soud ve Štrasburku to přitom považoval za důkaz pochybností, které vnitrostátní soudy měly, a tedy za důvod doplnit dokazování o výslech dětí.

Vedle toho čl. 13 odst. 2 Haagské úmluvy zakotvuje i kvalitativně zcela jinou okolnost, která může příslušný soud vést k závěru, že není namístě nařídít návrat dítěte, a sice když se zjistí, že dítě s návratem nesouhlasí, přičemž dosáhlo věku a stupně vyspělosti, v němž je vhodné přihlížet k jeho stanoviskům. Různé mezinárodní instrumenty, včetně čl. 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte,⁷ k tomu navíc odkazují na vnitrostátní procesní pravidla. Jak oba nesouhlasící soudci podotýkají, podle těchto pravidel nebyly řecké soudy povinny výslovně odůvodnit, že obě děti v jejich věku nepovažovaly za natolik vyspělé, aby bylo třeba přihlídnout k jejich postoji. Dodejme, že to ale určitě nebrání tomu, aby byly vnitrostátní soudy povinny takový závěr učinit výslovně, protože taková povinnost je vede alespoň k minimální reflexi této otázky. Jinými slovy, nemuset se k ní vyjádřit může v praxi znamenat i to, že se nad ní soud nezamyslí vůbec. A to by vskutku nemělo být sledovaným cílem. Řecká procesní pravidla tedy nebyla pro uplatnění participace dětí nápomocná.

Většina senátu každopádně vůbec nerozlišovala mezi oběma aspekty, které vyžadují poněkud odlišný přístup k vyslechnutí dítěte. Buď totiž výslech – a zde tento pojem docela sedí – slouží jako nástroj dokazování a dítě o posuzovaných okolnostech vypovídá jako svědek. Nebo výslech či spíše rozmluva s dítětem slouží ke zjištění postoje dítěte k nějakému zvažovanému opatření a nejde o to takovým způsobem cokoli dokazovat; zda dítě souhlasí nebo nesouhlasí s nějakým opatřením, může být podepřeno jakýmkoli důvody či okolnostmi, které dítě považuje za důležité a které ani nemusí být schopno jednoznačně pojmenovat. Právo participovat totiž neznamená povinnost být zapojen do dokazování. Tím není dotčeno, že zapojení dítěte může sledovat současně oba účely; jen se s oběma musí pracovat odděleně. A to většina senátu neudělala.

Naopak dovodila, že vnitrostátní soudy kvůli nevyslechnutí dětí nebyly s to kvalifikovaně vyloučit vážné nebezpečí, že návrat by děti vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace. Je otázka, zda se většina senátu nenechala poněkud unést faktem, že za celou dobu řízení řecké orgány o zapojení dětí viditelně neuvažovaly.

Pozornost si zaslouží i způsob, jakým tato většina odpověděla na námitku žalované vlády, že stěžovatelé ohledně nevyslechnutí dětí nevyčerpali vnitrostátní prostředky nápravy. Soud tuto námitku spojil s meritem, nic specifického k ní neuvedl, kromě toho, že ji zamítá, máje zjevně za to, že ji vypořádal svým právním závěrem, že děti měly být vyslechnuty z moci úřední. Stěžovatelé na nevyslechnutí dětí přitom vůbec nepoukázali ve svých opravných prostředcích k vnitrostátním soudům a učinili tak poprvé až ve stížnosti do Štrasburku. Účel pravidla vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy je však odlišný – dát v souladu se zásadou procesní subsidiarity prostor

⁷ Vyhlášené pod č. 104/1991 Sb. V textu dále jako „Haagská úmluva“.

vnitrostátním orgánům stížnost vyřešit na jejich úrovni – a nezaniká ani tím, že vnitrostátní soudy byly určitou okolností povinny přezkoumat i bez návrhu.

Soud se ostatně ani viditelně nezamyslel nad jinou otázkou, a sice do jaké míry mohla být nevyslechnutím dětí dotčena jejich matka, první stěžovatelka, když sporné právo participovat svědčilo oběma dětem, a nikoli jí jako dospělému. Tuto otázku nevyřešil tím, že z moci úřední rozhodl, že první stěžovatelka je oprávněna jednat před Soudem i jménem obou dětí. Patrně se i sem promítá nejasné rozlišení účelu participace dětí, kdy podle mínění většiny mohl jejich výslech důkazně podepřít tezi matky, že by navrácení děti uvrhlo do nesnesitelné situace.

Pakliže tedy Soud v senátním rozsudku konstatuje, že nazrál čas vyložit čl. 8 Úmluvy tak, že po vnitrostátních orgánech nyní vyžaduje posoudit otázku zapojení dětí z moci úřední, nevyřešil některé důležité související problémy, o nichž by nejspíš měl rozhodnout velký senát. Nebylo by to poprvé, co se velký senát haagským řízením zabýval. Haagská řízení ostatně vyvolala už desítky rozsudků a řadu dalších rozhodnutí a Soud ve Štrasburku alespoň vůči některým smluvním státům Haagské úmluvy trochu nadneseně působí téměř jako nejvyšší výkladová instance pro tuto úmluvu. Řecká vláda se však zjevně spokojila s odsuzujícím rozsudkem a o postoupení věci nepožádala, když už se sedmičlenný senát své pravomoci ve prospěch velkého senátu sám iniciativně nevzdal.

Zdůrazněme však na závěr ještě jednou klíčové poselství rozsudku, a to že vnitrostátní soudy mají z moci úřední výslovně posoudit, zda je vhodné zjistit názor či postoj dítěte, jehož právní postavení bude řízením, a nejenom tím haagským, dotčeno. Měly by to udělat navzdory pochybnostem o metodologii, kterou pětice soudců Soudu v rozsudku zvolila.

(JUDr. Vít Alexander Schorm)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovateli byli v daném případě matka a její dvě děti, narozené v roce 2016 a 2018. Matka se v roce 2015 usadila s manželem ve Spojených státech amerických, kde se obě děti narodily a kde rodina žila. V roce 2021 vycestovala se souhlasem manžela s dětmi do Řecka (kde žili prarodiče ze strany matky i otce), odkud se měla navrátit v únoru 2021 a následně v květnu 2021. V březnu 2021 však přihlásila děti v Řecku do školy a našla si zaměstnání. Otec reagoval podáním žádosti o návrat dětí do Spojených států amerických podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.⁸ Prvoinstanční řecký soud v květnu 2022 odmítl návrat dětí nařídít s odůvodněním existence vážného nebezpečí, že by návratem byly vystaveny duševní újmy a dostaly se ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy do nesnesitelné situace, když v Řecku začaly chodit do školy a byly začleněny do sociálního prostředí. Odvolací soud naopak dospěl k závěru, že začlenění dětí do sociálního prostředí v Řecku nedosahovalo takové intenzity, a návrat dětí nařídil. Řecký Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu v prosinci 2023 potvrdil. Děti se do Spojených států amerických vrátily o rok později, matka zůstala v Řecku. Stěžovatelé u Soudu namítali porušení čl. 8 Úmluvy řeckými soudy tím, že řádně a účinně neposoudily tvrzenou existenci vážného nebezpečí újmy dětí v případě jejich navrácení. Namítali též, že děti nebyly v rámci vnitrostátního řízení vyslechnuty.

⁸ Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ze dne 25. října 1980.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 8 ÚMLUVY

59. Stěžovatelé tvrdí, že rozhodnutími, jimiž řecké soudy nařídily návrat druhého a třetího stěžovatele do Spojených států, jakož i skutečností, že uvedené děti nebyly v rámci vnitrostátního řízení vyslechnuty, došlo k porušení jejich práv podle čl. 8 Úmluvy, který zní takto:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

(...)

2. Posouzení Soudu

a) Obecné zásady

83. Obecné zásady, jimiž se Soud řídí při posuzování zásahu do práva na respektování rodinného života ve smyslu čl. 8 Úmluvy v oblasti mezinárodních únosů dětí, jsou předestřeny zejména v rozsudku velkého senátu ze dne 6. 7. 2010, *Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. 41615/07, body 131–140, a rozsudku velkého senátu ze dne 26. 11. 2013, *X. proti Lotyšsku*, č. 27853/09, body 92–108.

84. Soud především připomíná, že v této oblasti je třeba závazky, které čl. 8 ukládá smluvním státům, vykládat zejména ve světle požadavků vyplývajících z Haagské úmluvy a z Úmluvy o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989 (viz, mezi jinými, *Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, cit. výše, bod 132).

85. Rozhodující otázkou je, zda byla v rámci prostoru pro uvážení, který je státům v těchto věcech přiznán, zachována spravedlivá rovnováha mezi soupeřícími zájmy – zájmy dítěte, obou rodičů a těmi, které se týkají veřejného pořádku –, přičemž je však třeba vzít v úvahu, že nejlepší zájem dítěte musí být prvořadým hlediskem a že cíle prevence a bezodkladného návratu odpovídají určitému pojetí „nejlepšího zájmu dítěte“ (*X. proti Lotyšsku*, cit. výše, bod 95).

86. V rámci tohoto přezkumu Soud připomíná, že nemá v úmyslu nahrazovat hodnocení věci vnitrostátními soudy. Musí se však ujistit, že rozhodovací proces, který vedl vnitrostátní soudy k přijetí napadeného opatření, byl spravedlivý a umožnil dotčeným osobám plně uplatnit jejich práva, a to při respektování nejlepšího zájmu dítěte (viz, mimo jiné, *Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, cit. výše, bod 139; a *X. proti Lotyšsku*, cit. výše, bod 102). Za účelem posouzení, zda rozhodovací proces tyto záruky splnil, Soud zkoumá, zda vnitrostátní soudy přiměřeným způsobem posoudily konkrétní dopady návratu na dítě (rozsudek ze dne 10. 7. 2012, *B. proti Belgii*, č. 4320/11, bod 63).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

(...)

i. K existenci zásahu „stanoveného zákonem“ a sledujícího „legitimní cíl“

88. Soud nejprve konstatuje, že mezi stranami není sporu o tom, že navrácení druhého a třetího stěžovatele nařízené vnitrostátními soudy představuje zásah do práva stěžovatelů na respektování jejich rodinného života chráněného čl. 8 Úmluvy.

89. Dále poznamenává, že rozhodnutí o navrácení vydaná řeckými orgány byla založena na Haagské úmluvě, která byla začleněna do řeckého práva zákonem č. 2102/1992 o ratifikaci Haagské úmluvy, a že sledovala ochranu práv a svobod obou dětí. Sporný zásah byl tedy stanoven zákonem a sledoval legitimní cíl ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Nyní zbývá posoudit, zda takový zásah lze považovat za „nezbytný v demokratické společnosti“ pro dosažení sledovaného cíle.

ii. Nezbytnost zásahu v demokratické společnosti

90. Ve světle výše uvedených obecných zásad má Soud za to, že hlavní otázkou, která v projednávané věci vyvstává, je, zda rozhodovací proces sledoval nejlepší zájem druhého a třetího stěžovatele a zejména zda vyloučil existenci jakéhokoli „vážného nebezpečí“ ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy (k tomu rozsudek ze dne 23. 11. 2021, *S. N. a M. B. N. proti Švýcarsku*, č. 12937/20, bod 104).

91. S ohledem na kritéria stanovená v rozsudku *X. proti Lotyšsku* (cit. výše) musí Soud přezkoumat, zda vnitrostátní soudy skutečně vzaly v úvahu hájitelná tvrzení stěžovatelů a zda jsou jejich rozhodnutí ohledně výjimek stanovených Haagskou úmluvou dostatečně podrobně odůvodněna – tedy, zda se opírají o konkrétní okolnosti projednávané věci –, s vědomím toho, že tyto výjimky je třeba vykládat úzce (*X. proti Lotyšsku*, cit. výše, bod 107).

92. Soud připomíná, že pojem „vážné nebezpečí“ nelze z hlediska čl. 8 Úmluvy vykládat tak, že zahrnuje veškeré obtíže nevyhnutelně spojené se situací návratu; výjimka podle čl. 13 písm. b) se týká pouze situací přesahujících to, co může dítě rozumně snést. Rovněž připomíná, že nebezpečí ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy nemůže vyplývat pouze z odloučení od rodiče, který je za protiprávní přemístění nebo zadržení odpovědný. Takové odloučení, byť je pro dítě obtížné, samo o sobě automaticky nenaplnuje kritérium „vážného nebezpečí“ (rozsudek ze dne 1. 3. 2016, *K. J. proti Polsku*, č. 30813/14, bod 67). Konečně je třeba mít na zřeteli cíl Haagské úmluvy, kterým je zabránit tomu z rodičů, který dítě protiprávně přemístil, právně zhojit plynutím času ve svůj prospěch faktický stav, který jednostranně vyvolal. Jakmile jsou splněny podmínky pro použití Haagské úmluvy, je cílem co nejrychleji nastolit *statu quo ante*, aby se zamezilo právnímu zhojení původně protiprávního faktického stavu, a otázky týkající se péče o dítě a rodičovské odpovědnosti ponechat soudům místa obvyklého bydliště dítěte (viz, mimo jiné, rozsudek ze dne 6. 12. 2007, *Maumousseau a Washington proti Francii*, č. 39388/05, body 69 a 73).

93. Soud dodává, že vůle vyjádřená dostatečně rozumově vyspělým dítětem je klíčovým prvkem, který je třeba zohlednit v každém soudním či správním řízení, které se jej týká (rozsudek ze dne 1. 2. 2018, *M. K. proti Řecku*, č. 51312/16, bod 91). Právo dítěte být slyšeno a podílet se na rozhodování v řízení ve věcech rodinného práva, které se ho bezprostředně dotýká, je zaručeno řadou mezinárodních právních nástrojů... Soud nicméně konstatuje, že čl. 13 odst. 2 Haagské úmluvy dává soudnímu nebo správnímu orgánu možnost odmítnout nařídít navrácení dítěte, pokud zjistí,

že se dítě navrácení brání a současně dosáhlo věku a stupně vyspělosti, kdy je vhodné k jeho názoru přihlídnout (*M. K. proti Řecku*, cit. výše, bod 88).

94. Pokud jde o okolnosti projednávané věci, Soud konstatuje, že stěžovatelé před vnitrostátními soudy uvedli několik skutečností s cílem prokázat, že navrácení druhého a třetího stěžovatele do Spojených států by nebylo v jejich nejlepším zájmu.

95. Soud dále konstatuje, že vnitrostátní soudy, jež věc projednávaly, nebyly při jejím rozhodování jednotné. Zatímco soud prvního stupně v Rhodu shledal, že zde existuje „vážné nebezpečí“, odvolací soud pro Dodekanés to vyloučil, přičemž jeho rozsudek byl následně potvrzen Nejvyšším soudem [Řecku]. Přesněji řečeno, tyto soudy měly za to, že tvrzené obtíže s opětovným začleněním druhého a třetího stěžovatele v místě jejich obvyklého bydliště (Florida, USA) vyplývají především z rozvodu rodičů a následného určení jejich obvyklého bydliště u jednoho z nich a že samy o sobě nepostačují k vytvoření situace přesahující to, co může dítě v případě návratu do země svého obvyklého bydliště rozumně snést. Dále konstatovaly, že uvedené obtíže s opětovným začleněním nepředstavují „nesnesitelnou situaci“, jelikož nejsou spojeny s jednáním spočívajícím ve fyzickém či psychickém zneužívání nebo násilí... Nejvyšší soud [Řecku] rovněž zdůraznil, že tvrzení stěžovatelů – jednak o příznivějších životních podmínkách druhého a třetího stěžovatele v jejich novém prostředí (Rhodos) a jednak o jejich úplném začlenění do tohoto prostředí – nejenže vycházela z protiprávního zadržení ze strany první stěžovatelky, ale týkala se otázky péče o druhého a třetího stěžovatele, a náležela tedy do pravomoci soudu místa obvyklého bydliště.

96. Soud především konstatuje, že vnitrostátní soudy zohlednily všechny důkazy předložené stěžovateli, včetně čestných prohlášení a znaleckých posudků z odvětví psychologie předložených první stěžovatelkou ohledně druhého a třetího stěžovatele, a že rovněž vyslechly svědky. Soud v této souvislosti poznamenává, že stěžovatelé nenamítají, že by vnitrostátní soudy nepřihlédly k některým jimi předloženým důkazům.

97. Pokud jde o námitku stěžovatelů vyplývající z absence slyšení druhého a třetího stěžovatele, Soud úvodem konstatuje, že k datu jednání před odvolacím soudem (23. 9. 2022) jim bylo přibližně čtyři a šest let.

98. Dále konstatuje, že jednak ze spisu nevyplývá, že by stěžovatelé podali návrh na přímý či nepřímý výslech druhého a třetího stěžovatele nebo na provedení sociálního šetření, jež by se jich týkalo, jednak podle vnitrostátní judikatury není soud rozhodující o návrhu na navrácení povinen zvlášť odůvodnit rozhodnutí nevyslechnout dítě s ohledem na jeho věk a stupeň vyspělosti (Nejvyšší soud [Řecku], rozsudky č. 1646/2023, 136/2022 a 283/1986).

99. Soud nemůže spekulovat o tom, zda stěžovatelé takový návrh uplatnili ústně – aniž by o tom byl pořízen záznam – v souladu s příslušnými vnitrostátními předpisy, ani o tom, zda tento údajný návrh vnitrostátní soudy z jakéhokoli důvodu zamítly.

100. Ve světle své judikatury týkající se požadavků vyplývajících z čl. 8 Úmluvy v oblasti únosů dětí Soud konstatuje, že dosud jasně nevymezil pozitivní povinnost vnitrostátních soudů zkoumat z moci úřední vhodnost výslechu dítěte v rámci řízení, které se týká jeho práv. Nicméně s ohledem na relevantní mezinárodní nástroje..., zejména na nedávné doporučení CM/Rec(2025)4 Výboru ministrů členskými státy o ochraně práv a nejlepšího zájmu dítěte v řízeních týkajících se rozchodu rodičů, existuje mezi smluvními státy shoda ohledně povinnosti poskytnout dítěti skutečnou a účinnou možnost vyjádřit svůj názor, a to buď přímo, nebo jiným způsobem, a poskytnout mu v tom pomoc prostřednictvím různých mechanismů a postupů přizpůsobených dětem.

101. S ohledem na výše uvedené má Soud nyní za to, že nastal čas potvrdit, že vnitrostátní orgány jsou povinny posoudit vhodnost výslechu dítěte, a to buď přímo, nebo jiným způsobem, a od tohoto postupu případně upustit pouze na základě odůvodněného rozhodnutí.

102. Soud v první řadě konstatuje, že podle stěžovatelů byl výslech druhého a třetího stěžovatele nezbytný pro posouzení, zda je dána některá z výjimek z navrácení podle čl. 13 odst. 1 písm. b) Haagské úmluvy. Dále poznamenává, že navrácení dětí z Rhodu – kde žila první stěžovatelka i jejich prarodiče z matčiny i otcovy strany – do Spojených států mohlo vyvolat zásadní změny v jejich životě. Proto s ohledem na konkrétní okolnosti projednávané věci, zejména na rozporná rozhodnutí vnitrostátních soudů ohledně navrácení druhého a třetího stěžovatele na straně jedné a na zásadní změnu jejich životních podmínek, kterou by takové navrácení do Spojených států představovalo, na straně druhé, vnitrostátní soudy měly, v rámci své povinnosti jednat v nejlepším zájmu dětí, usilovat o posouzení vhodnosti jejich výslechu, a to bez ohledu na to, zda stěžovatelé podali výslovný návrh v tomto směru. Soud konstatuje, že věc byla projednávána třemi různými soudy v období přibližně dvou a půl roku a že děti neměly v žádném okamžiku možnost vyjádřit svůj názor, aniž by toto rozhodnutí bylo jakkoliv vysvětleno. Soud proto konstatuje, že vnitrostátní soudy posoudily situaci, aniž by se zabývaly vhodností zjistit názor dětí, který přitom představoval klíčový prvek (viz *M. K. proti Řecku*, cit. výše, bod 91). Konkrétně z moci úřední neposoudily vhodnost jejich výslechu – přímo či jinak – tím, že by jim prostřednictvím různých mechanismů a postupů přizpůsobených dětem pomohly vyjádřit svůj názor a případně od tohoto postupu upustily na základě odůvodněného rozhodnutí (viz *mutatis mutandis* rozsudek ze dne 7. 7. 2020, *Voica proti Rumunsku*, č. 9256/19, bod 70; a rozsudek ze dne 8. 10. 2019, *Zelikha Magomadova proti Rusku*, č. 58724/14, bod 116).

103. Z výše uvedeného Soud dovozuje, že vnitrostátní soudy nevyužily všechny jim dostupné prostředky, aby vyloučily existenci jakéhokoli „vážného nebezpečí“ ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy.

iii. Obecné závěry

104. Soud uzavírá, že vnitrostátní soudy nebyly schopny kvalifikovaným způsobem určit, zda existovalo nebezpečí ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy, a že vnitrostátní rozhodovací proces tudíž nesplnil procesní požadavky těsně spjaté s čl. 8 Úmluvy. Podle názoru Soudu z toho vyplývá, že nucený návrat druhého a třetího stěžovatele do Spojených států nelze považovat za nezbytný v demokratické společnosti.

105. Soud proto dospěl k závěru, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy. V důsledku toho Soud zamítá předběžnou námitku vlády, že druhý a třetí stěžovatel nebyli vyslechnuti.

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. *Rozhoduje* poměrem hlasů pět ku dvěma připojit k přezkumu odůvodněnosti věci předběžnou námitku, že druhý a třetí stěžovatel nebyli vyslechnuti, a tuto námitku *zamítá*;

2. *Prohlašuje* jednomyslně námitku vyplývající z porušení čl. 8 Úmluvy, podle níž rozhodnutí řeckých soudů nařizující návrat druhého a třetího stěžovatele do Spojených států by bylo v rozporu s jejich nejlepším zájmem, za přijatelnou;

3. *Rozhoduje*, poměrem hlasů pět ku dvěma, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

(...)

(Zpracovali: Mgr. Alena Grüter a JUDr. Vít Alexander Schorm)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PÁTÁ SEKCE
3. 4. 2025
VĚC N. D. PROTI ŠVÝCARSKU
(rozsudek ve věci N. D. proti Švýcarsku, stížnost č. 56114/18)

Informační povinnost vnitrostátních orgánů v rámci preventivních opatření k ochraně života oběti genderově podmíněného násilí

Dotčené články Úmluvy:

čl. 2

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 10 Listiny základních práv a svobod

čl. 6 Listiny základních práv a svobod

§ 14 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

§ 2 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

§ 2 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

§ 44–47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

§ 65 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

§ 7 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

§ 8 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

§ 80 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Klíčová slova:

domácí násilí – informační povinnost – násilí páchané na ženách – pozitivní závazky – preventivní operativní opatření – skutečné a bezprostřední riziko ohrožení života

Autorský komentář

Komentovaný rozsudek představuje významný příspěvek v judikatuře Soudu týkající se pozitivních závazků státu k ochraně života dle čl. 2 Úmluvy v kontextu domácího a genderově podmíněného násilí. Navazuje na ustálenou linii judikatury počínající rozsudkem ve věci Osman proti Spojenému království⁹, v němž Soud formuloval základní test odpovědnosti státu v případě nečinnosti, jenž byl dále rozvinut v rozsudku ve věci Opuz proti Turecku¹⁰, s důrazem na genderově motivovaný kontext násilí, a systematizovaný v rozsudku ve věci Kurt proti Rakousku.¹¹ V kontrastu s případy, kde byla shledána odpovědnost státu pro pasivitu vnitrostátních orgánů,¹² nebo naopak porušení nebylo shledáno z důvodu přijetí adekvátních preventivních opatření,¹³ přesouvá Soud těžiště posouzení od samotné existence rizika (a vědomosti o něm) k otázce jeho účinného vyhodnocení a přijetí

⁹ Rozsudek ze dne 28. 10. 1998, Osman proti Spojenému království, č. 23452/94.

¹⁰ Rozsudek velkého senátu ze dne 9. 6. 2009, Opuz proti Turecku, č. 33401/02.

¹¹ Rozsudek velkého senátu ze dne 15. 6. 2021, Kurt proti Rakousku č. 62903/15.

¹² Např. rozsudek ze dne 31. 5. 2007, Kontrová proti Slovensku, č. 7510/04.

¹³ Rozsudek velkého senátu ze dne 15. 6. 2021, Kurt proti Rakousku, č. 62903/15. V podrobnostech např. Kratochvíl, J. Právo na život (čl. 2). In Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J. a kol. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2025 (elektronická verze). Beck-online.

koordinovaných adekvátních opatření k jeho eliminaci. Akcentuje přitom celospolečenskou závažnost genderově podmíněného násilí a vysílá jasný signál k potřebě zavedení účinného systému jeho prevence ve smluvních státech.¹⁴ V tomto kontextu Soud vyzdvihuje, že pozitivní závazek státu k ochraně života obětí domácího násilí spočívá především v povinnosti vytvořit účinný, systematický a koordinovaný rámec prevence, včetně odpovídajících nástrojů pro hodnocení rizik.

K námitce stěžovatelky se Soud zabýval případnou informační povinností vnitrostátních orgánů ve vztahu k potenciální oběti domácího či genderově podmíněného násilí ohledně trestní minulosti muže, s nímž udržovala partnerský vztah. Soud uvedl, že posouzení věci nezávisí pouze na zodpovězení otázky, zda vnitrostátní orgány měly sdělit konkrétní informaci o trestní minulosti pachatele, případně v jakém rozsahu tak měly učinit, nýbrž na širším kontextu reakce z jejich strany. Je tedy třeba posoudit, zda tyto orgány přijaly soubor účinných preventivních opatření, jež byla svou povahou způsobilá odvrátit identifikované riziko. V projednávaném případě Soud shledal porušení čl. 2 Úmluvy z důvodu nedostatečného vyhodnocení závažnosti rizika vyplývajícího z dřívějšího, opakujícího se násilného jednání pachatele, v nedostatečné koordinaci mezi příslušnými orgány a v nedostatečném varování stěžovatelky způsobem, který by jí umožnil na hrozící nebezpečí adekvátně reagovat.

Sdělení konkrétních informací o trestní minulosti pachatele Soud nepožadoval, neboť splnění pozitivních závazků státu bylo možné dosáhnout i jinak. Z tohoto důvodu se také Soud nemusel meritorně zabývat případným zásahem do práva pachatele na ochranu soukromí ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Komentovaný rozsudek přesto obsahuje řadu indicií, jak tuto otázku řešit a jak dotčená práva vyvážit (viz zejm. bod 70, případně též připojená stanoviska). Soud svou linií argumentace zároveň implikuje, jak by měly vnitrostátní soudy postupovat při hodnocení, zda orgány, zejména policie, přijaly v jednotlivých případech vhodná opatření k odvrácení rizika opakujícího se genderově podmíněného násilí, včetně rizika smrti.

Připojená – souhlasná i nesouhlasná – stanoviska jednoznačně potvrzují citlivou povahu řešené otázky a napětí mezi pozitivními závazky státu vyplývajícími z čl. 2, potažmo čl. 3 Úmluvy, jejich nepřiměřeným rozšiřováním, zejména pokud jde o informační povinnost státu ve vztahu k potenciálním obětem, i možným zásahem do práva pachatele na ochranu soukromí a jeho osobních údajů. Ač samotný rozsudek toto dilema výslovně neřeší, implicitně posouvá těžiště úvah směrem k posílení preventivní role státu s důrazem na efektivitu ochrany, což zahrnuje i adekvátní komunikaci s (potenciální) obětí.

Soudkyně Elósequi ve svém podrobném souhlasném stanovisku zdůraznila, že případy genderově podmíněného násilí představují celospolečenský problém, který vyžaduje adekvátní reakci ze strany jednotlivých států. Vnitrostátní orgány jsou mimo jiné povinny vyvinout zvýšené úsilí v rámci preventivních opatření k ochraně žen před násilím, včetně genderově motivované vraždy (tzv. femicidy). Upozornila, že případné odmítnutí pomoci ze strany oběti by nemělo vést automaticky k nečinnosti orgánů, neboť pro oběti domácího násilí je typické, že si často závažnost rizika, jemuž jsou vystaveny, neuvědomují, nepřipouštějí jej, či jej bagatelizují.¹⁵ Jako příklad dobré praxe uvedla britský *Domestic Violence Disclosure Scheme*,¹⁶ který umožňuje sdílení informací

¹⁴ Hefti, A. The European Court of Human Rights recognises Femi(ni)cide as a Human Rights Violation: N. D. v. Switzerland. Strasbourgobserves.com [online]. Publikováno 16. 7. 2025. V anglickém originále dostupné [zde](#).

¹⁵ Shodně upozorňuje též Kratochvíl, viz Kratochvíl, J. Právo na život (čl. 2). In Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J. a kol. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2025 (elektronická verze).

¹⁶ Známý také pod populárním označením „Claire’s Law“, nesoucí odkaz na úmrtí Claire Woodové, kterou v roce 2009 zavraždil její partner a která měsíce před svým úmrtím čelila násilí, vyhrožování, sexuálnímu zneužívání a opakovanému znásilnění z jeho strany. Tato metodika používaná policejními orgány v Anglii mj. umožňuje,

s potenciálními oběťmi domácího násilí, a to na základě předchozího vyhodnocení rizik a testu proporcionality za účelem současného respektování ochrany soukromí pachatele. Vyzdvihla také význam meziinstitucionální spolupráce, včetně zapojení zdravotnických zařízení v systému prevence opakujícího se násilí.

Soudce Felici a soudkyně Šimáčková ve svém společném souhlasném stanovisku připomněli přetrvávající archetypální stereotypy ve společnosti, evropské prostředí nevyjímaje, které podmiňují páchaní genderově motivovaného násilí jako formy „potrestání“ „neloajality“ či „neposlušnosti“ ženy a které mohou v individuálních případech vést i k pasivitě či neadekvátní reakci ze strany vnitrostátních orgánů. Současně považovali za klíčové zdůraznit, že Soud v projednávané věci nekritizoval postup vnitrostátních orgánů výlučně z důvodu neposkytnutí konkrétní informace o trestní minulosti pachatele stěžovatelce, nýbrž z důvodu absence systematického a důkladného vyhodnocení rizika, jemuž byla stěžovatelka vystavena, a adekvátní reakce na něj.

Soudce von Werdt ve svém nesouhlasném stanovisku, k němuž se připojila soudkyně Mourou-Vikström, naopak kritizoval přílišný aktivismus Soudu, vedoucí k „přehnanému rozšiřování pozitivních závazků státu“. Upozorňuje přitom na riziko interpretace komentovaného rozsudku jako implicitního uznání povinnosti státu sdělovat citlivé informace o trestní minulosti osob, jež by mohla vyústit v nepřiměřený zásah do práva na ochranu soukromí, a tudíž kolidovat s právem garantovaným čl. 8 Úmluvy. Právo na ochranu soukromí sice není tzv. nezadatelným právem v kontextu Úmluvy, avšak jak soudci připomínají, každé jeho omezení musí mít zákonný základ a musí být podrobeno přísnému testu proporcionality.

Česká právní úprava nedisponuje explicitním ustanovením, jež by umožňovalo Policii ČR, či jiným orgánům státní správy, informovat potenciální oběť domácího či genderově podmíněného násilí o trestní minulosti pachatele, který je v postavení osoby blízké či v obdobném vztahu k oběti. Jinými slovy, obdoba britského *Domestic Violence Disclosure Scheme* je našim poměrům prozatím vzdálená. S poukazem na povinnost mlčenlivosti policie,¹⁷ pravidla poskytování informací o trestním řízení¹⁸, jakož i pravidla zpřístupňování informací v trestním rejstříku¹⁹ a předpisy na ochranu osobních údajů,²⁰ lze českou úpravu označit v tomto ohledu za spíše rigidní. Trestní řád přiznává určitá procesní práva, včetně práva na informace, pouze osobě v postavení „poškozeného“²¹, tj. osobě, která je přímo a bezprostředně dotčena trestným činem alespoň ve fázi pokusu.²² Obdobně zákon o obětech trestných činů²³ pracuje primárně se skutečnou obětí

za striktně definovaných podmínek, zpřístupnění určitých informací o trestní minulosti pachatele naplňující znaky domácího násilí, či obecně násilí páchaného na ženách. Bližší informace dostupné [zde](#).

¹⁷ § 115 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Policii ČR“).

¹⁸ § 8a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ § 10 a 11 zákona č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů a evidenci přestupků, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰ Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. K tomu též čl. 10 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů). V českém znění dostupné [zde](#).

²¹ Viz § 43 trestního řádu.

²² Při vědomí toho, že v případech zvláště závažných zločinů je trestná i jejich příprava, je-li možné ji prokázat (srov. § 20 a 21 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).

²³ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů („zákon o obětech trestných činů“), zejm. § 7, 8 a 14.

trestného činu²⁴, přičemž oběti domácího násilí označuje za zvlášť zranitelné oběti²⁵, jimž náleží zvýšená ochrana.

Výše uvedené však neznamena, že by české právo nenabízelo nástroje, které by Policii ČR, případně jiným orgánům, neumožňovaly plnění pozitivních závazků vyplývajících z čl. 2 Úmluvy, jak byly vyloženy Soudem. Zákon o obětech trestných činů výslovně označuje za oběť také osobu, které „mělo být“ ublíženo na zdraví či způsobena újma.²⁶ Z pohledu jazykového a systematického výkladu tato formulace mívá na fázi přípravy či pokusu trestného činu. Teleologickým výkladem, v kombinaci s principem presumpce postavení oběti²⁷, by však bylo možno dovodit, že v podmínkách domácího či genderově podmíněného násilí, kdy je pachatel usvědčeným recidivistou, poskytuje zákon ochranu také osobě, jež je vystavena skutečnému a bezprostřednímu riziku násilí, případně i smrti. Taková interpretace odpovídá právně-politickému rámci a cílům směrnice 2012/29/EU²⁸, která byla předlohou pro přijetí zákona o obětech trestných činů, i principům Istanbulské úmluvy²⁹, z níž směrnice vychází a s níž také pracuje Soud ve své argumentaci.³⁰ Nastíněný výklad by umožnil Policii ČR účinněji reagovat na bezprostředně hrozící riziko realizace projevů genderově podmíněného násilí v podobě přijetí adekvátních preventivních opatření, jako je zejména institut vykázání ze společného obydlí³¹, či dalších preventivních postupů, včetně poskytnutí informací nutných k ochraně života či zdraví dotčené osoby. Současně je třeba vyzdvihnout, že již nyní Policie ČR uplatňuje diagnostickou metodu „SARA DN“ (*Spousal Assault Risk Assessment – Domestic Violence/domácí násilí*³²) pro vyhodnocování rizika dalšího útoku na ohroženou osobu. Tato metoda pomáhá systematicky vyhodnotit rizikové faktory a další znaky domácího násilí na základě jasně stanovených kritérií a přijmout odpovídající opatření.³³

Platná právní úprava bezpochyby vytváří prostor pro plnění závazků České republiky na základě čl. 2 Úmluvy, jak byly vyloženy Soudem v rozsudku ve věci N. D. proti Švýcarsku, avšak pouze za předpokladu pružného výkladu relevantních ustanovení, důsledného a systematického hodnocení aktuálně existujícího rizika v jednotlivých případech a přijetí odpovídajících opatření. Prostor pro flexibilní výklad na straně jedné umožňuje přijetí individualizovaných operativních opatření a naplnění požadavků stanovených Soudem, současně však představuje vakuum, které může být zdrojem právní nejistoty, neboť zavádá nejednotnému postupu orgánů, který může vyústit v nečinnost, mj. z důvodu možných obav o překročení pravomocí či nepřiměřeného zásahu

²⁴ Viz definice „oběti“ v § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů.

²⁵ § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů. Tento výklad je jednoznačně v souladu s principy směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu (dále jen „směrnice 2012/29/EU“), v českém znění dostupná zde, viz zejm. body 17, 38 a 58 preambule.

²⁶ Viz znění § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů.

²⁷ § 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů.

²⁸ Směrnice mimo jiné zdůrazňuje společenskou závažnost genderově motivované násilí, jež zpravidla vytváří doživotní trauma oběti, a proto vyžaduje přijetí zvláštních koordinovaných opatření k předcházení recidivy i sekundární viktimizaci oběti. V podrobnostech viz body 17 a 18 směrnice 2012/29/EU.

²⁹ Úmluva o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, sjednaná dne 11. 5. 2011 v Istanbulu, v neoficiálním českém znění dostupná [zde](#).

³⁰ Dlužno zdůraznit, že Českou republiku Istanbulská úmluva přímo nezavazuje, neboť k její ratifikaci ze strany České republiky nedošlo. Byla však ratifikována většinou členských států Evropské unie, proto je považována „za standard evropské úpravy“, který byl převzat do uvedené směrnice.

³¹ § 44 až 47 zákona o Policii ČR. S účinností od 1. 7. 2025 byla základní doba vykázání prodloužena z původních deseti na čtrnáct dnů.

³² V Česku používané označení zahrnuje kombinaci zkratky anglického názvu a zkratky české mutace „*domestic violence*“, tj. domácího násilí („DN“), což vyjadřuje adaptaci této původem kanadské metody na české podmínky.

³³ Podrobněji je uplatňování a přínos této metody v prevenci domácího a genderově podmíněného násilí přiblížen na internetových stránkách Odboru prevence Policejního prezidia ČR, dostupných [zde](#).

do práva na ochranu soukromí či ochranu osobních údajů pachatele. Pro posílení právní jistoty a míry ochrany (potenciálních) obětí genderově podmíněného či domácího násilí by bylo možné doporučit explicitní promítnutí výše nastíněné výkladové linie do zákona o obětech trestných činů, příp. zákona o Policii ČR, a také rozvinutí metodiky, kterou již nyní policie využívá. Po vzoru některých mimoevropských států, kde tato praxe řadu let funguje, by pak bylo možné směrem do budoucna navrhnout vytvoření registru pachatelů genderově podmíněného či domácího násilí, kdy jako možný vzor může posloužit v Česku aktuálně zaváděný tzv. dětský certifikát.

(Mgr. Iveta Rohová a JUDr. Pavel Simon)

SKUTKOVÝ STAV

V závěru roku 2006 navázala stěžovatelka vztah s X., který byl v roce 1995 odsouzen k trestu odnětí svobody v délce dvanácti let za znásilnění a vraždu své tehdejší partnerky. V roce 2001 byl X. podmíněčně propuštěn. V září 2006 byl vzat do vazby v rámci probíhajícího trestního řízení z důvodu vyhrožování a obtěžování partnerky, s níž udržoval v rozhodné době vztah. V návaznosti na závěry vyhotoveného znaleckého posudku z oboru psychiatrie byl v říjnu 2006 propuštěn z vazby. Současně mu byl nařízen dohled probační služby, stanovena povinnost podrobit se psychiatrickému léčení a uložen zákaz kontaktovat poškozenou. Vypracované posudky z oboru psychiatrie shodně potvrdily zvýšené riziko jeho násilného chování v přímé souvislosti s ukončením vztahu ze strany partnerky.

Na rozdíl od příslušných vnitrostátních orgánů neměla stěžovatelka o trestní minulosti X. žádné informace. V průběhu roku 2007 se začala cítit jeho chováním ohrožena, obrátila se proto na jeho ošetřujícího lékaře, který jí doporučil obezřetnost a s jejím souhlasem kontaktoval policii. Policie informovala stěžovatelku o možnostech podání trestního oznámení a kontaktování linky pomoci. Nesdělila jí však informace o trestní minulosti X. ani o nařízeném léčení. Stěžovatelka trestní oznámení nepodala, brzy nato však vztah ukončila. Ihned poté se jí X. snažil opakovaně telefonicky kontaktovat. Když na jeho hovory ani SMS zprávy stěžovatelka nereagovala, vtrhnul ještě též den do jejího bytu, poté ji unesl, věznil, mučil, opakovaně znásilnil a několikrát se pokusil ji různými způsoby zabít. V průběhu těchto událostí kontaktoval X. svého psychologa, který bezodkladně informoval příslušné vnitrostátní orgány a zdravotnickou záchrannou službu. Stěžovatelka byla s vážnými zraněními převezena do zdravotnického zařízení. X. byl vzat do vazby, kde o dva dny později spáchal sebevraždu.

Orgán pro pomoc obětem trestných činů přiznal stěžovatelce 45 000 CHF (přibližně 1 175 000 Kč) jako odškodnění za utrpěnou újmu. Stěžovatelka žalovala kanton Lucern z důvodu, že ji příslušné orgány v rámci komunikace neinformovaly o trestní minulosti X. a o možném riziku, které z toho pro ni vyplývalo, a požadovala náhradu škody ve výši 105 000 CHF (přibližně 2 740 000 Kč). Kantonální soudy žalobu zamítly, Federální nejvyšší soud jejich závěry potvrdil s tím, že mezi postupem orgánů a následným jednáním X. nebyla shledána příčinná souvislost a že v době kontaktu s policií stěžovatelce nehrozilo bezprostřední nebezpečí.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 2 ÚMLUVY

37. Stěžovatelka tvrdí, že orgány v projednávané věci nesplnily svůj pozitivní závazek přijmout nezbytná opatření k ochraně jejího života. Má především za to, že ji měly informovat o trestné činnosti, které se její partner v minulosti dopustil, zejména o odsouzení za znásilnění a vraždu z roku 1995. Dovolává se čl. 2 Úmluvy, který stanoví:

„1. Právo každého na život je chráněno zákonem. ...“

(...)

B. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Použitelné zásady

58. Soud připomíná, že první věta čl. 2 Úmluvy ukládá státu nejen povinnost zdržet se úmyslného nebo protiprávního usmrcení, ale též povinnost přijmout opatření nezbytná k ochraně života osob spadajících do jeho jurisdikce (rozsudek velkého senátu ze dne 31. 1. 2019, *Fernandes de Oliveira proti Portugalsku*, č. 78103/14, bod 104; a rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2019, *Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. 41720/13, bod 134).

59. Za určitých, přesně vymezených, okolností může čl. 2 Úmluvy ukládat orgánům veřejné moci pozitivní závazek přijmout předem konkrétní opatření k ochraně jednotlivce, jehož život je ohrožen trestnou činností jiných osob (rozsudek ze dne 28. 10. 1998, *Osman proti Spojenému království*, č. 23452/94, bod 115; rozsudek ze dne 15. 1. 2009, *Branko Tomašić a ostatní proti Chorvatsku*, č. 46598/06, bod 50; rozsudek ze dne 9. 6. 2009, *Opuz proti Turecku*, č. 33401/02, bod 128; rozsudek ze dne 28. 3. 2000, *Mahmut Kaya proti Turecku*, č. 22535/93, bod 85; a rozsudek ze dne 28. 3. 2000, *Kılıç proti Turecku*, č. 22492/93, bod 62).

60. Rozsah tohoto pozitivního závazku je však třeba vykládat tak, aby orgánům veřejné moci nebylo ukládáno neúnosné či nepřiměřené břemeno, s ohledem na obtíže, jimž policie čelí při výkonu svých funkcí v poměrech současné společnosti, na nepředvídatelnost lidského chování a na nutnost operativního rozhodování s ohledem na stanovené priority a dostupné zdroje. Z toho plyne, že ne každé tvrzené ohrožení života zakládá podle Úmluvy závazek vnitrostátních orgánů přijmout konkrétní opatření k zabránění jeho uskutečnění. Aby bylo možno konstatovat porušení pozitivního závazku, musí být prokázáno, že vnitrostátní orgány v rozhodný okamžik věděly nebo měly vědět o tom, že konkrétní osoba byla vystavena skutečnému a bezprostřednímu ohrožení života v důsledku trestné činnosti třetí osoby, a že nepřijaly v rámci svých pravomocí opatření, která by z rozumného hlediska mohla toto riziko odvrátit (*Osman proti Spojenému království*, cit. výše, bod 116; rozsudek ze dne 3. 4. 2001, *Keenan proti Spojenému království*, č. 27229/95, body 89–90; rozsudek ze dne 8. 11. 2005, *Gongadze proti Ukrajině*, č. 34056/02, bod 165; a *Opuz proti Turecku*, cit. výše, body 129–130). Podle Soudu, s ohledem na povahu práva chráněného čl. 2 Úmluvy, postačuje, aby stěžovatel prokázal, že orgány neučinily vše, co od nich bylo možno rozumně očekávat, aby zabránily uskutečnění konkrétního a bezprostředního rizika pro život, o němž věděly nebo měly vědět. Jedná se o otázku, jejíž posouzení závisí na souhrnu okolností projednávané věci (rozsudek ze dne 16. 11. 2000, *Tanrıbilir proti Turecku*, č. 21422/93, bod 72; a rozsudek ze dne 27. 4. 2006, *Ataman proti Turecku*, č. 46252/99, bod 56).

61. Soud rovněž připomíná obecné zásady vyplývající z jeho judikatury v oblasti násilí páchaného na ženách a domácího násilí, jak byly formulovány ve věcech *Opuz proti Turecku* (cit. výše, bod 159, s odkazy na judikaturu v něm uvedenou) a *Kurt proti Rakousku* (rozsudek velkého senátu ze dne 15. 6. 2021, č. 62903/15, body 161–190). V této souvislosti Soud znovu potvrzuje, že oběti takových forem násilí jsou považovány za zranitelné osoby a že mají zejména právo na ochranu ze strany státu ve formě účinné prevence, která je chrání před závažnými zásahy do osobní integrity (*Opuz*

proti Turecku, cit. výše, bod 159). Dále již Soud v minulosti judikoval, že zásah orgánů veřejné moci do soukromého nebo rodinného života může být za určitých okolností nezbytný k ochraně zdraví nebo práv třetích osob či k předcházení trestné činnosti (rozsudek ze dne 9. 7. 2019, Volodina proti Rusku, č. 41261/17, bod 86; Opuz proti Turecku, cit. výše, bod 144; a rozsudek ze dne 17. 2. 2005, K. A. a A. D. proti Belgii, č. 42758/98 a 45558/99, bod 81).

62. V oblasti násilí páchaného na ženách, stejně jako v jiných obdobných oblastech, představuje závazek přijmout preventivní operativní opatření vyplývající z čl. 2 Úmluvy povinnost k zajištění prostředků, nikoli k dosažení výsledku (Kurt proti Rakousku, cit. výše, bod 159). V tomto kontextu je posouzení povahy a úrovně rizika nedílnou součástí povinnosti přijmout preventivní operativní opatření, pokud to existence takového rizika vyžaduje. Z toho plyne, že posouzení toho, zda stát tuto povinnost splnil, nezbytně vyžaduje analyzovat jak přiměřenost vyhodnocení rizika provedeného vnitrostátními orgány, tak – v případě, že riziko způsobitelné založit povinnost jednat bylo nebo mělo být zjištěno – přiměřenost přijatých preventivních opatření (tamtéž).

63. Soud v této souvislosti poznamenává, že aby bylo možné zjistit, zda existuje skutečné a bezprostřední riziko ohrožení života oběti násilí páchaného na ženách, mají vnitrostátní orgány povinnost provést posouzení rizika smrti, které je nezávislé, proaktivní a úplné (Kurt proti Rakousku, cit. výše, body 158 a 168, s odkazem na Osman proti Spojenému království, cit. výše, bod 116). Připomíná, že přívlasky „nezávislé“ a „proaktivní“ odkazují na povinnost orgánů nespokojit se pouze s tím, jak samotná oběť vnímá riziko, jemuž je vystavena, ale doplnit toto vnímání vlastním posouzením (Kurt proti Rakousku, cit. výše, bod 169).

(b) Použití výše uvedených zásad

64. Úvodem Soud vyzdvihuje, že v projednávané věci stěžovatelka netvrdí, že by ji X. před předmětnými událostmi fyzicky kdykoli napadl (viz, *a contrario*, výše cit. rozsudky ve věcech Kurt a Opuz). Na druhou stranu však poznamenává, že stěžovatelka byla ze strany X. vystavena zejména obtěžování prostřednictvím telefonních hovorů a SMS zpráv. Dále Soud konstatuje, že byl X. v roce 1995 odsouzen ke dvanácti letům odnětí svobody za vraždu a znásilnění, kterých se dopustil v roce 1993, a po svém propuštění byl v roce 2006 vzat do vazby v rámci trestního řízení vedeného proti němu mimo jiné pro vyhrožování a nátlak vůči své bývalé partnerce. Jeho následné propuštění na svobodu bylo navíc spojeno s několika opatřeními, zejména se zákazem kontaktu s obětí. Za těchto okolností a s ohledem na skutečnost, že život X. byl poznamenán opakovaným násilím vůči jeho postupným partnerkám, včetně femicidy spáchané v roce 1993, má Soud za to, že předmětné jednání lze kvalifikovat jako násilí páchané na ženách. Z toho vyplývá, že na projednávané skutečnosti se použijí zásady odvozené z výše citované judikatury (body 59–63 výše).

i. K otázce, zda vnitrostátní orgány věděly nebo měly vědět o riziku, kterému byla stěžovatelka vystavena

65. K zodpovězení otázky, zda vnitrostátní orgány splnily svůj pozitivní závazek chránit právo stěžovatelky na život, je třeba nejprve zkoumat, zda v rozhodné době věděly nebo měly vědět, že stěžovatelka byla skutečným a bezprostředním způsobem ohrožena na životě v důsledku předchozího jednání a chování X.

66. S ohledem na okolnosti projednávané věci má Soud za to, že vnitrostátní orgány jako celek měly vědomost jak o vztahu, který stěžovatelka udržovala s X., tak o jeho předchozí trestní minulosti, jakož i o skutečné a bezprostřední povaze nebezpečí, které mohl představovat. Kromě toho z obou znaleckých psychiatrických posudků ze dne 12. 10. 2006 a 10. 1. 2007 vyplývá, že situace rozchodu byly pro X. obzvláště obtížné a mohly u něj vyvolat násilné jednání ... Soud dále připomíná, jak

ostatně uvedla i Skupina expertů Rady Evropy pro boj proti násilí na ženách a domácímu násilí (GREVIO), že se jedná o ukazatele považované za charakteristické znaky vysokého rizika (Kurt proti Rakousku, cit. výše, bod 140).

ii. Ke vzniku povinnosti vnitrostátních orgánů chránit stěžovatelku

67. Pokud jde o otázku, která událost v projednávané věci zavedla vzniku povinnosti žalovaného státu chránit stěžovatelku, Soud vyzdvihuje skutečnost, že stěžovatelka nepodala ohledně předmětných skutečností formální trestní oznámení. S ohledem na výše uvedené úvahy má za to, že vnitrostátní orgány je třeba považovat za informované o existenci rizika týkajícího se stěžovatelky nejpozději v okamžiku, kdy se lékař X., poté co byl stěžovatelkou kontaktován v souvislosti s chováním svého pacienta (obtěžování prostřednictvím telefonních hovorů a SMS zpráv), obrátil s jejím souhlasem na policii ... Právě tento sled oznámení totiž přivedl orgány k obeznámení se se situací, v níž se stěžovatelka nacházela, a založil – i při absenci podání trestního oznámení z její strany – jejich povinnost chránit její právo na život se zvýšenou mírou bdělosti.

iii. K otázce, zda vnitrostátní orgány přijaly nezbytná opatření k ochraně života stěžovatelky

68. Třetí otázkou, kterou se Soud zabývá, je, zda vnitrostátní orgány přijaly v rámci svých pravomocí taková operativní opatření, která mohla být rozumně považována za způsobila odvrátit riziko, jemuž byla stěžovatelka vystavena.

69. Soud připomíná, že se policista A. během telefonického hovoru, který vedl dne 30. 8. 2007 se stěžovatelkou, dotazoval na rozsah obtěžování, jemuž měla být vystavena ze strany X., a zeptal se jí, zda má situaci pod kontrolou, nebo zda potřebuje pomoc. Dále uvedl, že by bylo vhodné, aby svůj vztah s X. ukončila, nabídl jí pomoc policie, včetně čísla tísňové linky, a informoval ji o možnosti podat trestní oznámení nebo se obrátit na služby pomoci obětem.

70. Pokud jde o neposkytnutí informací ze strany policisty o trestní minulosti X., Soud, připomínaje, že ve věcech násilí páchaného na ženách nemohou práva pachatele převážit nad právem obětí na život a na tělesnou a duševní integritu [Opuz proti Turecku, cit. výše, bod 147; a *mutatis mutandis* Volodina proti Rusku, cit. výše, bod 86; v tomto smyslu viz též bod 31a)(ii) Obecného doporučení č. 35 o násilí páchaném na ženách z důvodu pohlaví, přijatého Výborem pro odstranění diskriminace žen dne 26. 7. 2017; ...], zdůrazňuje, že zpřístupnění informace stěžovatelce o předchozím odsouzení X. za vraždu a znásilnění by představovalo zásah do práva dotčeného na respektování soukromého života, pro který neexistoval žádný právní základ. Soud v této souvislosti poznamenává, že podle ustanovení švýcarského práva týkajících se rejstříku trestů mohou být výpisy z rejstříku trestů týkající se třetích osob sdělovány soukromým osobám pouze s písemným souhlasem dotčených osob ... Pokud jde o psychiatrický posudek za účelem vyhodnocení rizika recidivy u X. ..., o kterém policista A. nevěděl ..., Soud poznamenává, že švýcarský trestní zákoník postihuje jako porušení služebního tajemství vyžádání jakékoli důvěrné informace, která byla svěřena členům orgánu veřejné moci ...

71. Soud zdůrazňuje, že po předmětných událostech změnila kantonální rada Lucernu dne 30. 10. 2017 zákon o policii ... tak, že do něj vložila § 13b, jehož první odstavec umožňuje kantonální policii sdělovat orgánům a třetím osobám osobní údaje potenciálně nebezpečných osob, zejména údaje týkající se ukončení správních a trestních opatření a sankcí, pokud se to ukáže jako nezbytné k odvrácení bezprostředního nebezpečí. Druhý odstavec uvedeného ustanovení upřesňuje, že při takovém oznámení musí policie v co největší možné míře chránit osobnostní práva osoby, která je původcem hrozby.

72. Pro poměry projednávané věci Soud především zdůrazňuje, že má za to, že policista A. se z vlastní iniciativy snažil v co největší možné míře, s ohledem na informace, které měl k dispozici, a na právní omezení, jimž podléhal, informovat stěžovatelku o nebezpečné povaze situace, v níž se nacházela.

73. Soud dále konstatuje, že okamžitý přístup jednotlivých dotčených policejních složek k výpisu z policejního registru, v němž byl v rozhodný den zaznamenán telefonický hovor mezi stěžovatelkou a policistou A., nevedl k žádné následné reakci, což svědčí přinejmenším o nedostatku komunikace a koordinace, který mohl bránit náležitě pečlivosti vyžadované v takové situaci. Jak již bylo uvedeno výše (bod 62), povinnost přijmout preventivní operativní opatření, pokud to existence rizika vyžaduje, zahrnuje nutnost provést posouzení povahy a úrovně tohoto rizika (Kurt proti Rakousku, cit. výše, bod 159) již od okamžiku, kdy se orgány o tomto riziku dozvěděly. Posouzení toho, zda stát tuto povinnost splnil, proto nezbytně vyžaduje analyzovat vyhodnocení rizika provedené vnitrostátními orgány (tamtéž). V tomto ohledu má Soud za to, že vláda neprokázala, že by orgány provedly – od okamžiku, kdy policii kontaktoval lékař X. (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. 10. 2023, Luca proti Moldavsku, č. 55351/17, bod 69) a následně po zanesení výpisu z policejního registru do informačního systému – posouzení rizika splňující požadavky vyplývající z čl. 2 Úmluvy (body 62 a 63 výše). Je pravda, že po skončení telefonického hovoru dne 30. 8. 2007 stěžovatelka nepodala trestní oznámení ani nepožádala o pomoc, což lze vysvětlit tím, že si plně neuvědomovala hrozbu, jíž byla vystavena. Soud v této souvislosti zdůrazňuje, že nebyla znalá trestní minulosti X., neznala ani obsah znaleckých psychiatrických posudků, které se jej týkaly, vnitrostátní orgány se však nemohou spokojit pouze s tím, jak oběť vnímá riziko, jemuž je vystavena, a musí toto vnímání doplnit vlastním posouzením tak, aby provedly nezávislé a proaktivní vyhodnocení (Kurt proti Rakousku, cit. výše, bod 169; a rozsudek ze dne 28. 1. 2014, T. M. a C. M. proti Moldavsku, č. 26608/11, bod 46).

74. S přihlédnutím ke zranitelnosti stěžovatelky, která neměla vědomost o souhrnu informací, jež měly orgány jako celek k dispozici, měla být tato informační asymetrie, o níž orgány věděly, kompenzována zvýšenou mírou bdělosti z jejich strany, vedoucí k úplnému a aktuálnímu posouzení závažnosti rizika, jemuž byla vystavena.

75. Soud závěrem konstatuje, že vzhledem k tomu, že vnitrostátní orgány neměly možnost – z důvodu absence zjištění bezprostředního nebezpečí vyžadovaného tehdy použitelným vnitrostátním právem ... – přijmout z vlastní iniciativy operativní opatření způsobilá zabránit uskutečnění rizika pro tělesnou integritu osoby při neexistenci podání trestního oznámení nebo žádosti o pomoc z její strany, nebylo přijato žádné jiné zvláštní opatření, jako byla ta, která byla zavedena ve vztahu k bývalé partnerce X. ..., s cílem poskytnout stěžovatelce ochranu odpovídající závažnosti situace. Přirozeně nelze spekulovat o tom, zda mají vnitrostátní orgány zákonnou možnost přijmout taková opatření, ani o jejich účinnosti, Soud však připomíná, že přijetí preventivních operativních opatření podle čl. 2 Úmluvy představuje povinnost přijetí prostředků, nikoli dosažení určitého výsledku (Kurt proti Rakousku, cit. výše, bod 159).

iv. Závěr

76. S ohledem na výše uvedené a ve světle všech okolností projednávané věci má Soud za to, že vnitrostátní orgány jako celek neučinily vše, co od nich bylo možno rozumně očekávat, aby zabránily realizaci konkrétního skutečného a bezprostředního rizika pro život stěžovatelky, o němž věděly nebo měly vědět. Přestože Soud oceňuje spontánní iniciativu policisty A., konstatuje, že chybělo jak odpovídající posouzení rizika pro život stěžovatelky, tak přijetí operativních opatření, která by měla reálnou šanci změnit průběh událostí nebo zmírnit vzniklou újmu (rozsudek ze dne 2. 3. 2017, Talpis proti Itálii, č. 41237/14, bod 121; Opuz proti Turecku, cit. výše, bod 136; rozsudek

ze dne 18. 9. 2014, Bljakaj a ostatní proti Chorvatsku, č. 74448/12, bod 124; a Luca proti Moldavsku, cit. výše, bod 74). Z toho vyplývá, že vnitrostátní orgány nesplnily svůj pozitivní závazek chránit život stěžovatelky podle čl. 2 Úmluvy, a to jak z důvodu nedostatečné koordinace mezi jednotlivými složkami, tak v důsledku nedostatků tehdy použitelného vnitrostátního práva.

77. Vzhledem k uvedenému došlo k porušení čl. 2 Úmluvy.

II. K POUŽITÍ ČL. 41 ÚMLUVY

78. Ke znění čl. 41 Úmluvy:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní připojených, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Spravedlivé zadostiučinění

1. Majetková újma

79. Stěžovatelka požaduje částku ve výši 560 684 CHF jako náhradu majetkové újmy, kterou rozděluje následovně: 76 447 CHF za ztrátu na výdělku, 79 011 CHF jako přímou škodu na dávkách starobního důchodu a 344 614 CHF jako náklady na péči o domácnost.

80. Vláda především zdůrazňuje, že v žalobě podané dne 15. 1. 2015 ... žádala stěžovatelka pouze částku ve výši 105 000 CHF jako náhradu nemajetkové újmy. Současně namítá, že vnitrostátní řízení se proto nevztahovalo na náhradu jakékoli majetkové újmy.

81. Pokud jde o částku požadovanou jako „ztrátu na výdělku“, vláda má především za to, že sazby pro pracovní neschopnost a invaliditu použité pro její výpočet jsou nesprávné. Dále uvádí, že stěžovatelka využila několika kompenzačních mechanismů a dávek, včetně dávek invalidního důchodu, a proto uzavírá, že nároky jsou na základě uvedeného nedůvodné.

82. Vláda rovněž žádá Soud, aby zamítl nárok týkající se přímé škody na dávkách starobního důchodu, jelikož má za to, že náhrada této škody je již zahrnuta v nárocích na ztrátu na výdělku.

83. Konečně, pokud jde o majetkovou újmu, vláda připomíná, že v rozhodné době, kdy došlo ke spáchání předmětných trestných činů, stěžovatelka žila sama. Dodává také, že stěžovatelka uvedla, že výpočet výše majetkové újmy vycházel z „pragmatických úvah“; má proto za to, že vzhledem k tomu, že se tento výpočet nezakládá na lékařském posouzení, je nárok spekulativní povahy.

84. Soud je toho názoru, že tvrzení stěžovatelky, že existuje přímá příčinná souvislost mezi opomenutím vnitrostátních orgánů chránit její život náležitým způsobem podle čl. 2 Úmluvy na straně jedné a jednotlivými nároky na náhradu majetkové újmy na straně druhé, není nijak prokázáno. Z toho vyplývá, že jí z tohoto titulu nepřísluší žádná částka jako náhrada majetkové újmy.

2. Nemajetková újma

85. Stěžovatelka požaduje částku ve výši 105 000 CHF jako náhradu nemajetkové újmy, kterou podle svého tvrzení utrpěla.

86. S ohledem na relevantní judikaturu Soudu a na skutečnost, že stěžovatelka již v roce 2011 obdržela částku 45 000 CHF jako náhradu nemajetkové újmy v rámci švýcarského systému pomoci obětem trestných činů ..., vláda uvádí, že v projednávané věci by pouhé konstatování porušení bylo výjimečně způsobilé napravit nemajetkovou újmu, kterou stěžovatelka utrpěla. Navrhuje proto, aby Soud nepřiznal stěžovateli žádnou další částku z titulu nemajetkové újmy.

87. Soud je toho názoru, že pouhé konstatování porušení čl. 2 Úmluvy, k němuž dospěl, v projednávané věci nepostačuje k odčinění nemajetkové újmy utrpěné stěžovatelkou. S ohledem na okolnosti projednávané věci, na závažné a dlouhotrvající utrpení, které stěžovatelka musela snášet, a na pochybení kantonálních orgánů při ochraně stěžovatelky proti jednání X. považuje Soud za spravedlivé a přiměřené přiznat jí částku ve výši 30 000 EUR.

(...)

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD:

1. *Prohlašuje*, jednomyslně, stížnost opírající se o čl. 2 Úmluvy za přijatelnou;

2. *Rozhoduje*, pěti hlasy ku dvěma, že došlo k porušení čl. 2 Úmluvy;

3. *Rozhoduje*, pěti hlasy ku dvěma,

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy se rozsudek stane konečným podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, následující částky, které mají být převedeny do měny žalovaného státu podle kurzu platného ke dni platby:

(i) 30 000 EUR plus jakákoli částka, která může být z této částky splatná na dani, za nemajetkovou újmu;

(...)

(Zpracovala: Mgr. Iveta Rohová)